

Riksdagens protokoll

2013/14:89

Tisdagen den 25 mars

Kl. 13.00 – 15.57
18.00 – 22.52

Protokoll
2013/14:89

1 § Återrapportering från Europeiska rådets möte

*Återrapportering
från Europeiska
rådets möte*

Anf. 1 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Europeiska rådet träffades torsdag och fredag i förra veckan för sitt sedvanliga vårtoppmöte. Vanligtvis ägnas detta möte åt att diskutera unionens strategi för tillväxt och sysselsättning, det som kallas för Europa 2020. Denna gång dominerades dock toppmötet av den allvarliga situationen i Ukraina och på Krim, och vi tog ett antal beslut med anledning av den ryska aggressionen mot Ukraina.

Därutöver hade vi en första diskussion om kommissionens förslag till klimat- och energiramverk för perioden fram till 2030.

Vi berörde också olika frågeställningar relevanta för industrins konkurrenskraft, för genomförandet av den europeiska terminen och för Europa 2020. Vi välkomnade överenskommelserna om den gemensamma avvecklingsmekanismen i bankunionen och om det så kallade sparandedirektivet. Slutligen stämde vi av förberedelserna inför toppmötet mellan EU och Afrika den 2–3 april.

Herr talman! De senaste veckorna har vi kunnat följa hur Ryssland genom militär aggression har tagit kontrollen över Krimhalvön i Ukraina. I närvaro av ryska styrkor har en så kallad folkomröstning genomförts i strid med Ukrainas konstitution, följt av en självständighetsförklaring och ett införlivande av Krim i Ryska federationen.

Sverige har tillsammans med en näst intill enad omvärld fördömt det ryska agerandet som ett brott mot folkrätten, krävt att de ryska militära styrkorna ska dras tillbaka samt kallat det ryska agerandet för en akt av aggression.

Händelserna i Ukraina satte stor prägel på EU:s toppmöte förra veckan. Europeiska rådet förklarade att man inte erkänner den olagliga folkomröstningen på Krim och inte heller införlivandet av Krim och Sevastopol i Ryssland. Medlemsstaterna påtalade vikten av att EU står enat i sin kritik och sitt agerande.

Som en reaktion på det ryska agerandet enades Europeiska rådet om att utöka sanktionslistan med ytterligare tolv personer från Ryssland och Krim, som beläggs med reseförbud och vars tillgångar fryses. Dessa personer har på olika sätt varit ansvariga för ockupationen och införlivandet av Krim i Ryssland. Nästa toppmöte mellan EU och Ryssland som skulle ha ägt rum i juni kommer att ställas in liksom medlemsstaternas bilaterala toppmöten med Ryssland.

Vidare enades vi om att en ytterligare destabilisering av Ukraina ska leda till långtgående konsekvenser för Ryssland inom ett antal ekonomiska områden. Kommissionen och medlemsstaterna ombads att redan nu gå vidare med att förbereda sådana ytterligare möjliga åtgärder.

Parallellt med detta uttalade Europeiska rådet ett starkt stöd för Ukraina. I anslutning till toppmötet undertecknades de politiska delarna av EU:s associeringsavtal med Ukraina. Ett första politiskt dialogmöte kommer att hållas under april månad. Vidare enades vi om att ge ukrainska produkter ensidigt tillträde till EU:s inre marknad.

Vid sidan av detta pågår arbete inom IMF och EU för att inom kort kunna ge omfattande ekonomiskt stöd till Ukraina, dels genom lån, dels genom direkta bidrag. Det är mycket viktigt eftersom den ukrainska ekonomin befinner sig i en svår situation.

Vid Europeiska rådet informerade jag EU:s medlemsstater om att alliansregeringen är beredd att i tillägg till detta undersöka förutsättningarna för ett bilateralt lån till Ukraina. Vi avvaktar nu rapporter från det IMF-team som befinner sig i Ukraina vad avser de olika behoven och hur stora dessa kan tänkas vara.

Toppmötet fastställde också att om OSSE inte lyckas komma överens om att skicka observatörer till Ukraina i närtid ombeds EU:s höga representant att genast vidta förberedelser för att skicka EU-observatörer till landet. Det är glädjande att OSSE sent på fredagen kunde komma överens om att skicka internationella observatörer till Ukraina.

För att föregripa eventuella påtryckningar från Ryssland kom Europeiska rådet också överens om att tidigarelägga undertecknandet av associeringsavtalen med Georgien och Moldavien till senast i juni 2014.

Herr talman! Vi ser ett Ryssland som utan att tveka agerar i strid mot all internationell rätt. Från Sveriges och EU:s sida har vi varit tydliga med att folkrätten måste gälla och att dessa brott mot internationell rätt måste leda till tydliga reaktioner från det internationella samfundet.

Det är positivt och ett styrkebesked att EU lyckats stå enigt i sitt fördömande och sin reaktion mot Ryssland. Inte minst gäller det enigheten om att föra upp fler personer på sanktionslistan och enigheten om att en ytterligare destabilisering av Ukraina ska leda till långtgående konsekvenser inom ett antal ekonomiska områden.

Det är också välkommet att EU lyckades uttrycka ett så starkt politiskt och ekonomiskt stöd för Ukraina och dess regering – något som vi från svensk sida varit pådrivande för i förhandlingarna. Jag hoppas att fler länder kommer att följa efter det svenska initiativet och ge bilaterala lån. Med detta stöd kan förhoppningsvis den ukrainska regeringen vända den nedåtgående ekonomiska trenden och åter skapa tillväxt och sysselsättning. Detta skulle ge hopp inför framtiden.

Herr talman! I januari presenterade kommissionen ett förslag till ramverk för unionens klimat- och energipolitik fram till och med 2030. Kommissionen föreslog ett övergripande mål för unionens utsläppsminskningar på 40 procent räknat från 1990. Detta mål ska sedan fördelas på medlemsländerna så att varje medlemsland får ett nationellt utsläppsmål på samma sätt som skedde förra gången då unionen kom överens om ett utsläppsmål för 2020.

Kommissionen föreslog som en del av ramverket för 2030 också ett mål för EU-ländernas förnybara andel av energiproduktionen på minst 27

procent. Målet är tänkt att vara bindande på EU-nivå men inte bördefördelas nationellt på de olika medlemsländerna – detta för att ge större flexibilitet för hur medlemsländerna sedan väljer att uppnå målet.

Kommissionen bad dessutom att få återkomma om ett eventuellt nytt mål för energieffektivitet när en översyn av energieffektiviseringsdirektivet gjorts senare under året.

Herr talman! Regeringen välkomnar kommissionens meddelande om klimat- och energipolitiken till 2030. Regeringen ställer sig bakom kommissionens förslag på 40 procents utsläppsminskning inom EU jämfört med 1990, förutsatt att detta bördefördelas mellan medlemsstaterna på ett kostnadseffektivt sätt.

Regeringen anser att ambitionen ska höjas ytterligare genom att EU därutöver åtar sig ytterligare 10 procents utsläppsminskningar i form av internationella utsläppsminskningenheter, förutsatt att andra utvecklade länder tar sin del av ansvaret i de internationella förhandlingarna.

Regeringen stöder också ett mål på minst 27 procent förnybar energi inom EU liksom förslaget att återkomma till energieffektivisering senare i år.

Utsläppsmålet är överordnat förnybarmålet eftersom det viktigaste är att utsläppen minskar.

Vid toppmötet var det dock flera medlemsländer som inte var beredda att ställa sig bakom vare sig kommissionens förslag eller en tydlig tidtabell. Flera betonade att det är svårt att komma överens om de övergripande målen innan man vet vad fördelningsnyckeln blir.

För en del länder har Ukrainakrisen inneburit att motståndet ökat mot att ställa om den egna energiproduktionen från fossila källor. Andra menar att den ekonomiska krisen har gjort att man inte har råd att investera i ny teknik.

Vår ambition var att Europeiska rådet skulle ange den huvudsakliga inriktningen för EU:s klimat- och energipolitik till 2030. Jag argumenterade för att vi redan nu skulle kunna fatta beslut om de övergripande målen.

Resultatet blev att vi i slutsatserna slår fast att kommissionens förslag ska utgöra grunden för de fortsatta diskussionerna. Detta är viktigt eftersom det innebär ett erkännande av såväl en 40-procentig utsläppsminskning som det 27-procentiga förnybarmålet, även om dessa mål ännu inte är överenskomna.

Slutsatserna slår också fast de principer som det nya ramverket ska bygga på. Kostnadseffektivitet, samstämmighet och flexibilitet kan sägas utgöra ledord.

Det är också glädjande att vi inför toppmötet lyckades snabba på tidtabellen så att vi kommer att stämma av arbetet vid vårt möte i juni och fatta slutligt beslut senast i oktober 2014.

Med ett beslut i oktober kommer EU att kunna göra klart sin ambitionsnivå i början av 2015, då de utvecklade länderna har uppmanats att klargöra sina positioner inför klimatmötet i Paris i december 2015.

Medlemsländerna och kommissionen kommer nu att arbeta vidare med kommissionens förslag som grund. I det arbetet ingår bland annat en analys av konsekvenserna för respektive medlemsland.

Herr talman! På energiområdet bekräftade vi inriktningen att fullborda den inre marknaden för energi 2014 och utveckla länkar så att

inget medlemsland är isolerat från det europeiska nätverket för gas och elektricitet till 2015.

Det står klart att när vi på EU-nivå diskuterar klimatfrågan handlar det för flertalet medlemsländer främst om energi och försörjningstrygghet. Kommissionen ombads mot denna bakgrund att genomföra en studie av EU:s energisäkerhet och i juni presentera en plan om hur EU:s energi-beroende kan minskas.

Herr talman! Vi hade också en diskussion om olika förutsättningar för att öka industrins konkurrenskraft. Jag framhöll vikten av att etablera långsiktiga goda ramvillkor, till exempel stimulera forskning och innovation, skapa en väl fungerande inre marknad, motverka regelkrångel och fortsätta omställningen till ett koldioxidsnålt och hållbart näringsliv.

Flera medlemsländer inklusive Sverige underströk betydelsen av att genomföra den europeiska planeringsterminen och EU:s strategi för tillväxt och sysselsättning, Europa 2020.

Herr talman! Europeiska rådet berörde också kort förberedelserna inför det toppmöte mellan EU och Afrika som kommer att äga rum i början av april.

Det fanns enighet om att utveckla ett brett och modernt partnerskap mellan EU och Afrika och att stärka relationerna inom bland annat handel, god samhällsstyrning, demokrati, rättsstaten och mänskliga rättigheter. Några av medlemsstaterna underströk vikten av att på toppmötet också betona vikten av att gemensamt motverka smuggling av illegala migranter.

Herr talman! Jag är därmed redo att svara på kammarens frågor.

Anf. 2 MARIE GRANLUND (S):

Herr talman! Jag tackar statsministern för redogörelsen från Europeiska rådet.

Jag tänkte koncentrera mig på klimat- och industripolitik. I nästa omgång kommer Anna-Lena Sörenson att diskutera Ukraina.

Man är lite besviken men kanske inte så förvånad över hur regeringen har drivit klimatfrågorna på toppmötet och även hur den har drivit dem under nio månader. Regeringen har varit djupt splittrad. I Europaparlamentet har både Centerpartiet och Folkpartiet varit för bindande mål. Moderaterna har dock satt ned foten, och det gäller inte längre. Jag tycker att detta är väldigt tråkigt.

Andra länder, till exempel Danmark, Storbritannien och Frankrike, har intagit en mycket mer progressiv hållning, medan den svenska regeringen nästan har satt sig på åskådarplats. Den har svikit det som traditionellt varit den stolta, svenska hållningen, nämligen att vara djupt drivande i miljöfrågorna.

Vi socialdemokrater har tydliga mål som vi tycker att man ska driva: att minska klimatutsläppen med 50 procent, att EU ska bygga ut den förnybara energin med 40 procent och att man ska anta ett mål om ökad energieffektivisering. Tyvärr har regeringen inte ställt upp bakom detta utan ställt sig på de miljöovänliga krafternas sida.

Det är också tråkigt att regeringen inte har anammat kommissionens mål och ansats att säga att industrin är viktig i Europa och borde ha ett mål för hur mycket den ska växa. Detta är viktigt för Sveriges tillväxt.

Anf. 3 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! I den senare delen uttrycktes betydelsen av industrin i Europa och att den har fortsatt goda förutsättningar. Men det är nog ingen som tror på kommandoekonomiskt styrande där en sektor ska ha en viss storlek. Man ska dessutom akta sig för att inrätta mål som uppnås genom att andra sektorer går sämre och minskar.

Den beskrivning Marie Granlund ger av klimatpolitiken är helt enkelt inte korrekt. Regeringen intog tidigt en position i synen på detta som ligger väl i linje med de länder som vill gå längst. Den enda avvikelse jag hittat är att Danmark vill ha ett något högre bindande förnybarmål, men detta ska ses i ljuset av att Danmark inte har kärnkraft.

Det är allas bedömning att högre satta förnybarmål kommer i konflikt med den nationella suveräna rätten att själva bestämma över sin egen energimix. När man sätter målen så högt som Socialdemokraterna vill blir det i realiteten ett sätt att bakvägen avveckla kärnkraften – forcerat och utan att vi fattar egna beslut. Det finns säkert partier som välkomnar det. Mer oväntat är kanske att Socialdemokraterna på det här sättet meddelar sin avvecklingspolitik.

Vi var redo att fatta beslut om dessa mål redan nu, men det finns länder som entydigt höll emot. Jag tycker att det är viktigt att vi fortsätter att driva på för att få en samling kring reduktionsmålet på 40 procent, vilket skulle kunna öppna för större framgångar när vi väl kommer till Paris i december 2015.

Detta ska ses i ljuset av att andra utvecklade ekonomier som Japan och Australien har övergivit sina klimatpositioner. Nu lutar världen tungt på att Europa tar detta ansvar när andra länder backar. Därför vore det välkommet om Europa snabbt kan formulera målsättningarna. Det kommer i så fall att röra sig om den nivå där Sverige och de länder som vill gå längst befinner sig.

Anf. 4 MARIE GRANLUND (S):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret, även om jag inte tycker att det är till fyllest.

Regeringens linje innebär helt enkelt att EU i praktiken avskaffar sitt mål om mer förnybar energi, eftersom medlemsstaterna nu slipper ett bindande nationellt krav. Det är en kraftig försämring av det system som gäller i dag.

Om EU skrotar målet för förnybart innebär det i praktiken att man i stället stöder fossila energikällor. Detta är självfallet inte bra för miljön och friar inte EU från beroendet av importerad gas från bland annat Ryssland.

När det gäller bördefördelningen vet statsministern mycket väl att det står i Lissabonfördraget att nationerna själva bestämmer över sin energimix. Det ska vi självfallet göra också i Sverige. Allt annat är osant.

Anf. 5 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det är ofta så man gör: hittar på sin egen definition och därmed tror att man undgår kritiken. Jag var med vid de förra förhandlingarna då bördefördelningen gjordes.

När förnybarmålet på 20 procent bördefördelades landade det på 49 procent för Sverige. Vi valde då att själva sätta målet 50 procent. I den

presentation kommissionen gjorde inför Europeiska rådet är Sverige ett av få länder som överträffar sitt mål, nästan det enda i EU. Vi har redan passerat det och ligger nu på en 52-procentig andel förnybar energi – i helt ensamt majestät, långt före alla andra.

Om man skulle bördefördela på den nivå som Socialdemokraterna nu säger, 40 procent, måste man först förhandla. Bedömningen är att vi förmodligen skulle landa på en svensk siffra på uppåt 70 procent. Enligt våra experter är detta inte möjligt att nå med mindre än att man lägger tryck på att avveckla kärnkraften. Beskrivningen att man enkom lägger tryck på fossila bränslen finns det alltså ingen som håller med om.

Socialdemokratins besked är att de tänker forcera avvecklingen av svensk kärnkraft bakvägen. Det kan inte tolkas på annat sätt.

Anf. 6 GUSTAV BLIX (M):

Herr talman! Jag tackar statsministern för återrapporten.

I söndagens *Agenda*, som handlade om krisen i Ukraina, intervjuades bland andra den rysk-amerikanska författarinnan Masha Gessen. För ett par år sedan skrev hon boken *Mannen utan ansikte*, som handlar om Vladimir Putin. I boken ger hon en väldigt dystert bild av Putin och det Ryssland som växer fram. Hon förutspådde en hel del av den aggression vi nu ser. Jag rekommenderar alla som inte såg intervjun att göra det.

Hon visar inte bara att mannen utan ansikte nu har visat förtryckets och aggressionens fula tryne utan pekar också på att där vi nu befinner oss är risken uppenbar att de tre möjliga vägar som står till buds för oss att reagera på samtliga leder till att konflikten trappas upp.

Antingen kan vi göra ingenting alls. I så fall kommer den ryska ledningens bild av västvärlden som ineffektiv och löjlig att bekräftas, och sannolikheten är stor att de då kommer att fortsätta att agera på ett fullkomligt oacceptabelt sätt. Eller så inför vi kraftfulla och ekonomiskt kännbara sanktioner. I så fall står Ryssland, det ryska ledarskapet och den ryska ekonomin inför stora problem. Det kommer att vara kännbart och sannolikt eventuellt också tvinga fram en upptrappning.

Det tredje alternativet är att vi till och med agerar militärt eller att vi på annat sätt höjer insatsen. Också det vore självfallet en olycklig upptrappning.

Grundproblemet är att vi nu lever tillsammans med Ryssland och alltid kommer att få leva tillsammans med Ryssland men inte kan acceptera det ryska agerande som vi ser nu. Om vi inte agerar skarpt nu är risken stor att detta är slutet på drömmen om ett fritt och fredligt Europa, det vi formulerade som Europa: A Europe whole and free.

Vi som tror på frihet och tror på Europa står nu inför svåra val, med mer eller mindre dåliga alternativ. Då är det viktigt att vi kan enas om att stå tillsammans i Europa i den allvarliga situationen.

Nu har vi haft ett toppmöte där de här frågorna har diskuterats. Jag har ställt frågan tidigare och varit bekymrad över Europas förmåga att samlas kring en gemensam linje. Hur bedömer statsministern läget att vi nu samlas till en stark och tydlig markering mot det som nu händer i Ryssland och Ukraina?

Anf. 7 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Jag har också tagit del av hennes skrifter och såg intervjun. Jag tycker att det är viktigt att hon, som är Putinexpert, påpekar att den senaste utvecklingen är sedan ett eller ett och ett halvt år tillbaka i tiden. Jag är väldigt förvånad över alla som påstår att de vet exakt allt som sker i Ryssland och förutsåg allting, givet att jag tycker att det har varit en högst ryckig utveckling och att vi har haft flera faser där vi har varit mer hoppfulla om att det är ett land som har velat bli öppnare men som de senaste ett och ett halvt åren har gått i annan riktning.

Jag säger det eftersom detta är ett land som ligger där det ligger. Det är en nära granne till Sverige. Vi måste trots allt ha utgångspunkten att leva i fredlig samvaro med alla våra grannar. Det bör gälla nu, och det bör också gälla i framtiden. Det är med de glasögonen som vi måste bedöma hur vi ska hantera situationen.

När Putin och Ryssland inte följer internationella regler och betar sig som de gör kan inte svaret vara att också vi släpper allt vad internationella regler heter och betar oss på samma sätt. Vi måste stå upp för internationella regler, för demokrati. Vi måste stå upp för öppenheten, för ett annat synsätt och komma ihåg detta också när det nu prövas.

Bland annat är det därför viktigt att EU håller ihop och inte bara att vi håller ihop utan också att vi håller ihop kring de värden som vi håller högt. Vi ska inte återfalla i att nu hävda att människors tillhörighet kollektivt till befolkningsgrupper eller religioner är det som ska dela upp oss i Europa och att vi ska känna oss trygga bara om vi är med dem som är exakt likadana som vi själva och känna oro för dem som är avvikande och annorlunda, för det är den logik som ligger bakom det sättet att tänka.

Vi har i stället sagt att Europa ska vara öppet. Det ska vara en smältdegel av människor som kommer från olika religioner, har olika etnicitet och har olika bakgrund – alla får plats, alla ska kunna leva sida vid sida med varandra. Och så ska vi skapa ett mer rörligt, öppet Europa. Det är det som utmanas – det håller jag helt med om.

Därför ska EU hålla ihop. Därför ska vi vara tydliga kring våra värden. Därför ska vi tro på demokrati och på diplomati och fortsätta att trycka på, på det sätt som vi gör. Det görs, och det får verkan. Demokratien är ibland lite långsammare, men vi kommer långsiktigt att segra, för vi har den bättre tanken.

Anf. 8 GUSTAV BLIX (M):

Herr talman! Jag tackar statsministern för svaret.

Frågan handlar om vilka tydliga sanktioner vi kan enas om. En del av det som har nämnts är att vi skulle kunna stänga ute de statliga eller åtminstone de staten närstående bolagen i Ryssland från våra finansmarknader. De skulle få otroligt svårt att klara sin finansiering. Det handlar såklart också om att rikta om energipolitiken och att klara av en bättre försörjningstrygghet i Europa. Ett vapenembargo är en annan fråga som har varit uppe på tapeten och har diskuterats.

Detta är tydliga sanktioner. Jag skulle välkomna många av dem, men jag skulle också vilja välkomna att vi i detta har en öppenhet, att vi värnar det öppna Europa som statsministern talar om, att vi gör det möjligt

för vanliga ryssar att fortfarande se och njuta av Europa, att det är de som är ansvariga för besluten som hålls ansvariga.

Carl Bildt tror jag sade att allt vi gör för att stödja Kiev är en motvikt mot Moskva. Jag tror att det ligger mycket i det. Vi måste visa solidaritet inte bara med Ukraina utan också med civilsamhället och den ryska befolkningen och se till att vi med öppenheten vinner.

Hur lät de här tongångarna om att också värna öppenheten? Jag tror att det är viktigt i dessa tider, när Europa prövas.

Anf. 9 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det uppenbara är att vi har listat 33 personer. Vi har valt metoden att se till dem som huvudsakligen är ansvariga för annekteringen av Krim och genomförandet av den illegala ockupationen. Amerikanska har sedan gjort en listning av personer som har ekonomiska kopplingar till Vladimir Putin.

Jag tror att detta är mer framgångsrikt och effektivt än vad det beskrivs. När det kommer till andra typer av ekonomiska sanktioner ska vi vara tydliga med att de ofta är ett trubbigare instrument än de beskrivs vara, inte därför att alla är rädda själva för den ekonomiska konsekvensen för sin egen del utan därför att det, om man kraftigt isolerar ett land med 140 miljoner människor och stänger alla kontakter med omvärlden, finns en uppenbar risk att ledarna använder det som en tryckkokare och säger: Titta, vad ondskefulla de är i länderna här utanför – jag är det enda hoppet om att kunna stå upp mot den ondskan! Den typen av tryckkokare är livsfarliga i Sveriges och Europas absoluta närhet. Det ska man också komma ihåg när man utformar sanktionerna.

Beträffande energi vill jag gärna instämma. Det har nog aldrig varit så populärt att föreslå att man ska hitta alternativa vägar till energi som det är just nu, i stora länder med stort beroende av Ryssland.

Anf. 10 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Jag vill gå direkt på Ukrainafrågan. Jag tycker att det är bra att slutsatserna visar på en enighet bland EU-länderna. Men jag måste också fråga av vilken anledning Sverige ska gå före just när det gäller lånet, när vi i alla andra sammanhang alltid säger att vi ska tala med *en* röst i EU-länderna. Jag har inte något emot lånet i sig, men jag vill gärna att det ska vara villkorat, så att vi ser till att pengar inte blir stöd för odemokratiska krafter i till exempel Ukraina.

Det skulle jag vilja att statsministern utvecklar lite mer. Hur ska vi sätta hängslen och livrem på det stödet till Ukraina?

En fråga som man också kan ta i det sammanhanget gäller just beroendet av gas från Ryssland. Då kommer vi direkt in på klimatmålen också. I slutsatserna finns det en punkt som handlar just om att minska gasberoendet, men det utgår mer från att hitta alternativa vägar till gasen än att faktiskt öka andelen förnybar energi.

Miljöpartiet har en annan modell än regeringen. Vi vill ha 60 procent utsläppsminskningar, 45 procent förnybart och 40 procent energieffektiviseringar. När man då sätter utsläppsmålet över de andra målen hamnar man lätt i situationen att det i stället för kol och olja används gas, eftersom det blir mindre utsläpp på det sättet. Då binder vi oss vid gasberoendet och binder oss också vid att inte utöka mängden förnybart i många

av länderna, eftersom man bygger in sig i de här systemen. Därför är det felaktigt att ha målet om utsläppsminskningar som helt överordnat alla de andra målen.

Jag vill att statsministern utvecklar det.

Anf. 11 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Vi förutser omfattande behov av stöd till Ukraina. Jag tror att det är helt centralt för att Ukrainas befolkning ska tro på Ukraina som stat och på en utveckling som står i kontrast till det som Ryssland nu försöker provocera fram. De har betydande bytesbalansproblem och djupgående strukturella problem i sin ekonomi.

EU-kommissionen har presenterat ett paket på 11 miljarder som innehåller en lång rad insatser. IMF är på plats och kommer snart att vara färdig med någon form av paket. Vi har sagt att vi kan tänka oss att bilateralt addera till det, förutsatt ett IMF-paket, vilket grundar att det blir ordning och kravställande som är kopplat till de här lånen – helt enkelt därför att vi ser att det inte kommer att räcka med det som EU och IMF förbereder. Vi tror att bilaterala lån behövs ovanpå det.

Vår erfarenhet, när vi har gjort detta gentemot andra länder, som Island, Irland, Lettland och Brasilien historiskt, är att vi inte har förlorat pengar på det och detta oftast är mycket välkommet. Vi har också uppmuntrat inte minst den nordisk-baltiska kretsen inom IMF att agera tillsammans med Sverige. Jag är övertygad om att om vi inte gör detta kommer Ukraina helt enkelt att ha svårt att klara sin försörjning, framför allt på lite sikt.

Beträffande de alternativa vägarna vill jag bara när det gäller förnybart återigen säga: Det är 28 demokratier som är medlemmar i Europeiska unionen. Sverige har strax över 50 procent av sin energiförsörjning i förnybart. Flera av de största ekonomierna ligger under 5 procent förnybart.

När Sverige då säger till alla ”Nu ska ni bli som Sverige” uppfattar de det som att vi lite grann pekar finger. Då säger de: Jaha, med era fantastiska förutsättningar är det lätt att säga detta – vi skulle gärna hitta annat än fossilbränsleberoende. Det är bara att lyssna på vad man säger just nu i östra Europa. Men alla har inte exakt samma förutsättningar. Alla har inte lika mycket vattenkraft. Alla har inte samma förutsättningar för vindkraft. I en hel del fall finns redan gasintroduktionen som ett faktum.

Ökad energieffektivitet och växling mot mer förnybart där det går – vi uppmuntrar gärna det. Men jag tycker att Sverige ska akta sig för att säga att alla ska bli som vi, givet att vi ligger så långt före de andra. Annars kommer vi att bli betraktade som några som saknar ödmjukhet.

Anf. 12 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Problemet med lånen gäller ordning och kravställande, att det inte ställs några krav i IMF på det jag är ute efter, nämligen att inga pengar ska gå till odemokratiska krafter i landet.

Det finns två punkter i slutsatserna. Den ena handlar om stöd och lån. Den andra handlar om minoriteter och rättigheter. Men det är ingen koppling däremellan. När vi ger våra bilaterala lån skulle jag vilja att vi kopplar ihop båda frågorna – stödet också till mänskliga rättigheter och respekt för minoriteter etcetera.

Jag ska säga någonting mer om gasen. Det finns länder där det faktiskt går bakåt. Spanien är ett sådant land. Den nya regeringen där har bundit fast sig i gasberoende samtidigt som man inför straff för dem som faktiskt vill tillverka sin egen el. Det här går inte ihop. Därför måste man också ha målet förnybart som en hög målsättning, inte en minskad.

Anf. 13 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Jag vill understryka att kommissionen föreslår att vi ökar målet från 20 till 27 procent. Skälet till att man inte vill binda det via en bördefördelning är att när målet nu blir högre kommer det att komma i konflikt med den nationella suveräniteten att sätta ihop sin egen energimix. Den är viktig för många länder. De tycker nämligen att riksdagar ska få besluta om sådant och inte den makt som sitter i Bryssel. Det brukar för övrigt vara någonting som även Miljöpartiet påpekar i många olika sammanhang. Det är grunden. Det är ändå en förhöjd ambition. Man kommer att gå igenom att länder verkligen anmäler förhöjda ambitioner för att se att de matchar upp till 27 procent.

Jag delar helt uppfattningen att alla länder bör driva på mot en bättre utveckling i dessa frågor och gärna titta på svenska exempel hur man kan använda certifikats- och subventionssystem för att uppmuntra detta.

Sedan vill jag understryka att både IMF och Sverige jobbar med det som vi kallar konditionalitet, det vill säga att vi kopplar detta till villkor över styrningen av hur resurserna används – till reformer – och att de inte används på ett felaktigt sätt. Det tycker vi är en av grunderna för att få en dialog. De behöver vår hjälp och våra resurser. Det ger oss en möjlighet att påverka att de inte felanvänds. Samtidigt ska vi då ödmjukt påpeka att det är ett mycket korrupt land. Det är förmodligen svårare här än nästan någon annanstans att hitta rätt typ av krafter att understödja.

Anf. 14 FREDRIK MALM (FP):

Herr talman! Det är klart att det känns som att vi har slungats tillbaka årtionden när vi ser Ukrainakrisen och Rysslands agerande att oprovoceerat militärt invadera ett annat land i Europa och därefter annektera en del av Ukrainas territorium – Krimhalvön.

Detta föranleder förstås motåtgärder från Europeiska unionens sida, från amerikanernas sida och från andra håll. Nu kan man skönja en sorts enighet kring sanktioner mot individer och mot ett antal banker och så vidare. Det är restriktiva åtgärder och sanktioner som säkert kan komma att skärpas. Men lika viktigt som detta är är det förstås att man på samma sätt måste ge ett mycket tydligt stöd, politiskt och ekonomiskt, till Ukrainas nya ledning.

Jag är mycket positiv till att alliansregeringen har ställt ut detta bilaterala lån till Ukraina. Jag är förvånad över att Miljöpartiet uppenbart är emot detta. Att hjälpa länder som befinner sig i en sådan här akut situation borde förstås vara en viktig handling av solidaritet, även om vi inte ger bort pengar. Det är lån vi talar om. I den akuta situation som Ukraina befinner sig är detta mycket viktigt.

Men vid sidan av dessa ekonomiska incitament har Europeiska unionen nu tillsammans med Jatsenjuk och Ukrainas nya regering under-tecknat delar av det associeringsavtal som Viktor Janukovyjtj inte ville

underteckna tidigare när han utlöst hela den kris och protesterörelse som sedermera blev hans eget fall.

Den andra delen av detta är det som kallas för DCFTA, frihandelsdelen av associationsavtalet. Finns det möjligheter att gå vidare och få det i hamn inom i alla fall detta år?

Anf. 15 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det är korrekt, det är den politiska delen. Det är därför som jag också indikerar att inom ramen för det ska den politiska dialogen startas redan i april.

Sättet att möta detta var att EU har förklarat att vi ensidigt öppnar våra marknader gentemot Ukraina, alltså en ensidig marknadsöppning. Vi bedömer att det betyder mycket för den ukrainska ekonomin. De får alltså access in i Europa med sina produkter. Det är ett land som trots allt har stort behov av att få avsättning.

Sedan hoppas vi att vi så snart som möjligt ska kunna återkomma till att fullfölja också det övriga avtalet. Rimligen kommer detta att vara aktuellt inte minst efter att en ny president är på plats. Det välkomnas också av Jatsenjuk att man ändå har kommit så här pass långt och att denna ensidiga öppning faktiskt kommer på plats.

Jag vill också understryka det som Fredrik Malm säger, nämligen att de är i akut behov av ett stöd. Den minnesgode kommer ihåg att Janukovyč hittade finansieringsstöd i Moskva och Ryssland, som Ryssland nu rimligen drar tillbaka. En av de största delarna av den skuld som Ukraina har mot sin omvärld är alltså till det ryska energibolaget Gazprom. De har sagt att de vill att dessa skulder ska återbetalas. Dessutom har de meddelat att de nu tänker höja priserna på den gas som levereras in i Ukraina. De sätter alltså en oerhört stor ekonomisk press på detta land vars medborgare redan lever under svåra förhållanden.

Om Europa och länder som Sverige bilateralt nu finns till stöd väcker det hopp om att det finns en annan väg och en annan utveckling, bort från det som de nu upplever och in till någonting som de flesta av dem vill tillhöra. Det är så som vi har resonerat. Här är det viktigt att tidigt och tydligt vara på plats. Då kan Ukraina få fatta ett mer självständigt och riktigt beslut om sin framtid.

Anf. 16 FREDRIK MALM (FP):

Herr talman! Det är ett positivt svar från statsministern. Vi har i mångt och mycket en samsyn i detta. Det är också viktigt att det finns enighet inom EU-kretsen om detta. Då är det också viktigt att betona att ett lån – ett nödlån eller ett stödlån – till Ukraina i slutändan inte ska hamna i Moskva därför att de höjer priserna på gasen, så att man egentligen bara betalar fakturor till Vladimir Putin som har invaderat och annekterat delar av Ukrainas territorium. Det viktiga är att Ukraina samtidigt också genomför strukturella reformer av sin ekonomi, så att landet kan bygga upp sin industriella bas igen och bli ett produktivt land i den globala ekonomin som kan bygga upp sin egen ekonomi och inte vara i detta beroende till Ryssland. Men jag förutsätter att sådana mekanismer finns inbakade i detta.

Anf. 17 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Jag inser hur svårt detta är. Vi ska notera i sammanhanget att Sverige är ett av de länder som har absolut minst gasanvändning i hela Europa. Många länder har en mycket stor andel gasanvändning i sin energibalans. Jag tror att sex av EU:s medlemsländer till 100 procent är beroende av att dessa transporter kommer från Ryssland. Ytterligare tolv länder tror jag är till mer än 50 procent beroende av Ryssland. Ryssland har alltså använt olika tariffer. Det finns alltså olika priser till olika länder som ett sätt att markera att man har olika relationer. När Ukraina går från att ha betett sig på ett visst sätt till ett annat höjer Ryssland helt enkelt priserna. Det kan man ha många åsikter om. Men det är ett otvivelaktigt faktum att en av de stora skulder som Ukraina har är att betala detta till Ryssland.

Det visar hur svårt det är när man ska diskutera lån och vad dessa resurser ska användas till. I sammanhanget påpekas det att denna annektering, illegal som den är, dessutom innebär att Ryssland helt enkelt tar en lång rad ukrainska statstillhörigheter och tillgångar som man bara stjälar utan att betala någonting för. Det kan möjligen vara ett argument gentemot Ryssland när det ska diskuteras betalning av gasräkningar.

Anf. 18 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Jag tackar statsministern för åtterrapporten från ett mycket viktigt europeiskt råd.

EU är ett fredsprojekt i grunden. Ett öppet EU är någonting som vi alla vill se och inga nya murar i Europa.

Nu prövas vår kapacitet och vår förmåga att leva upp till vår ambition. Det är då naturligtvis viktigt att EU klarar att hålla samman och också stå upp för folkrätten, som statsministern nämnde, och stå upp för allas mänskliga rättigheter.

I detta perspektiv är det naturligtvis viktigt att se vad som händer i Ukraina under tiden fram till i första hand nyvalet till presidentposten den 25 maj. Man kan förvänta sig ambitioner från den ryska sidan att på olika sätt destabilisera Ukraina under denna tid.

OSSE-missionen är naturligtvis viktig – ögon och öron på plats. Men det är också andra saker som är viktiga att klara av. Den överenskommelse som träffades om restriktiva åtgärder var bra. Samtidigt hör jag början på någonting mer.

Är avsikten när det gäller de utökade restriktiva åtgärderna att de ska användas enbart om upptrappning sker från den ryska sidan och inte om man fortsätter på nuvarande aggressiva nivå?

Anf. 19 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! När det gäller folkrätten tycker jag att det var viktigt att säkerhetsrådet på amerikanskt initiativ röstade om en resolution förra helgen där ju Ryssland var isolerat. Detta är mycket viktigt att notera. De har inte med sig andra i sin stridiga syn på hur man kan förhålla sig till folkrätten.

OSSE-beslutet är mycket viktigt. Vi talar nu om till att börja med 100 observatörer, och det talas om att antalet ska växa ända upp till 500. Många av dem får nu åka till östra Ukraina så att vi har ögon och öron på plats för att se vad som sker i detta vidsträckta land. Man använder aktiva

provokationer för att påstå en massa saker och sedan ursäkta våld eller militär intervention. Finns omvärlden på plats hoppas vi att detta ska minska.

Vi har använt en trestegsraket där det första steget var att omedelbart ställa in en lång rad möten när de här oroligheterna började. Det andra var nu när annekteringen av Krim och den illegala folkomröstningen följdes att koppla restriktiva åtgärder till den grupp av människor som är ansvariga för detta. Ännu fler möten har ställts in, och vi kan notera att det i Haag i går också beslutades att G8 återgår till sin gamla form, nämligen G7, alltså utan Ryssland. Det tredje steget, som vi nu har bett kommissionen att förbereda och som alltså innebär ytterligare handels-sanktioner av mer omfattande slag, inleds om den ryska aggressionen fortsätter. Det beror på att vi ser mycket stora truppsammandragningar runt om i Ukraina.

Jag vill också påpeka att flera kunde vittna om ryska provokationer kopplade till minoriteter även i andra länder än Ukraina. Det är klart att många nu känner en väldig oro för ett oberäkneligt beteende i strid med internationell rätt och den struktur som vi har använt några decennier till att bygga upp för hur vi ska umgås med varandra. När Ryssland avviker från det blir många oroliga. Det här är vårt sätt att förbereda för om det går vidare ytterligare i fel riktning.

Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (C):

Herr talman! Tack för svaret, statsministern! Om det tredje steget i restriktiva åtgärder eller i reaktioner på rysk aggression behöver tas är det naturligtvis avgörande om det handlar om en fortsättning av den aggression som pågår eller om den utvidgas. Det är en viktig signal. Jag tycker att det finns skäl att överväga att fortsatt aggression kräver nya svar.

Jag skulle också i det sammanhanget vilja understryka vikten av den rättsliga process som borde eftersökas. Internationella domstolen i Haag, ICJ, borde också få pröva annekteringen av Krim från den ryska sidan. Jag hoppas att det också blir en fortsättning när det gäller diskussionen mellan Ryssland och EU när det gäller det strategiska partnerskap som vi i dag har och även att signalen sänds om att det krävs att man tar fram en ny syn i det här skedet.

Anf. 21 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det här är inte ett sätt att försöka säga att vi accepterar det som har skett på Krim, utan man måste alltid ha beredskap för att det kan bli ännu värre. Det beror på att vi ser ett ryskt beteende som inte stannar av. De viker inte undan från beskrivningar, som ju Vladimir Putin gav i sitt tal, av folkrätten som att den som talar ryska, varhelst den befinner sig i världen, antingen under påstående av ryska medier eller med egna påståenden om att känna sig hotad, kan räcka upp handen och säga: Jag vill ha skydd. Det ska sedan ursäkta militär intervention. Det är ju så på tvärs mot allt vi har byggt upp.

Många kan nämna att i så fall finns språkminoriteter i länder kopplade till en lång rad andra länder världen över. Tänk om alla helt plötsligt skulle börja följa den principen! Det blir en värld i kaos. Vi måste ha beredskap om detta ytterligare eskalerar. Det är så vi har försökt väga av det. Det är ingen lätt avvägning att göra. Det blir förmodligen, får vi

beklaga, kring Krim en typ av fryst konflikt. Ryssland annekterar Krim och erkänner Krim. Omvärlden accepterar inte annekteringen, och sedan får vi ett fryst område, vilket vi har andra exempel på, tyvärr.

Anf. 22 JOHNNY SKALIN (SD):

Herr talman! De allra flesta av oss känner nog till att EU har en hel del brister. En av de allra största bristerna är att EU leder till stora omkostnader, särskilt för Sveriges del. Sverige är en stor nettobidragsgivare till Europeiska unionen. Vi betalar till exempel via Europeiska unionen till studenter i EU i högre grad än i Sverige. Vi betalar infrastrukturen i EU i högre grad än i Sverige. Vi betalar för de problem som har uppstått i EMU-länderna, och i vissa fall är det en medfinansiering på upp till 95 procent. Vi betalar pengar till ungdomsinitiativet, vilket innebär att vi finansierar ungdomsarbetslösheten i andra länder i väsentligt högre grad än i Sverige.

Med det som utgångspunkt tyckte jag att det var intressant att notera att man på toppmötet diskuterade reshoring. Det går ut på att man ska vidta åtgärder för att locka tillbaka företag till medlemsländerna och innebär att vi skulle kunna stärka företagsamheten i Europeiska unionen. I stället för att exportera företag kan vi importera företag och skapa arbetstillfällen.

Problemet är bara att jag noterar att statsministern eller regeringen inte på något sätt har verkat för att Sverige ska stärka sin del i det här, utan med nuvarande inställning från regeringen kommer man med det här reshoringprogrammet som nu lanseras inom Europeiska unionen att finansiera återflöde av företag till de fattigare EU-länderna i Europa i stället för till Sverige.

Jag kan bara konstatera att återigen saknar regeringen och statsministern en plan för Sverige och för svenska skattebetalare.

Anf. 23 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det finns i många sammanhang anledning att diskutera kostnader och budget, men att en dag som denna hävda att det allvarligaste med EU är att det kostar pengar att man låter studenter komma till andra länder är något märkligt. Det känns som att Sverigedemokraterna tror att om bara Europa får stänga dörrarna till alla länder och alla förblir där de föddes har vi ett lugnt och tryggt Europa. Var är den historiska analysen? Var är förståelsen för vad som har skapat problem på den här kontinenten?

Jag kan berätta att i går kväll satt jag med Rumäniens president som är mycket bekymrad över läget i Moldavien och en av de frysta konflikterna, nämligen den som handlar om Transnistrien. I Transnistrien finns nämligen en rysk dominans, och man är mycket orolig för att samma typ av ursäkt som användes gällande Krim nu ska användas i Transnistrien. Vad har Rumänien gjort för att försöka deeskalera detta? Jo, Johnny Skalin, man har erbjudit studenter i Moldavien att komma till Rumänien och läsa vid rumänska universitet. Vad händer med människor som reser över gränser och som läser på andra universitet? Jo, de får andra perspektiv, de lär om människor med annan bakgrund och de får respekt, nyfikenhet och förståelse.

Jag tror att du har fel, Johnny Skalin, om du tror att det fungerar att stänga ned alla de där programmen och se till att ingen träffar någon som har någon annan bakgrund. Jag tror att det är precis så vi leder Europa tillbaka till alla de problem med elände, krig, fattigdom och förstörelse som har präglat den här kontinenten.

Så, Johnny Skalin, jag kan svara att det är värt de resurserna. Det är värt det för att bygga ett tryggare och bättre Europa.
(Applåder)

Anf. 24 JOHNNY SKALIN (SD):

Herr talman! Nu var det inte så att jag föreslog att vi ska stänga de här programmen – vi har också själva varit med och ställt oss bakom dem – utan den höga medfinansieringsgrad som de medför, där vi ska finansiera andra länder mer än de ska finansiera oss, innebär en hög nettobidragssavgift för Sveriges del. Den kommer i år att landa på runt 26 miljarder kronor. Jag menar att det här är mycket pengar som vi skulle kunna finansiera svensk välfärd med. Det har över huvud taget ingenting att göra med att vi vill stänga några gränser eller på något annat sätt verka för någonting negativt i den mening som statsministern nämnde.

Sedan vill jag påpeka att när det gäller reshoringprogrammet, med det system vi har nu, flyttade ett företag i Gislaved till Portugal 2002. Man fick 200 miljoner kronor från Europeiska unionen för att flytta de 771 jobben. Tycker statsministern verkligen att det här är en bra politik för Sverige?

Anf. 25 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det har uttalats att försiktighet ska gälla med att använda resurser av det här slaget för att flytta produktion, utan det ska i så fall bedömas utifrån konkurrenskraft och vilka förhållanden som råder. Detta är inte minst viktigt när det gäller olika typer av konkurrenskraft. Det jämför vi bland annat i Agenda 2020 som jag redogjorde för.

Ja, vi har en medlemsavgift. Vi är ett rikare land än snart sagt varje annat land som är medlem i EU. Vår rikedom har vi byggt på att vi handlar med andra, det vill säga att om Sverige hade varit en sluten nation utan kontakt med omvärlden hade Sverige inte varit så utvecklat och rikt som det är.

Det är i grunden ett bättre Europa när vi kan handla med andra och stödja andra till att få det bättre. Det är bättre för dem, och det är också bättre för Sverige. Det är så vi resonerar, att det hänger ihop. Då finns också ett försvar för att rikare länder stöttar fattigare delar av världen.

Låt mig påpeka det som många säger, att de ryska ambitionerna är mycket tydligt koncentrerade till det som förr var Sovjetunionen. Där fanns länder som var påtvingade ofrihet av Sovjetunionen. De har inte alls vår ekonomiska styrka, men i kraft av EU-samarbete och vårt stöd kan de nu välja en helt annan väg. Det säkrar dem för demokrati och en bättre utveckling.

Anf. 26 JENS HOLM (V):

Herr talman! Rysslands annektering och införlivande av Krimhalvön är helt oacceptabelt och i strid med folkrätten. I det avseendet delar jag statsministerns kritik fullt ut.

Gustav Blix från Moderaterna tog upp frågan om ett möjligt vapenembargo mot Ryssland. Det är ett väldigt intressant förslag, i synnerhet när vi vet att det är flera stora vapenaffärer på gång från europeiska länder, till exempel Storbritannien, Frankrike och Italien. Avser statsministern att verka för ett vapenembargo ifall Ryssland fortsätter sina aggressioner?

Det är viktigt att vi som land samt statsministern och utrikesministern kan kritisera de högerextrema krafter som i dag ingår i den ukrainska regeringen. Jag tänker på de fyra ministrar som kommer från partiet Svoboda. När jag lyssnar på utrikesministern förstår jag ärligt talat inte riktigt vad han säger i det avseendet. Jag tycker att det vore bra ifall statsministern kunde vara tydlig med att vi ogillar den formen av politik.

Herr talman! Det var en stor besvikelse att Europeiska rådet inte kunde landa i de kraftfulla och ambitiösa beslut som klimatet kräver. Vi i Vänsterpartiet har lagt fram våra förslag. Vi vill att EU ska minska sina utsläpp med minst 60 procent till 2030, att andelen förnybart ska vara 45 procent och att energianvändningen ska bli 40 procent effektivare till 2030, detta utifrån perspektivet att Europa har ett historiskt ansvar. Europa och de andra industrialiserade länderna har historiskt sett stått för den största delen av utsläppen i världen. Därför måste vi gå före och ta vårt ansvar. Det är också inskrivet i klimatkonventionen, som ligger till grund för de internationella förhandlingarna.

Därför skulle jag vilja fråga statsministern om inte Sverige borde verka för ambitiösare klimatmål i EU. Har inte Europa och den industrialiserade världen ett historiskt ansvar att gå före och minska sina utsläpp?

Anf. 27 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Carl Bildt har redogjort för att Sverige har tagit fram vapenembargo som ett möjligt initiativ i vad som har formulerats som steg 3. När kommissionen nu har fått i uppgift att förbereda detta är det naturligtvis en lång rad olika handelsområden som man har att förbereda. Låt mig uttrycka det som att ett vapenembargo onekligen vore en så kallat lågt hängande frukt att ta upp i det sammanhanget. Ja, vi har framfört den typen av krav, men som sagt är detta vad vi har kunnat enas om just nu.

När det gäller sammansättningen av den ukrainska regeringen finns det först och främst en hel paragraf som handlar om våra förväntningar på hur den ukrainska regeringen nu ska agera i Ukraina för att skapa ett inkluderande samhälle, adressera minoritetsfrågor och motverka extremism, just för att visa medvetenhet om att det finns risker kopplade till vart Ukraina utvecklas och att den ukrainska regeringen har ansvar för detta.

Samtidigt är vi försiktiga. Den ryska propagandan handlar bara om en enda sak, nämligen att Ukraina helt och hållet har tagits över av högerextremister och att det ursäktar all rysk våldsanvändning och allt de gör i brott mot den internationella folkrätten. Vi vill inte bli en del av Vladimir Putins propagandaspel genom att låta som att vi låter som Putin, därför att det sedan skulle ursäktas allt annat agerande.

Ja, det finns krafter i Ukraina som man kan ha synpunkter på, men de är inte i närheten av att vara så omfattande, så mäktiga och så stora som de nu beskrivs i den ryska propagandan. Här är det svårt att hitta balansen. Jag tycker ändå att slutsatstexten i den delen talar för sig själv.

Vi var beredda att nu slå fast de här målen, som är de mest långtgående som finns i världen. Andra delar av den utvecklade världen backar snarare. Problemet är att EU nu står för bara 10 procent av de globala utsläppen. Vi kan tyvärr inte ensamma uppnå tvågradersmålet. Vi ska absolut vara en del av ansvarstagandet, men vi måste lägga press på andra utvecklade länder, som nu backar, att också vara en del av det.

Anf. 28 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag tycker som sagt att det är synd att Europeiska rådet inte kunde anta slutsatser om klimat och energi. För varje månad som går tappar vi i momentum, och vi behöver verkligen minska våra utsläpp här och nu.

Jag tycker inte att framställandet av den svenska positionen som mer långtgående än kommissionens förslag stämmer. Det som regeringen föreslår är att man ska kunna köpa utsläppskrediter i andra länder, utsläppskrediter som är osäkra i sin additionalitet, alltså att de verkligen leder till minskade utsläpp. De förhindrar också den stora och viktiga omställning som behövs i Sverige och Europa. Jag tycker att vi i stället borde hjälpa utvecklingsländer med ett additionellt klimatbistånd, alltså inte med pengar från biståndsbudgeten utan med nya pengar till klimatbistånd.

Anf. 29 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det står naturligtvis varje parti och regeringsalternativet fritt att ta fram och finansiera den typen av förslag.

Många utvecklingsländer ropar på den här typen av stöd och tycker att det är välkommet att det finns internationella krediter, bland annat så kallade CDM:er.

Låt oss komma ihåg att Sverige står för 1 promille av de globala växthusgasutsläppen. Inget vore ju enklare än om vi ensamma fick fatta beslut, men vi har väldigt liten påverkan. EU:s 28 länder står samlat för 10 procent av utsläppen. Då måste man komma överens med 27 demokratier till, och alla vill inte samma sak. Det är så demokratin måste arbeta. Vi tryckte på, men det var inte möjligt den här gången.

För att nå 100 procent av utsläppsmålen måste man tala med delar av världen som absolut inte är intresserade av att i närheten föra den klimatpolitik som Miljöpartiet eller någon annan i Sverige står för, men det är i denna värld vi måste lösa problemet.

Man måste komma ihåg att det inte kommer att fungera att säga att i Sverige tycker vi så här och att alla sedan har att rätta sig efter det. Det handlar om att trycka på andra att föra fram sina bästa argument och att ligga före, och det gör EU.

Anf. 30 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Jag tackar statsministern för föredragningen.

Den viktiga punkten om klimat och energi på dagordningen för Europeiska rådet brukar ju lyftas fram som en säkerhetspolitisk fråga, men nu tog diskussionen om energi en lite ny vändning på Europeiska rådet kring energiberoendet. Man kan säga att förnybar energi nu också har blivit en stor säkerhetspolitisk fråga. Det är lite intressant.

Precis som statsministern säger ligger Sverige långt framme när det gäller förnybart. Som flera här har varit inne på är frågan hur vi ska få fler länder att bli lika framgångsrika som vi när det gäller det förnybara. Jag är lite intresserad av hur tongångarna gick på mötet kring just energi-oberoende kopplat till förnybart. Kan man se större öppningar för att fler länder nu börjar förstå vikten av de förnybara satsningarna?

Det står i en annan del av slutsatserna att man ska koppla ihop olika EU-länder för att kunna öka oberoendet. Vi ska kunna försörja varandra energimässigt, som jag förstår det. Det står också att när det är relevant bör sammankopplingar även upprättas med tredjeländer. Min fråga är: Vilka länder har man i åtanke när man talar om tredjeländer?

Anf. 31 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det är viktigt att komma ihåg, apropå lågt hängande frukter, att för en hel del länder är ökad energieffektivitet kanske det som skulle göra mest. Till exempel när vi i Sverige hjälper till med resurser i Ukraina gör vi det bland annat genom att dämpa en del av det enorma läckage som finns i deras gassystem. Det är verkligen bara att göra dåligt för klimatet utan att det gynnar någon.

Förutsättningarna ser väldigt olika ut i olika länder. Jag indikerade i min inledning att vi har en grupp av länder – och Sverige hör till dem – som gärna vill diskutera klimatambitioner. Jag tror att jag kan stå för att den större gruppen av länder snarare talar om energitillförsel, det vill säga hur man ska transportera energi. Då menar man det kopplat till ett beroende av Ryssland. Men man tittar också på andra alternativa ingångar till Europa genom eller runt Ukraina, eftersom väldigt mycket kommer österifrån.

Jag har själv varit med och förhandlat och sett det enorma intresse som finns i Baltikum för att få en elkabel från svensk sida över till de tre baltiska länderna. Det är länder som i dag är väldigt ensidigt beroende av fossilbränsle från sin granne i öster och som med en elkabel från Sverige kan skapa ett alternativ som de säkert tycker är väldigt tacknämligt.

Låt mig bara nämna några uppenbara länder som ofta håller långa inlägg på detta tema: Malta och Cypern. Det är två öar i Medelhavet som vill att vi säkerställer att det finns energitransporter till dessa öar. Det gäller också Iberiska halvön. Jag tror att jag har lyssnat på rätt ingående beskrivningar av geografin och att försöka ta sig igenom Pyrenéerna med energitillförsel ned till Portugal och Spanien.

Till slut berättar alla exakt om de förutsättningar de har. Det de vill ha hjälp med är just energitillförsel så att ingen blir isolerad och inte har tillgång till flera alternativ, och så ser man gärna att EU är med och betalar. Till slut är det mycket vad det handlar om. Det är därför som vi tycker att vi ska vara lite försiktiga. Vem ska betala det? Vems ansvar är det?

Det är oftast stora kommersiella resurser det handlar om kopplat till stora kommersiella intressen. Det är därför som dessa diskussioner är lite svåra. Det blir absolut en diskussion om klimat. Men det handlar också om energieffektivitet och energitillförsel. Man måste hålla isär alltihop för att kunna föra diskussionen.

Anf. 32 DÉSIRÉE PETHRUS (KD):

Herr talman! Det var flera andra bra skrivningar när det gällde just Ukraina. Jag skulle ändå vilja ställa en fråga. Det var bra att ni reagerade mot Ryssland för aggressionen men för Ukrainas rätt att välja sin egen framtid. Det var tydligt.

Det blev flera personer på listan för restriktiva åtgärder, och det var också bra. Jag tror att det är precis som flera säger. Det är bra att ha lite steg kvar i arsenalen och inte ta hela sanktionspaketet på en gång, eftersom man då inte har någonting kvar längre fram.

Vi talade om vapenembargot innan statsministern åkte ned till Europeiska rådet. Interventionen mot Ryssland ger ändå en indikation på att EU:s gemensamma ståndpunkt när det gäller vapenexport ändå måste slå till eftersom det är en aggression. Ryssland är aktivt i ett ingrepp mot Ukraina.

Vad är det som gör att inte alla länder i Europa står upp för EU:s gemensamma ståndpunkt och säger att man inte vill ha vapenexport till Ryssland?

Anf. 33 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Idén har varit att det finns tre steg. Det tredje steget är bevarat för att kunna agera på ytterligare aggression utanför Krim, såsom man får förstå det i det här sammanhanget.

I det läget tror jag att alla inser att länderna har väldigt olika ekonomisk relation till Ryssland. Det finns förmodligen inte något annat exempel i världen på det omfattande genomslag det skulle få att ekonomiskt isolera ett så stort land med så omfattande kontakter med sin omvärld som Ryssland faktiskt har. Det är uppenbart att det påverkar länder på olika sätt. Väljer man att säga att vi bara tar ett handelsområde säger länder som är närmast det att vi i så fall också måste ta andra. Det är så resonemangen går.

Sveriges uppfattning var att det hade varit det logiska att börja med detta och kunde tänka sig det redan nu. Men det gick inte att få enighet kring detta. I det kommissionen har att förbereda har man nu att titta på det breda fältet som handlar om alla typer av handelsområden. Men vi har inte ändrat uppfattning. Vapenembargo är det uppenbara och närliggande man i så fall borde göra först.

Anf. 34 ANNA-LENA SÖRENSON (S):

Herr talman! Tack, statsministern! Vi som socialdemokrater välkomnar naturligtvis EU:s stöd till ukrainska folket liksom fördömandet av den olagliga ryska annekteringen av Krim. Det ryska agerandet är ett flagrant brott mot folkrätten. Vi ser med oro på att Ryssland återigen har sänkt tröskeln för att använda militär makt i Europa.

I det här sammanhanget är det viktigt att EU står enigt upp för folkrätten och att man genomför restriktiva åtgärder enligt de planer man har angett. Nu har statsministern svarat på flera frågor om sanktioner och restriktioner och eventuellt utvidgandet av dem. Men det skulle vara intressant om statsministern kommenterade något ytterligare förutsättningarna för en fortsatt enighet i Europa och i EU vid ett eventuellt utvidgande av sanktioner.

Vi socialdemokrater vill också betona vikten av att hjälpa Ukraina att hantera den ekonomiska situationen och välkomnar därför undertecknandet av associationsavtalet mellan medlemsstaterna, EU och Ukraina. Vi stöder också både det svenska deltagandet inom ramen för IMF-lånet liksom de planerade bilaterala lånen.

Samtidigt vill vi understryka vikten av att ställa motkrav på Ukraina på att motarbeta korruption, förtryck av minoriteter och odemokratiskt handlande. Jag undrar om statsministern avser att se till att rådets slutsatser om detta följs upp och hur det i så fall skulle gå till.

Anf. 35 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! I den senare delen var premiärminister Jatsenjuk med, och vi hade möjlighet att föra samtal. Det framfördes också till honom just de delarna som handlar om det ansvar som nu ligger på den ukrainska regeringen. Detta markerade han stor förståelse för. Vi kunde bland annat gå igenom det ganska parallellt med det tal som Putin höll, där det fanns stora invändningar när det gällde hans sätt att hänvisa till folkrätten.

Premiärminister Jatsenjuk höll ett tal till det ukrainska folket på ryska. Det är notabelt i sammanhanget. Dessutom markerade han väldigt mycket just den inkluderande strategin, viljan att ta ned konfliktnivåerna och att Ukraina ändå vill leva i god kontakt med Ryssland.

Jag tycker att det på alla sätt var ett statsmannamässigt anförande som visade att han förstår vikten av detta. Annars kommer det att användas emot dem. I den delen tycker jag att han gav tydliga besked om att det är den strategi de väljer.

När det gäller möjlighet till fortsatt enighet är det ett par saker som måste sägas om steg tre. Vi begär nu att det förbereds. Vi hoppas att vi inte hamnar där, men den här konflikten är ännu inte över. Det är fortsatt ett väldigt spänt läge.

En så omfattande isolering av ett så stort land som Ryssland känner jag inte till några andra exempel på före detta. Det är en enorm integration finansiellt, ekonomiskt och energimässigt som Ryssland har med övriga Europa.

Vi ska också komma ihåg att när USA talar om ekonomiska sanktioner med Ryssland har de inte samma relation till Ryssland som väldigt många av de europeiska staterna har. Det skulle vara en enormt stor åtgärd att genomföra på bredd och till djup. Det är ändå det vi förbereder.

Jag vill återigen påminna om att vi är i tvivel om hur perfekt instrumentet egentligen är. Fungerar det verkligen? Skapar det en tryckkokare, eller får det dem att ändra inriktning? Det finns en risk att några få kring Putin fortsatt har koll på sina rikedomar men att det är en befolkning som försätts i fattigdom och förtryck och som tappar tron på sin omvärld.

Den typen av avvägningar måste vi fortsätta att diskutera även om vi kommer att välja att gå vidare om Ryssland fortsätter sin aggression.

Anf. 36 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Tack för återrapporten! Jag skulle vilja ställa ett par kompletterande frågor som gäller industripolitiken och klimat- och energipaketet.

Först gäller det industridiskussionen. Jag blev lite förvånad över statsministerns svar när han säger att andra sektorer skulle få stå tillbaka. Kan statsministern utveckla vad han menar med det svaret? Vi partier som brukar tro på tillväxten tror på att ekonomin växer. Därigenom kan vi kanske ha en lite annorlunda uppfattning än vad man har haft tidigare om hur saker och ting ska växa.

Det är väl snarare det som det ska gälla. Såvitt jag vet har inte någon påstått i diskussionen att någon sektor ska stå tillbaka för att industrisektorn ska öka sin andel. Det ska ske inom ramen. Detta är ett helt paket med flera olika komponenter och inte minst innovation, ny grön teknik och så vidare, som framgår av meddelandet. Jag vill veta hur statsministern menar.

Jag har en annan fråga med anledning av klimat- och energipaketet. Statsministern säger att det finns olika uppfattningar i Europa. Det har jag stor respekt för. Men hur menar statsministern att vi på europeisk nivå – inte för att skydda den svenska kärnkraften, för jag förstår att det är statsministerns uppfattning – ska kunna komma så långt att vi når Färdplan 2050 till år 2050 om vi inte törs säga att vi ska öka det förnybara? Finns det någon annan väg än det förnybara för att komma till det målet?

Anf. 37 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Diskussionen gäller alltså det kommissionsförslag där man skrev in att man skulle ha som mål att industrins andel av bnp skulle vara 20 procent. Då sade jag att man ska akta sig för att sätta mål som i en recession kan uppnås mer av att andra sektorer krymper än att industrin växer. Jag sade inte att någon hade det som uttalad idé. Det vill jag inte säga, utan bara att man de facto skulle kunna uppnå detta mål på det viset.

Vi bör också notera att en som har varit drivande är den italienske kommissionären Tajani. Han har förespråkat detta. När vi tittar på den grupp av länder som har fört resonemanget om att man möjligen ska intressera sig för ett 20-procentsmål noterar vi att det är länder som har en tradition av att mer tillåta subventioner, hålla icke lönsam industri under armarna och inte tillåta att man omstrukturerar industriell verksamhet för att möta en ny konkurrenssituation.

Mer marknadsorienterade länder som ofta har tagit ansvar för stor omställning har mer misstrott målet. Det har vi tagit som utgångspunkt. Det förhindrar inte – vilket också står i slutsatstexten – att det är viktigt att industrins konkurrenskraft bevaras och utvecklas i Sverige och i Europa. Men själva målet, alltså tårtbitsutformningen, är det som vi tror mindre om.

Återigen: Detta förnybara mål skrivs alltså upp. Däremot föreslår inte kommissionen att det ska bördefördelas. Det är skillnaden jämfört med förra gången. Det är absolut så att det påpekas att det bör bli en ökad förnybar energiandel. Skälet till att vi markerar just utsläppsmålet är att vi måste hålla fokus på att koldioxidutsläppen minskar. Det kan ske inte minst via ökad energieffektivitet, till exempel. Det finns naturligtvis olika vägar att nå målet.

Totalt sett var det så att ju mer man trycker upp detta mål, desto mer av respekt för att Europas länder står på olika fot när det gäller hur stor förnybar energiandel de har och vilka förutsättningar de har. Det är grunden för att kommissionen har uttryckt sig så här.

Anf. 38 BÖRJE VESTLUND (S):

Herr talman! Det talas om recession här. Jag var aktiv som ombudsman i hotell- och restaurangfacket när vi hade en recession i början av 90-talet. Jag kan säga att då krympte alla sektorer. Det vågar jag påstå.

Det är inte den situationen det handlar om. Det är snarare när ekonomin växer som man kan diskutera dessa frågor. När det är recession är det recession, och då vet vi att de flesta sektorer minskar. Det gäller möjligen inte om man hanterar dessa konkurser; då kanske man växer. Detta var mer av en kommentar.

Min fråga var egentligen: Hur ska man hantera detta? Låt mig i denna situation påminna om att när man började diskutera det som senare blev Lissabonfördraget var det en svensk ståndpunkt att vi inte skulle ha med energipolitiken över huvud taget. Det skulle vara på den nivå där det hade varit tidigare. Nu blev det inte så, och det får man ha respekt för.

Min fråga är ändå: Hur ska man nå detta mål om man inte tillför mer förnybart i Europa?

Anf. 39 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Låt mig hovsamt påpeka att vi nog har sett lite olika recessionsförlopp. Vi hade ett år av recession 2009. Det var en lågkonjunktur som delvis faktiskt har lagt ett större tryck på exportrelaterad industri än vad som har gällt inhemska konsumtionsdelar. Vi har mycket nogsamt hållit konsumtionen uppe i Sverige, men vi har känt av den vikande efterfrågan från vår omvärld. Det kan alltså se lite olika ut.

Återigen tror jag absolut att det behövs en ökad förnybar energiandel. Vad det försöker återspegla är kanske en respekt för vad som återigen är kommissionens förslag, men som vi står bakom: Det är skilda förutsättningar runt om i Europa för att utverka detta. En del har mer att göra när det gäller energieffektivitet. Sverige ligger väsentligt längre fram. Här har vi bättre förutsättningar och kan gå längre när det gäller det förnybara. Vi har inte uttryckt ambitioner. Frågan var huruvida det hela skulle bördefördelas och med vilka nycklar. Man har föreslagit att vi inte ska göra det med det förnybara, men däremot med växthusgasutsläppsreduktionsmålet.

Anf. 40 HELÉN ANDERSSON (C):

Herr talman! Handeln mellan länder är i grunden bra för tillväxt och fred. Ryssland säljer mycket olja och gas till EU:s länder. Ryssland är beroende av exportintäkter, och många EU-länder behöver köpa energi. Riskerar EU att bli alltför beroende av ryska energileveranser, och hur ser statsministern på detta?

Anf. 41 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M):

Herr talman! Det är fortsatt så att den globala energibalansen till alltför stor del handlar om fossila bränslen. Vi bör också notera att en del av

den utveckling som sker i världen är skiften mellan olika fossila bränslen. Ta till exempel det faktum att det pågår en sorts skiffergasrevolution i USA. Man växlar bort från kolanvändning över till gas, vilket i realiteten sker i sådan omfattning att det nu trycker kol mot Europa. Det gör att vi känner en oro för att delar av Europa – kanske framför allt Tyskland, men det finns också andra exempel – ska återgå till att snarare öka sin kolanvändning.

Sedan finns aspekten att vara kopplad till Ryssland. Jag delar beskrivningen. Ryssland är helt beroende av fossilbränsleförsäljning för att få sina statsfinanser och sin ekonomi att fungera. Det har funnits ambitioner att utveckla andra sektorer, men Ryssland är ensidigt beroende av gas- och oljeförsäljning. De största kunderna finns i Europa. Därför finns en ömsesidighet. Det är inte alldeles enkelt för en del länder som har varit totalt beroende av Ryssland att bara säga: Nu stänger vi av. Då stänger de ju av hela sin egen energitillförsel. Det kommer rimligen att leda till väldiga reaktioner.

Men nu söker alla aktivt alternativ. Den genomgående diskussionen gäller hur man ska kunna skapa alternativ. Det är därför alla är uppfyllda av allt det som jag har svarat på tidigare – alla transportvägar, alla kablar och allt som kan komma från olika håll. Det är förståeligt i ljuset både av att ha alternativa tillgångar och att minska det ensidiga beroende av Ryssland som många har. Därför kommer ni att få höra mer om detta.

Det kopplar in i EU-budget och det kopplar in i hur man ska se på de lånefaciliteter vi har i Europeiska investeringsbanken och på andra håll just för att skapa alternativ. Detta finns nära oss. Några av dem som talar allra mest om detta är de baltiska länderna, till exempel.

Överläggningen var härmed avslutad.

2 § Justering av protokoll

Protokollen för den 18 och 19 mars justerades.

3 § Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Miljöpartiet de grönas riksdagsgrupp på grund av uppkommen vakans anmält Agneta Luttröpp som suppleant i socialförsäkringsutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade vald *från och med den 26 mars* till

suppleant i socialförsäkringsutskottet
Agneta Luttröpp (MP)

4 § Meddelande om frågestund

Tredje vice talmannen meddelade att vid frågestunden *torsdagen den 27 mars kl. 14.00* skulle följande statsråd närvara:

Statsrådet Catharina Elmsäter-Svärd (M), statsrådet Peter Norman (M), statsrådet Hillevi Engström (M) och försvarsminister Karin Enström (M).

5 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden

Tredje vice talmannen anmälde att uppteckningar från följande EU-nämndssammanträden hade kommit in:

måndagen den 3 mars

fredagen den 7 mars

onsdagen den 5 mars

torsdagen den 6 mars

6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation

Följande skrivelse hade kommit in:

Interpellation 2013/14:372

Till riksdagen

Interpellation 2013/14:372 Förlossningsskador
av Hillevi Larsson (S)

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 april 2014.

Skälet till dröjsmålet är redan inplanerade aktiviteter.

Stockholm den 20 mars 2014

Socialdepartementet

Göran Hägglund (KD)

Enligt uppdrag

Marianne Jenryd

Expeditionschef

7 § Anmälan om faktapromemoria

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2013/14:FPM66 Avtal om partnerskap och samarbete mellan EU och Singapore *KOM(2014) 70* till utrikesutskottet

Följande dokument hänvisades till utskott:

Proposition

2013/14:198 till arbetsmarknadsutskottet

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för denna proposition skulle förlängas till och med *den 9 april*.

Redogörelse

2013/14:NR1 till utrikesutskottet

EU-dokument

KOM(2014) 171 till skatteutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut den *14 maj*.

9 § Ärenden för förnyad bordläggning

Följande dokument bordlades för andra gången:

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2013/14:MJU13 och MJU10

Skatteutskottets betänkande 2013/14:SkU24

Civilutskottets betänkanden 2013/14:CU10, CU15, CU21 och CU18

10 § Svar på interpellation 2013/14:333 om åtgärder mot ohälsosam luft i Stockholm

*Svar på
interpellationer*

Anf. 42 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman, ärade ledamöter och åhörare! Åsa Romson har frågat mig om jag avser att agera för länsstyrelsens förslag till åtgärdsprogram för att ytterligare gator i Stockholm ska ha förbud för dubbade vinterdäck. Bakgrunden till frågan är att Länsstyrelsen i Stockholms län har haft i uppdrag att fastställa ett åtgärdsprogram för att nå miljö kvalitetsnormerna för grova partiklar och kvävedioxid i Stockholms län.

När länsstyrelsen fastställde åtgärdsprogrammet överlämnades ett förslag om att införa dubbdäcksförbud på ytterligare två gator i Stockholm till regeringen för prövning, då länsstyrelsen och Stockholms stad inte kunde enas om denna åtgärd. Stockholms stad förordade i stället ett avgiftssystem. Stadens motiv var att dubbdäcksförbud på ytterligare två gator inte är tillräckligt för att nå miljö kvalitetsnormen samt att förbuden är kostsamma och innebär en administrativ belastning.

En särskild utredare har därför fått i uppdrag att förutsättningslöst ta fram förslag på åtgärder som varaktigt kan minska de höga halterna av stora partiklar i Stockholm och andra berörda tätorter, så att gränsvärdena i EU:s luftkvalitetsdirektiv kan nås överallt. I uppdraget till den särskilda så kallade partikelutredningen ingår att föreslå åtgärder som på lång

respektive kort sikt bedöms kunna lösa partikelproblematiken. Den typ av avgift Stockholms stad förespråkar är nämligen statsrättsligt en skatt.

I uppdraget ingår även att utreda förutsättningarna för och bedöma ändamålsenligheten samt lämpligheten i att införa en skatt på dubbdäcksanvändning i första hand i Stockholm men även i andra berörda tätorter. Utredningen ska slutredovisa sitt arbete den 31 mars 2015.

Att ett beslut nu har tagits om en utredning som bland annat ska undersöka förutsättningarna och lämpligheten för den åtgärd Stockholms stad förespråkar innebär inte att arbetet med andra insatser kan upphöra, utan vi fortsätter med full kraft.

Anf. 43 ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Jag tackar miljöministern för detta svar. Det är inte första gången vi debatterar luftkvaliteten i Stockholm – det är för Miljöpartiet och, tror jag, alla stockholmare en oerhört viktig fråga. Det handlar nämligen om våra barns och våra äldres hälsa. Det handlar naturligtvis också om vår egen hälsa, till viss del, men vi ska veta att det är de svagaste individerna i samhället som mår allra sämst av den ohälsosamma luften.

I går hade Stockholm förhöjda halter av de grova partiklar vi nu talar om. Det är luftföroreningar som i första hand kommer av användningen av dubbdäck. Jag har all förståelse för att bilister använder dubbdäck ibland, men man ska vara medveten om att detta skapar stora hälsoproblem i Stockholms innerstad. Därför är det rimligt att på olika sätt reglera dubbdäcksanvändningen så att den minimeras. Framför allt kan vi konstatera att det finns ett antal åtgärder man kan vidta men att staden, alltså Stockholms kommun, och regeringen båda har ett ansvar som jag menar att man i det här fallet inte alls tar. Det finns nämligen verktyg att använda.

Tittar vi på gatorna i dag – det är vanligt vårväder i en ganska tidig vår i Stockholm, med torr luft och torra vägbanor – ser vi att många ligger kvar med dubbade vinterdäck. Skillnaden om bilisterna i dag hade valt odubbade vinterdäck hade varit att vi fick betydligt bättre halter; om detta är expertisen och forskarna såvitt jag kan bedöma helt eniga.

Då är frågan vad vi från politiken kan leverera för att säkerställa medborgarnas hälsa, som ändå är något slags första prioritet för ett lands befolkning och dess politiker. Vi kan konstatera att det har varit en debatt under många år när det gäller vad vi kan göra åt det.

Sedan kom möjligheten att stänga av enskilda gator, och då beslutade man till slut i Stockholm att göra det för Hornsgatan. Då uppmätte man också precis den effekt forskare och många andra trodde att man skulle få, det vill säga en förbättrad luftkvalitet. Dock var den inte tillräckligt bra, för de allra flesta bilar i Stockholm går ju på fler gator än bara Hornsgatan som är en relativt kort huvudgata på Södermalm.

Det finns möjligheter för Stockholms stad att förbjuda dubbdäck på ytterligare gator. Detta har allianspartierna som styr Stockholms stad vägrat att göra. Då finns det en möjlighet – och, menar jag, en skyldighet – för miljöministern att agera. På ditt bord, Lena Ek, ligger nämligen möjligheten att besluta om det åtgärdsprogram du redogjorde för och som länsstyrelsen har bollat upp. Där ser man att det finns fog för att

förbjuda dubbade vinterdäck på fler gator. Du kan helt enkelt använda det verktyget.

Jag menar att den förutsättningslösa utredningen om olika åtgärder – inklusive det som kallas avgift men egentligen är en skatt, precis som du redogör för – blir en oerhörd undanmanöver från regeringen. Man undantar egentligen det ansvar som ligger på kommunpolitikerna att sätta sina medborgares hälsa främst och säger: Ni behöver inte använda de verktyg ni har att förbjuda dubbade vinterdäck på fler gator, vilket ni kan göra och vilket skulle få en effekt genom att få ned halterna av grova partiklar – vilket skulle skydda en hel del barns hälsa. Vi har nämligen börjat utreda förutsättningslöst, en utredning som ska vara klar i slutet av nästa vinter.

Vi vet ju att dubbdäckssäsongen rimligtvis är under vintrarna. Mina krassa frågor till dig i dag, Lena Ek, är alltså: Vad säger du nästa vinter till de Stockholmsföräldrar som vet att det finns ett antal åtgärder vi politiker, såväl här och på ditt kontor som hos allianskollegerna i Stockholms stad, skulle kunna ha infört för att förbättra luften? Varför använder ni inte de verktyg ni har innan ni gör någonting annat? Varför utreder ni bara frågan förutsättningslöst?

Anf. 44 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ja, luftkvalitetsfrågan är ett allvarligt problem ur hälso-synpunkt. Där är vi nog ense allihop.

Vad kan då en kommun göra? Man kan byta till en annan beläggning. Man kan ha dammbindning. Man kan jobba med hastighetsbegränsningar. Man kan använda en annan sorts singel, som kan vara tvättad. Man kan minska sandningen. Man kan städa gator och vägar bättre. Man kan ha nya städmaskiner med vakuumenteknik. Alla dessa åtgärder – med flera – kan man göra, förutom att man har planmonopol och kan se över sin parkeringspolicy och så vidare.

Vad har staten gjort? Ja, staten har sett till att det finns möjlighet att införa dubbdäcksförbud, och perioden man får använda dubbdäck har kortats. Då ska vi ändå, om vi har ett perspektiv som är större än att bara gälla Stockholm, säga att dubbdäck behövs i vissa delar av Sverige. Det högsta tillåtna antalet dubb per rullomkretsmeter har förändrats. Trafikverket har ett uppdrag som handlar om att informera människor om i vilken situation dubbdäck inte behövs och när de kanske behövs.

Vi har aviserat en höjning av trängselskatten, vilket också kommer att ge effekt i sammanhanget. Vi har också tillsatt en bredare partikelutredning, för problemet är större än Hornsgatan. Det är anledningen till att vi behöver ett bredare underlag i sammanhanget.

Vi ser att Stockholms stad har vidtagit ett antal åtgärder och att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder. Vi kommer naturligtvis att fortsätta göra det; det är precis därför vi har tillsatt Partikelutredningen. Det handlar om att se vilka andra verktyg vi kan ge kommunerna i sammanhanget och vad mer vi kanske kan göra från statlig sida.

Den stora skillnaden mellan två miljöengagerade politiker som Åsa Romson och mig är synen på kommunerna och det kommunala självbestämmandet. Medan Åsa Romson alltid – *alltid* – säger att det är staten och skattebetalarna som ska träda in när det handlar om miljöproblem

menar vi att det kommunala självstyret faktiskt spelar roll. Det spelar roll att vi samarbetar om de olika åtgärderna på olika nivåer i samhället.

Är man decentralist lyssnar man på kommunerna och ger dem stöd eller styrmedel att utifrån sina förutsättningar och inom sina beslutsramar genomföra det de kan, medan andra politiska nivåer naturligtvis har ett ansvar och ska genomföra det de kan. I det här sammanhanget har Stockholms stad bett om att få ett verktyg till. Det är, som Åsa Romson väl vet, komplicerat eftersom vi inte kan ha det som en avgift utan måste ha det som en skatt. Och då måste vi följa de förvaltningsregler som vi har och som säger att vi ska ha ett bra underlag. Det är precis det som regeringen har beställt.

Slutligen, herr talman, skulle jag vilja konstatera att vi, sett över ett antal år och givet att det fortfarande återstår problem i Stockholm, ändå har haft färre dagar då gränsvärdet har överskridits de senaste åren. Även årsmedelvärdena har minskat under senare år. Det innebär att det går åt rätt håll.

Jag är absolut bestämd när det gäller att se till att vi kommer fram till en situation då vi inte har de här problemen längre och att vi inte har några överskridna dygn när det gäller partikelhalter i Stockholm.

Anf. 45 ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Det låter vällovligt att miljöministern ändå kan räkna upp hur många saker man *kan* göra, om man vill. Problemet är att miljöministern också är ansvarig för när de ansvariga politikerna, i det här fallet Stockholms stads politiker, inte vill göra det de faktiskt kan och som skulle ha effekt. Åtgärdsprogrammen ska fastställas, och då är det inte en särskilt stor inskränkning i det kommunala självstyret att regeringen fastställer dessa om länsstyrelsen och kommunen inte är överens – det ligger dessutom i den regelstruktur vi har.

Man ska dessutom tillämpa de regler som gäller på EU-nivå. Det är faktiskt ett EU-direktiv som sätter nivåerna för vad som är ohälsosam luft och för vad som är överskridanden. Sveriges regering riskerar ett högt pris. Man riskerar att få miljöböter på ganska stora summor från EU när man inte ser till att de svenska kommunerna sätter sina medborgares hälsa allra främst.

Jag förstår egentligen ditt svar som ett nej, Lena Ek. Du tänker inte använda dig av den makt och möjlighet du har för att ändra det åtgärdsprogram som Alliansen i Stockholms stad kan tänka sig att gå med på, det vill säga man vill inte använda de styrmedel man redan kan använda.

Jag är verkligen inte emot att det blir fler verktyg på kommunal nivå för att förbättra luften. Jag har själv motionerat och tycker att det är tråkigt att din kollega infrastrukturministern inte har varit mer snabbfotad med att ta fram förslaget om miljözoner för personbilar. Det skulle verkligen behövas som ett verktyg i städer. Vi har redan miljözoner för lastbilar, och för att säkerställa att vi får bra luft skulle vi behöva det även för personbilar, inte bara i fråga om de grova partiklarna utan också när det gäller kvävedioxidproblematiken.

Jag menar att det är en ohelig allians som nu har ingåtts mellan regeringen i Rosenbad och Alliansen i Stockholms stadshus. De spelar ett fullt spel om barnens hälsa i Stockholm. De försöker påskina att de gör vad de kan när det gäller att förbättra luften. Men de gör inte vad de kan. Poli-

kerna i Stockholms stadshus vägrar nämligen att stänga av fler gator än Hornsgatan för dubbade vinterdäck och säga att det ska vara odubbade på de gatorna på vintern. Problemet är större än Hornsgatan och därför behöver förbudet gälla fler gator.

Förbudet är ett instrument som redan finns på plats och som kan användas. Det är – med förlov sagt, Lena Ek – ett instrument som du kan tvinga dem att använda och som det är din förbannade skyldighet att använda när vi har barnens hälsa i fokus. Att då tillsätta en utredning som förutsättningslöst ska titta på ett antal olika verktyg och återkomma i slutet av nästa vintersäsong, när vi har haft ytterligare en säsong med de här höga halterna i barnens dagliga luft är helt enkelt inte acceptabelt. Det är ett för dåligt system som inte heller skickar den signal som skulle behöva gå ut till hela Sverige från regeringen om att miljöfrågorna och medborgarnas hälsa är starkt prioriterade.

Vi behöver definitivt se till att jobba mer med frågorna och inte ha den oheliga allians som ingåtts mellan regeringen och dess allianspartier i Sveriges huvudstad. Det skulle också skicka en tydlig signal till alla andra städer där man har luftproblem om att regeringen inte tänker vara slapphänt med att se till att de också följer miljöregler och använder de verktyg som de kan använda. Det är det som håller på att hända här. Miljö- och hälsoskyddsnämnden och trafiknämnden, som är de ansvariga nämnderna för både hälsofrågan och trafikfrågan i Stockholm, hänvisar nämligen till att de inte behöver göra mer än vad som står i åtgärdsprogrammet. Det som står i åtgärdsprogrammet kommer de förhoppningsvis att göra den här gången – det gjorde de inte förra gången. Men det de inte behöver göra kommer de inte heller att göra. Och det tillåter en miljöminister i alliansregeringen att man inte gör.

Jag skulle vilja sluta med en fråga. Är ni inom Alliansen överens om att det verkligen ska införas en skatt på dubbade vinterdäck? Det vore intressant att höra i så fall. Det skulle vara en nyhet om Alliansen är överens om att införa en skarp dubbdäcksavgift i Sverige. När i så fall, vilken vintersäsong kommer den att gälla?

Anf. 46 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ja, luftkvalitet är en oerhört viktig fråga. Men låt oss inte komma bort ifrån det faktum – även om detta inte är en stadshusdebatt, vilket Åsa Romson gärna vill göra det till – att Stockholms stad vidtar en rad åtgärder för att förbättra luftkvaliteten i centrum. Det har gett tydliga resultat, både när det gäller antal dygn och årsmedelvärden. Stockholms stad är enligt uppgift bestämda när det gäller att komma ned under de gränsvärden som finns, och de är på väg åt det hållet.

I fråga om regeringen har jag redogjort för ett antal åtgärder som vi har vidtagit för att dels se till att vi tar vårt ansvar för det som vi som regering kan påverka, dels att se till att vi får den kunskap vi behöver för att kunna gå vidare.

Jag måste ärligt talat säga att jag är lite förvånad över att Åsa Romson så lättvindigt hoppar över det krav som finns på ett beredningsunderlag för propositioner till riksdagen, vilket kommer att behövas eftersom det är en skattefråga. Vi jobbar med det här, och vi kommer att komma fram. Men vi måste se till att underlaget finns där.

Det som däremot är väldigt tydligt här, och som är en mycket stor skillnad, är de signaler som Åsa Romson sänder vad gäller den kommunala demokratin, transparensen och inflytandet. Här handlar det om att tvinga, och här handlar det om ”förbannade skyldighet”. Det används också ord som slapphänthet och så vidare. Jag tycker inte att det är passande. Jag respekterar det kommunala självstyret. Det behöver alla som sitter i en regering eller som sitter och leder en kommun göra.

Här handlar det om att hitta så många åtgärder som möjligt och att gemensamt försöka se till att lösa den här problematiken. Det finns nämligen ingen annan väg framåt för att se till att vi inte överskrider de gränsvärden som är oerhört viktiga. Med min ideologiska utgångspunkt som grön liberal tror jag att den här typen av angreppssätt, den här typen av förslag i stället centraliserar makten, försvårar samarbetet och riskerar att stöta bort många viktiga aktörer ur processen.

Anf. 47 ÅSA ROMSON (MP):

Herr talman! Ursäkta att jag tar Stockholmsluften som utgångspunkt för debatten, men det handlar om det. Jag är riksdagsledamot för Stockholms stad och anser att det är rätt att det debatteras även i riksdagen när det ligger på riksdagens och regeringens bord att underlätta för bra luft också i Stockholm. Dessutom har det oerhört stor betydelse för hur man hanterar relationen till andra städer än Stockholm där barn och äldre också har alltför dålig luft i dag.

När vi har en miljöminister i alliansregeringen som säger att kommunerna gärna får fortsätta ha dålig luft i de städerna eftersom de har självstyret tycker jag att det är vår skyldighet i riksdagen att ta upp frågan och debattera den – utan att vi blir klappade på huvudet för att vi tar upp så kallade Stockholmsfrågor.

Jag ska också klargöra att ”förbannade skyldighet” riktade jag mot dig som miljöminister, Lena Ek, och inte mot Sveriges kommuner. Jag tycker att du har skyldighet att se till att signalen från din regering är tydlig med att kommunerna inte får skyffla undan frågan om dålig luft. Det gör de i dag, och era allianskolleger i Stadshuset gör det, när de inte använder de verktyg som ni och vi i riksdagen har gett dem för att ha möjlighet att förbättra luften för barnen och för att förbättra trafiksituationen.

Som miljöminister är det viktigt, och det är viktigt för mig i riksdagen och för Miljöpartiet, att hålla efter att vi har en regering som ger det stödet men som också är tydlig gentemot kommuner.

Det var en nyhet för mig, Lena Ek, att du inte står bakom att man har en EU-uppgörelse om luftkvalitet till exempel. Det är det som ligger i botten här. Det är den typen av regler som är viktiga att skapa på bredare fronter och som också är viktiga instrument att jobba med. Men då ska man vara beredd på att jobba med dem och på att ta det ansvaret.

Om allting nu är frid och fröjd i Stockholm, och om allting håller på att bli bättre tycker jag inte riktigt att rapporterna kan säkerställa det. Och det tyckte uppenbarligen inte länsstyrelsen heller. Det är de som har bett miljöministern att använda åtgärdsprogrammet för att förbjuda dubbdäck i större utsträckning i Stockholm, till förmån för Stockholms barn. Det är synd att miljöministern inte gör det.

Anf. 48 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Det blir en tråkig ton i debatten när Åsa Romson hävdar att jag inte står bakom EU-reglerna om luftkvalitet. Det är väl alldeles självklart att jag gör. Det finns en anledning till att jag turnerat runt i de tio kommuner som har överträdelseproblem. Jag har diskuterat med företrädare för landsting, kommuner, företag, med alla intressenter, vid öppna och transparenta möten vilka regler som gäller, vad det handlar om, vad det betyder för hälsan och hur viktigt det är att alla hjälps åt i det sammanhanget.

Jag upplever en alldeles tydlig skärpning hos de kommuner som behöver sätta in ytterligare åtgärder för att inte överskrida de viktiga gränsvärdena för luftkvaliteten. Den inställningen finns alldeles tydligt också i Stockholms stad.

För att vi ska nå ända fram är det min absoluta tro att vi måste engagera kommunerna och engagera alla berörda parter. Regeringen har ett ansvar, och jag har tidigare i debatten redogjort för de åtgärder som vi vidtagit och de regeländringar som vi sett till att genomföra för att vi ska komma närmare en lösning. Genom Partikelutredningen utreder vi nu på ett bredare sätt vad vi kan göra för att ge kommunerna ytterligare verktyg och för att se vad staten i övrigt kan göra. Det tror jag är en framkomlig väg för att klara problemet.

Skillnaden mellan oss ligger inte i viljan och ambitionen att lösa frågan om luftkvalitet, för det är alldeles uppenbart att den är oerhört viktig. Skillnaden ligger i sättet att göra det på, hur vi ser på transparens och lokal demokrati och på övriga Sverige, det utanför Stockholm.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2013/14:288 om ren miljö

Anf. 49 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Ärade ledamöter och åhörare! Jens Holm har frågat mig vilka åtgärder jag ämnar vidta för att vi inte ska behöva vänta till 2079 innan de värst förorenade områdena är åtgärdade och till 2129 innan övriga förorenade områden är åtgärdade.

Som Jens Holm vet finns det omkring 80 000 potentiellt förorenade områden i Sverige, alltså gamla miljösynder runt om i vårt land. Av dem uppskattas 1 200 områden – 1 200 av 80 000 – tillhöra riskklass 1, det vill säga att de utgör en mycket stor risk för människors hälsa och för miljön. Ca 13 800 tillhör riskklass 2, vilket innebär att de utgör en stor risk. Arbetet med att inventera hur många områden vi har och vilka riskklasser de hör hemma i har pågått i många år och är nu i det närmaste slutfört. Det är ett stort steg framåt eftersom det från början inte fanns någon samlad information om detta. I och med slutförandet av inventeringen kommer arbetet med förorenade områden att gå in i en ny fas och i ännu större utsträckning kunna fokuseras på saneringsåtgärder.

Under 2012 sanerades 309 av de allra värsta områdena – man började med dem som av Naturvårdsverket klassificerats som de besvärligaste – 33 områden med statlig finansiering och 276 via tillsyn, det vill säga privatfinansierade av förorenaren. Hittills, alltså vid utgången av 2012, är

därmed 2 543 områden med mycket stora eller stora risker efterbehandlade. För närvarande pågår åtgärdsprojekt i totalt 1 789 områden. Vi ser att takten nu ökar.

Utvecklingen när det gäller efterbehandling av förorenade områden har varit positiv sedan det statliga anslaget skapades 1999. Det tidigare delmålet om upptäckt, registrering och klassificering har uppnåtts. Det innebär att de områden som utgjorde akuta risker vid direktexponering eller hotade betydelsefulla vattentäkter eller värdefulla naturområden är utredda och har åtgärdats.

Arbetet med sanering och efterbehandling av förorenade områden fortsätter att utvecklas och går framåt. Det måste gå framåt. Utvärderingen av miljömålen som gjordes 2012 visar att de mest förorenade områdena kan vara åtgärdade till år 2050, om takten ökar.

För att takten ska öka har vi vidtagit ett antal åtgärder, och vi kommer att vidta ytterligare. Förändringar har genomförts som lett till att kompetens, organisation och ansvarsfördelning i huvudsak är på plats. Det skapar de nödvändiga förutsättningarna för att anslagsmedel ska kunna omsättas i konkreta åtgärder på ett mer effektivt och snabbare sätt.

För att arbetet ska fortgå och åtgärdstakten fortsätta att öka avser jag att verka för tre särskilt viktiga faktorer. Det är viktigt att åtgärder genomförs på områden där den ansvarige står för kostnaden; här kan vi alltså öka takten. Tillsynsåtgärder är avgörande för att icke statsfinansierade objekt saneras. Ansvar för tillsynen över förorenade områden ska förtydligas. Det är viktigt att arbetet med förorenade områden har en hög prioritet även fortsättningsvis och att det sker en teknikutveckling inom området. Utan teknikutveckling minskar förutsättningarna för att nå målet. Jag avser att noga följa utvecklingen på det området.

Herr talman! Jag ser positivt på utvecklingen och framtiden. Vi har gjort, och fortsätter att göra, en rad insatser för att takten ska öka i arbetet med att återställa förorenade områden. Med en sådan utveckling kommer vi att till år 2050 kunna nå ett tillstånd där förorenade områden är åtgärdade i så stor utsträckning att de inte utgör något hot mot människors hälsa eller mot miljön.

Anf. 50 JENS HOLM (V):

Herr talman! Det här är en viktig debatt. Vi har, som jag konstaterat i min interpellation, ungefär 80 000 förorenade områden. Av dem är 1 200 så kallade riskklass 1-områden. Det är områden med mycket stora risker för skada på människor och miljö. Därutöver finns det 13 000 så kallade riskklass 2-områden. Det är områden med stora potentiella risker för människor och miljö.

Det kan handla om platser längs Sundsvallskusten, där jag växte upp. Det finns stora mängder gifter och tungmetaller längs kusten och på havsbotten som en följd av de stora industrier som funnits och fortfarande finns där. Det kan handla om hamnen i Nynäshamn. Det kan handla om Vinterviken i Stockholm. Där är jorden full av arsenik och bly, och föräldrar uppmanas att hålla koll på sina barn så att de inte stoppar jord i munnen. Det borde vara en prioritet för alla ansvarstagande regeringar att så fort som möjligt se till att vi sanerar dessa områden så att människor och djur kan vistas där. Det ska inte innebära någon risk för vår hälsa.

När Naturvårdsverket för ungefär ett år sedan lade fram förslag på nya etappmål vad gäller förorenade områden konstaterade verket att med nuvarande takt kommer de värst förorenade områdena, alltså de så kallade riskklass 1-områdena, att vara åtgärdade först år 2079. Sedan har vi de andra områdena som också utgör en stor risk för människor och miljö. Med nuvarande takt kommer de att vara åtgärdade först år 2129, alltså om drygt hundra år. Det är inte hållbart.

Det är anledningen till att Naturvårdsverket gång på gång begärt mer pengar från den statliga budgeten där det finns ett anslag för sanering. Det är anslag 1:4 Sanering och återställning av förorenade områden. Om jag jämför med år 2010 kan jag se att anslaget då var på 591 miljoner kronor. För innevarande år, 2014, ligger anslaget på 418 miljoner kronor, alltså drygt 150 miljoner kronor mindre än för fyra år sedan. Jag undrar varför regeringen drar ned på miljösaneringen i ett läge då man borde satsa mer.

Som miljöministern var inne på har verksamhetsutövarna, alltså företagen, ett väldigt stort ansvar. I första hand ska verksamhetsutövarna betala för sina miljösynder. Man ska ålägga dem ansvaret att sanera de områden där de haft verksamhet. Men för många av de här områdena är det oklart vem som egentligen har ansvaret. Det är därför det är så viktigt att vi har ett robust anslag i statsbudgeten. Vi från Vänsterpartiet vill lägga på minst 150 miljoner kronor ytterligare till det här anslaget. Vi har budgeterat för det i vårt budgetalternativ. Det finns en mängd andra saker som också måste göras, och jag tänker återkomma till det.

Anf. 51 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Låt mig allra först säga att jag förstår Jens Holms frustration. Det är både svårt och tidsödande att arbeta med saneringen av förorenade områden. Under den period då det krävdes mycket kartläggning behövde man högre anslag. Sedan hade vi ett antal år då anslagen inte gick åt därför att systemet helt enkelt inte kunde hantera så många projekt samtidigt. Det är anledningen till att regeringen har lämnat ett antal uppdrag och också gett mer pengar till SGI, som håller i mycket av det praktiska arbetet. Det är fråga om ett utökat förvaltningsförslag som handlar om att arbeta med forskning, teknikutveckling och kunskapsutbyggnad vad gäller sanering och återställning av förorenade områden. Förra året var vi i takt igen, och Naturvårdsverket använde för första gången på flera år hela sitt anslag. Vi lägger nu på vartefter under åren framöver därför att vi tror att kapaciteten kommer att kunna öka då kartläggningen är klar och genomgripande förändringar gjorts av själva arbetssättet.

Men på ett område återstår arbete, och där jag tycker att man kan bli mycket tuffare. För mig som grön centerliberal är det väldigt viktigt med polluter pays principle. Den som orsakat föroreningen har ansvar för att den åtgärdas. Det är också i enlighet med miljöbalkens regler, där principen om att förorenaren betalar finns med. Det innebär att vi lägger ansvaret där det i första hand hör hemma: på dem som smutsar ned och på dem som orsakar att giftiga ämnen och föroreningar kommer ut i naturen, ofta i strid med lagstiftningen.

Om det inte finns någon ansvarig verksamhetsutövare eller om det är oklart behövs naturligtvis statliga pengar, som Jens Holm säger. Det är anledningen till att vi budgeterat 418 miljoner kronor för 2014 och räknar med att budgetera 433 miljoner kronor för 2015. Det är mycket pengar, men det handlar också om att matcha anslagna medel med kapacitet, och vi är på väg att komma i balans.

När inventeringen nu är klar är det omkring 1 000 förorenade områden som måste åtgärdas om Sverige ska nå miljömålen om skyddat dricksvatten, människors hälsa och biologisk mångfald. Jag är faktiskt rätt övertygad om att vi kommer att göra det. Det beror också på att prioriteringen har varit att ta de största och svåraste projekten först. Ta ett projekt som saneringen av Oskarshamns hamn, om vi nu talar om hamnområden och gamla industriområden. Det kanske kommer att kosta 300 miljoner. Där har staten gått in med ett stort anslag. Det här är otroligt svårt, kostsamt och tidskrävande. När sådana projekt är åtgärdade kommer de som är lättare att åtgärda att göra att takten drivs upp.

Skillnaden är att jag vill lägga större ansvar på dem som förorenar. Staten ska naturligtvis finnas där, men det är viktigt att förorenaren är den som ska ta huvudansvaret.

Anf. 52 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag vill börja med att bemöta vad miljöministern säger om nivån på anslagen. Miljöministern säger: ”Vi lägger nu på.” Jag förmodar att det betyder att man höjer anslagen. Men i själva verket har regeringen gjort neddragningar varje år, trots att Naturvårdsverket, vår expertmyndighet på området, år efter år lämnat in budgetunderlag till Lena Ek och hennes föregångare Andreas Carlgren där de krävt mer pengar till miljösanering. För 2014 äskade Naturvårdsverket 552 miljoner kronor. Lena Ek lägger 418 miljoner kronor, ungefär 130 miljoner kronor mindre än det som Naturvårdsverket tyckte var ett minimikrav för att kunna hålla en anständig nivå. För nästa år, 2015, föreslår Naturvårdsverket 630 miljoner kronor. Regeringen lägger sig ungefär 200 miljoner under detta. Det tycker jag inte är en ambitiös nivå.

Vad gäller polluter pays principle, det vill säga att förorenaren ska betala, håller jag helt med dig, Lena Ek. Men hur ska vi få förorenarna att betala? Och hur gör vi i sammanhang där det inte finns någon förorenare att ställa till ansvar? Naturvårdsverket konstaterar i sin genomgång att det i en tredjedel av de värst förorenade områdena är omöjligt att hitta en ansvarig aktör. Det har gått för lång tid, eller så är det av någon annan anledning omöjligt att säkerställa det. Där måste staten gå in och göra jobbet. Men annars håller jag med om att vi måste se till att företagen tar ett större ansvar.

I Naturvårdsverkets rapport över nya etappmål på det här området finns ett antal konkreta förslag på hur man ska kunna få förorenarna att ta större ansvar. Man talar till exempel om en höjd deponiskatt. Är det bra eller dåligt, Lena Ek? Jag tycker att det är bra. Man talar om att de ansvariga användarna och företagen själva ska gå in med pengar i en fond. Är det bra eller dåligt med en fondlösning, Lena Ek? Jag tycker personligen att det låter intressant. Man talar också om en gemensam finansieringsmekanism inom olika branscher. Jag förmodar att det innebär ett gemensamt försäkringsansvar. Då måste också företagen betala in en del

pengar. Jag tycker att det är ett intressant förslag. Vad tycker miljöministern?

Som miljöministern är inne på kanske man behöver vidta en del rättsliga åtgärder för att förtydliga att det verkligen är förorenaren som ska betala. Men då undrar jag vilka konkreta rättsliga åtgärder miljöministern ämnar lägga fram förslag om. Jag vet att det år 2009 på det här området kom en proposition som rör just miljöbalken och hur man ska kunna åtgärda förorenade områden. Naturvårdsverket hänvisar till den här propositionen på s. 49 i sin rapport och frågar sig varför regeringen inte lagt fram några konkreta förslag. Det undrar jag också.

I min interpellation konstaterar jag att de värst förorenade områdena kommer att vara sanerade först år 2079 med nuvarande takt. De andra väldigt allvarligt förorenade områdena kommer att vara åtgärdade först 2129. Det tar alltså evigheter ifall vi fortsätter med nuvarande ambitionsnivå. Är det inte dags att höja ambitionsnivån, lägga större ansvar på företagen och anslå mer pengar i statsbudgeten, Lena Ek?

Anf. 53 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Det är vanligt i Jens Holms argumentation, miljöengagerad person och politiker som han är, att det handlar om att skattebetalarna ska ta springnotan. I det här läget har vi sett att det är landsbygden och småföretagarna som ska stå för alltihop i Vänsterpartiets budgetförslag.

Det är därför jag säger att förorenaren ska betala. Det är naturligtvis bra om vi kan enas om det. Vi ser till att öka tillsynen och att det blir ett tydligare ansvar för tillsynen. Det tjänar syftet att det blir lättare att hitta den som står för miljöskulden och den som ska betala, det vill säga hitta den som är ansvarig för gamla miljösynder.

Sedan var det frågan om anslagen till Naturvårdsverket. Under 2012 blev ett antal stora projekt försenade, till och med rejält försenade, vilket innebar att Naturvårdsverket inte kunde fördela de 449 miljoner som fanns i anslag då. Det blev pengar över. De pengarna har vi skjutit över årsskiftet, och det innebär att det inte behöver anslås lika mycket pengar sedan. Det är naturligt.

Det är därför jag hela tiden talar om att man måste matcha kompetensen med det som händer med anslagen. Det finns många angelägna områden inom miljösidan. Då kanske vi kan lägga den diskussionen åt sidan.

Hela inventeringen är i stort sett klar. Det betyder mycket. SGI står för mycket av projekteringen och har ett etablerat och fungerande arbetsätt. Det innebär att vi tycker att det är vettigt att successivt lägga på anslagen för sanering. Det gör vi också.

418 miljoner höjs till 433 miljoner. Vi tror att man effektivt kommer att använda 500 miljoner om tre år och 528 miljoner om fyra år.

Jens Holm säger, mycket riktigt, att Vänsterpartiet har anslagit mer pengar. Jag har redogjort för var pengarna hämtas från. Men oppositionen samlat har inte redovisat en treårsbudget. På det viset vet vi faktiskt inte vad som händer om någon annan än alliansregeringen får ansvar för området – eller hur?

När vi sedan tittar på vad som behöver göras måste det definitivt ske en teknikutveckling. Det gamla sättet är att skyffla upp jordmassor, köra i väg dem och bearbeta dem. Det måste finnas annan teknik som gör att man kan utveckla arbetet och få det att bli mer effektivt, mer ”pang” för pengarna. Därför har jag fört en dialog med teknikföretagen. Det finns många spännande, nya metoder som testas. Det finns många innovationer som behöver komma fram. Därför är det naturligtvis bra att det finns en innovationsstrategi och att det finns historiskt mycket pengar till miljöforskning. De måste kombineras.

Kommer vi att nå de miljö- och etappmål som vi har satt upp i sammanhanget? Ja, det tror jag definitivt – på ett effektivt och bra sätt.

Alla de förslag Jens Holm har tagit upp här handlar om etappmålsrapporten från Naturvårdsverket. Jens Holm vet att den ska ut på remiss under sommaren, och vi kommer att bereda remissvaren i Regeringskansliet under hösten, precis som vi gör med alla andra förslag.

Anf. 54 JENS HOLM (V):

Herr talman! Miljöministern nämnde ordet springnota. Finns det något ord, Lena Ek, som är mer passande för regeringens politik mot miljön än just springnota? Det är ni som inte tar ert miljöansvar. Det är ni som inte kan nå 14 av 16 uppsatta miljömål med er nuvarande politik. Det är ni som har dragit ned på anslagen, nämligen för att sanera grovt förorenade områden. Det kallar jag springnota.

Vänsterpartiet tycker att vi måste ta ansvar för gamla miljösynder. Det är därför vi lägger på mer pengar. Det är därför vi lyssnar på Naturvårdsverket, som år efter år har bett om mer pengar, Lena Ek, och inte de nedskärningar som du har varit med om att verkställa.

Nästa år lägger ni på 25 miljoner, från 418 till 433, men det är långt ifrån vad som behövs. Med din politik, Lena Ek, kan vi räkna med att det kommer att finnas arsenik, bly och andra miljögifter och tungmetaller i decennier framöver. Vi får se till att barnen inte stoppar jord i munnen eftersom de kan få i sig arsenik och skadas. Människor kan inte bo i vissa områden och bada i vissa vatten eftersom de är så djupt förorenade.

Jag ställde några konkreta frågor. Ni har varit vid makten, Lena Ek, i över sju år. Är inte en höjd deponiskatt ett bra styrmedel så att förorenaren betalar? Det kan finnas en fond för företag att betala in pengar till så att det vid en miljökatastrof, vid stora utsläpp, finns pengar för miljösaneringar. En gemensam finansieringsmekanism är ett annat konkret förslag.

Ni har suttit vid makten i sju år, Lena Ek. Det händer ingenting. Det här har varit en intressant debatt, men uppenbarligen får jag fortsätta att lyfta upp frågan i andra sammanhang så att det verkligen händer något i praktiken.

Anf. 55 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Det har varit en intressant debatt. Det ska också bli intressant att se när oppositionen slutligen lägger fram en samlad treårsbudget som gör att vi kan se vad som faktiskt ligger bakom diskussionerna – om det blir 50, 70 eller ännu högre skattehöjningar för småföretag och landsbygd.

När det gäller saneringsanslag för förorenade områden tror jag att var och en som har haft ansvar för någon form av verksamhet, i förening, kommun eller företag, inser att man måste matcha kompetens med anslag. Det är vad vi gör. Det är inte mer än rimligt att överskottet från ett anslag som inte kan användas ett år kan användas för att fylla på nästa år. Det är precis vad vi har gjort i det här fallet.

Teknikutvecklingen är oerhört viktig. Vi ser att saneringen av förorenade områden skjuter fart. Vi ser att klimatutsläppen minskar. Vi ser att utsläppen av kväve och fosfor i Östersjön minskar. Vi har lagt fram fyra viktiga propositioner den senaste tiden om kemikaliepolitiken, om biologisk mångfald och ekosystemtjänster, om gynnsam bevarandestatus för rovdjuren och om skydd av marina områden och marin havsplanering. Vi levererar, och vi redovisar hur vi betalar för de åtgärder som behöver vidtas. Det går också framåt när det gäller saneringen av förorenade områden. Det är viktigt för enskilda människor, för familjer, för våra barns framtid och för miljön. Det är också därför som vi lägger så mycket arbete och fokus på precis just den frågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på interpellation 2013/14:344 om säkerhetsarbetet vid svenska reaktorer

Anf. 56 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman, ärade ledamöter och ärade åhörare! Lise Nordin har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta mot bakgrund av att kärnkraftsägarna endast utfört hälften av de säkerhetskrav som ställdes redan 2005 och som skulle vara klara senast år 2013. Lise Nordin har också frågat mig hur länge jag avser att låta kärnkraftsreaktorerna vara i drift utan att leva upp till säkerhetsföreskrifterna från 2005. Avslutningsvis frågar Lise Nordin mig vad min plan är om kärnkraftsreaktorerna fortfarande inte lever upp till säkerhetskraven vid det nya slutdatumet 2015.

Herr talman! Den svenska lagstiftningen är tydlig när det kommer till ansvaret för säkerheten vid kärnkraftverken. Det är tillståndshavarna som har ansvaret för att vidta alla åtgärder som behövs för att upprätthålla säkerheten vid anläggningarna. Samma sak gäller EU-lagstiftning och internationella säkerhetskonventioner med krav på området. Ansvaret som tillståndshavarna har kan inte delegeras.

Strålsäkerhetsmyndigheten har, genom ett bemyndigande, uppdraget att se till att kärnkraftsindustrin tar sitt fulla ansvar. Myndigheten har ett mandat att ge ut de föreskrifter och ställa de krav som behövs för att industrin ska uppfylla lagen.

De moderniseringar som svenska kärnkraftverk har genomgått de senaste åren har varit omfattande och nödvändiga. För att få driva ett kärnkraftverk i Sverige krävs att tillståndshavarna lever upp till moderna krav. Sverige har i flera fall varit tidigt med att genomföra åtgärder till följd av erfarenheter av händelser som inträffat, och så ska det vara även fortsättningsvis.

Jag utgår från att Strålsäkerhetsmyndigheten, som har ansvaret för att ställa säkerhetskrav på våra kärnkraftverk, gör de avvägningar som be-

hövs för att vi ska kunna ha en fortsatt hög och kontinuerligt uppdaterad säkerhetsnivå.

Anf. 57 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! Jag lämnade in den här interpellationen på treårsdagen av olyckan i Fukushima för att uppmärksamma hur det egentligen står till med säkerhetsarbetet i de svenska kärnkraftsverken. Det som hände i Fukushima och som har hänt i alla kärnkraftsolyckor i världen är att eltillförseln bryts. Den risken finns även med svenska kärnkraftverk. Eltillförseln kan brytas av flera olika skäl. Det kan vara en naturkatastrof, ett terrorattentat eller något annat.

År 2005 gavs nya säkerhetsföreskrifter till de svenska kärnkraftverken. Syftet var att "så långt det är rimligt med beaktande av bästa möjliga teknik, förebygga radiologiska olyckor". Men säkerhetskraven från 2005 behövde inte uppfyllas omedelbart, utan det var ett ganska omfattande säkerhetsarbete som behövde göras. De tio kärnkraftsreaktorerna gavs omfattande åtgärdsplaner för vad som behövde göras.

Åtgärdsplanerna skulle vara färdiga vid utgången av 2013, men de är fortfarande inte färdiga. Den senaste lägesbeskrivningen från den ansvariga myndigheten, Strålsäkerhetsmyndigheten, visar att bara 60 procent av åtgärderna hade genomförts. Nu har man gett nya uppskov, och en ny deadline är satt till 2015. Vi pratar alltså om säkerhetskrav för kärnkraftsverk som kom 2005 och som i dag, nio år senare, fortfarande inte är uppfyllda.

Låt mig citera vad Strålsäkerhetsmyndigheten skriver i några av lägesbeskrivningarna när det gäller de svenska kärnkraftverken: "Utifrån föregående års samlade värdering påtalade SSM att arbetet måste få en högre prioritet. SSM vill även i årets samlade värdering understryka vikten av att arbetet med att göra anläggningarna säkrare måste prioriteras och resurser tillsättas för att ytterligare förseningar ska undvikas." Det står vidare: "När det gäller projekt PLEX har förseningarna, så som de hanterats av OKG, tillåtits påverka anläggningens tekniska status negativt (...) vilket SSM ser allvarligt på. (---) OKG förmedlar själva en bild av säkerhetsavdelningen som stark, oberoende och med erforderliga resurser. Den bilden överensstämmer inte helt med vad SSM har sett vid sin tillsyn."

Detta var några citat ur den kritik som återkommer år efter år i Strålsäkerhetsmyndighetens lägesbeskrivningar av hur säkerhetsarbetet fortskrider vid de svenska kärnkraftverken. Trots att man bara har genomfört 60 procent av de säkerhetskrav som gavs redan 2005 tillåts reaktorerna att köra vidare, och detta pågår år efter år.

Det är ytterst regeringen som har ansvaret för att vårt energisystem är säkert. Jag tycker att det är förvånande att Lena Ek på min interpellation om det allvarliga säkerhetsläget enbart svarar att det är myndigheten som har ansvaret. Jag utgår från att Lena Ek delar min bild av att det är regeringen som har det slutliga ansvaret för att kärnkraftssäkerheten lever upp till moderna säkerhetskrav.

Jag vill därför fråga Lena Ek: När nu bara 60 procent av säkerhetsåtgärderna är genomförda och reaktorerna fortsätter köras, var går Lena Eks och regeringens smärtgräns för när man sätter ned foten?

Anf. 58 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! De säkerhetsmoderniseringar som beslutades som en konsekvens av nya krav har genomförts i hela världen och i Sverige. Moderniseringen har i flera fall försenats i förhållande till de ursprungliga planerna. Strålsäkerhetsmyndigheten, som är vår expertmyndighet, gör bedömningen att den dominerande orsaken till förseningarna är att omfattningen och komplexiteten av moderniseringarna missbedömdes vid den ursprungliga planeringen. Detta har regeringen meddelat riksdagen vid flera tillfällen i ett antal budgetpropositionstexter genom åren.

Samtidigt som de stora säkerhetsmoderniseringarna har varit ett framgångsarbete vid en internationell jämförelse är det inte tillfredsställande att arbetet har dragit ut på tiden och att beslutade införandetidpunkter i flera fall inte har kunnat hållas – självklart inte. SSM har vid flera tillfällen framhållit vikten av en bra framdrift av säkerhetsmoderniseringarna men att det är väsentligt att arbetet genomförs på ett korrekt sätt, vilket fordrar tid och tillgång till kvalificerade resurser.

Den reaktor som tydligast låg sist i moderniseringarna var och är Oskarshamn 2. OKG hade valt ett delvis annat angreppssätt i och med att man hade förlagt i stort sett alla moderniseringsåtgärder till en och samma revisionsavställning. Den har skjutits på tiden men genomförs nu. Oskarshamn 2 är avställd sedan några månader tillbaka, delvis på begäran av Strålsäkerhetsmyndigheten, och reaktorn får inte tas i drift förrän samtliga åtgärder är genomförda och granskade av SSM.

Ska man ändå, trots att det är svårt och ett otroligt grovt mått, sätta en siffra på läget i moderniseringen i dag blir siffran ca 90 procent. Då är hela moderniseringen av O2 inräknad, så det är kanske lite tidsförskjutning. Men eftersom reaktorn inte kommer att tas i drift innan hela moderniseringen är genomförd, kontrollerad och klar är det en rättvisande siffra.

Anf. 59 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! Lena Ek säger att hon utgår från att Strålsäkerhetsmyndigheten gör de avvägningar som behövs för att man ska kunna ha en rimlig säkerhetsnivå. Men i det fall som vi står inför, nämligen att 60 procent av åtgärdskraven från 2005 är uppfyllda, och alltså 40 procent inte är det, undrar jag fortfarande om Lena Ek anser att säkerhetsarbetet fortskrider som det borde. Jag tycker att det är oacceptabelt att kärnkraftsägarna efter nio år inte har uppfyllt de säkerhetskrav som ställts. Detta gör att frågan väcks: Om vi nu ställer nya säkerhetskrav på kärnkraftsägarna, hur lång tid ska de få på sig att leva upp till de kraven?

Det vi har sett är att kärnkraftsägarna framför allt har prioriterat att göra effekthöjningar i kärnkraftverken, och det har förstås tagit resurser från säkerhetsarbetet, och det är också det som Strålsäkerhetsmyndigheten nu visar.

För mig och Miljöpartiet går säkerheten före allt annat när det gäller kärnkraftverk. Säkerheten måste gå före effekthöjningar, lönsamhet, kostnadseffektivitet och gott samarbetsklimat. Säkerheten måste vara A och O när vi talar om kärnkraft.

Jag tycker att det är dags att den svenska regeringen ger besked om vad som händer om kärnkraftsägarna fortfarande inte lever upp till säkerhetskraven på det nya slutdatum, den nya deadline, som har satts till

2015. SSM säger att om säkerhetskraven ännu inte är uppfyllda år 2016 sätter man ned foten. Vi är många som undrar vad det innebär att "sätta ned foten". Betyder det driftstopp? Kan det vara så att vi står inför ett läge där kärnkraftsägarna inte lever upp till säkerhetskraven och därmed kommer att ställas inför driftstopp?

Precis som Lena Ek säger är det ju Strålsäkerhetsmyndigheten som har tillsynsansvaret när det gäller kärnkraftssäkerheten. Men det är regeringen som har ansvaret för en säker energiproduktion. Är det så att Lena Ek och regeringen har en plan? Om SSM beslutar att stänga reaktorerna, så att det blir driftstopp, om säkerhetsåtgärderna fortfarande inte är vidtagna år 2016, vad är då regeringens plan?

Anf. 60 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Här utkristalliseras två områden som vi diskuterar. Det första är hur politiken ska styra i det här sammanhanget. Jag tror ändå att Lise Nordin instämmer i att det måste vara experter som ska bedöma tekniska system.

Vi är ytterligt oroad över de ganska få ställen i världen där den politiska nivån lägger sig i frågan om säkerhet, driftstopp eller körning av kärnkraftsreaktorer. Det ska vara tydliga uppdrag till experter och expertmyndighet. Ur demokratisk synvinkel – och särskilt ur säkerhetssynvinkel – vore det förödande om politiker skulle lägga sig i den frågan.

Vi ska ge riktlinjer. Vi ska vara tydliga med ansvaret, och vi ska lägga ribban för hur myndigheter ska arbeta. Men det är expertmyndigheten som måste göra detta, och det är Strålsäkerhetsmyndigheten som är den myndigheten i Sverige. Det hoppas jag att alla politiska partier är överens om. Om man har en annan åsikt, att politiken ska gå in på sådana här frågor, då är det oerhört uppseendeväckande.

Sedan måste man slå fast grunden. Utifrån de lagar och de avtal som vi har är det operatören som har det fulla ansvaret. Kontrollen av säkerheten och av att kraven uppfylls görs av SSM. Men det är inte fråga om någon miniminivå, utan lagen säger att operatören har ett ansvar också utöver de krav som fastställs av SSM.

Strålsäkerhetsmyndigheten har sedan många år etablerat ett strukturerat sätt att använda sig av den särskilda tillsynen. Ofta tar det sig uttryck i att myndigheten ställer särskilda krav för fortsatt drift under obestämd tid. Kraven omfattar vanligtvis att tillståndshavaren ska redovisa en åtgärdsplan för att komma till rätta med de brister som myndigheten har påtalat.

Tillståndshavaren ska dessutom genom utökad rapportering regelbundet redovisa hur arbetet med att komma till rätta med bristerna framskrider. Denna utökade rapportering kompletteras också med en kraftigt utökad närvaro av inspektörer vid kärnkraftverket.

Dessutom är det oftast i regel tillståndshavaren som ställs under särskild tillsyn, inte en enskild reaktor. Det handlar ju om det ansvar som tillståndshavaren har och hur det utövas i praktiken. De enskilda bristerna manifesterar sig vid enskilda reaktorer eller i en begränsad del av anläggningen.

Under de senaste tio åren har alla svenska kärnkraftverk varit föremål för särskild tillsyn.

Anf. 61 LISE NORDIN (MP):

Herr talman! Jag håller med Lena Ek när hon säger att det är experter som ska bestämma över de tekniska systemen. Det är just det som Strålsäkerhetsmyndigheten har gjort. Det är nu som vi politiker står inför läget att Strålsäkerhetsmyndigheten säger att endast 60 procent av säkerhetskraven är uppfyllda av kärnkraftsägarna. Det är det faktum som vi politiskt ställer inför. Till syvende och sist är det vi riksdagsledamöter som beslutar hur Sveriges energisystem ska se ut, och då är det rimligt att säkerhetsläget vid de svenska kärnkraftverken är en aspekt som vägs in.

Strålsäkerhetsmyndigheten har ju fastslagit säkerhetskrav för reaktorerna, och man har gett kärnkraftsägarna nio år på sig för att leva upp till dem. Det faktum vi står inför är att bara 60 procent av säkerhetskraven är uppfyllda. Det borde ju rimligen ge politiska konsekvenser när vi diskuterar energipolitik.

Och vad händer om kärnkraftsägarna inte lever upp till säkerhetskraven? Jag har ett minne av att Lena Ek i medierna för något år sedan sade: Om kärnkraftsägarna inte lever upp till säkerhetskraven, då får väl Strålsäkerhetsmyndigheten stänga reaktorerna.

Är det ett sådant läge som vi närmar oss? Och vad är regeringens plan? 2016 är alltså den nya tidsgränsen som myndigheten ger kärnkraftsägarna att leva upp till säkerhetskraven. Om de inte gör det säger man att man ska sätta ned foten. Jag kan bara gissa att det betyder driftstopp. Och då är det en fråga för regeringen. Har man någon plan för vad som händer om reaktorerna behöver stängas ned för att ägarna inte kan leva upp till säkerhetskraven?

Anf. 62 Miljöminister LENA EK (C):

Herr talman! Jag är glad över att Lise Nordin i stora drag ändå ställer sig bakom den svenska modellen med lagstiftning, med ansvar för operatören och med Strålsäkerhetsmyndigheten som expertmyndighet.

Det som Strålsäkerhetsmyndigheten redovisar är att O2:an moderniseras just nu och därför står stilla. När den är klar är det 90 procent av åtgärderna som är vidtagna. Så siffran 60 procent är inte längre relevant på det vis som Lise Nordin menar.

Om Strålsäkerhetsmyndigheten ser att de krav och den standard som man har inte har uppfyllts finns det olika steg för åtgärder från Strålsäkerhetsmyndigheten. Lise Nordin undrar då – och det är det andra stora området som kan diskuteras i det här sammanhanget – om Strålsäkerhetsmyndigheten har gjort detta. Har man muskler, och använder man sig av dem? Mitt svar på den frågan är: Ja, det gör man faktiskt.

Vid normala snabbstopp får en anläggning vanligtvis starta upp igen utan särskilt godkännande från SSM. Men vid allvarliga störningar måste tillståndshavarna lämna in en redovisning som SSM granskar innan man lämnar godkännande för återstart.

Då vill jag bara säga att 2009 stoppade SSM Ringhals i flera månader innan man fick starta igen därför att säkerhetskraven inte var uppfyllda enligt SSM:s bedömning.

2012 sköt man upp återstarten av O2:an i två veckor på grund av brister i underhållsrutiner tills de var åtgärdade och kraven var uppfyllda enligt SSM:s bedömning.

2013 skjuter man på återstarten av O1:an i flera veckor. Samma år får inte O2:an dra i gång driften förrän man har uppfyllt de moderniseringskrav som den här interpellationsdebatten har handlat om.

SSM har alltså muskler och använder dem med förnuft.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på interpellation 2013/14:349 om inre gränskontroller

Anf. 63 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Sara Karlsson har frågat mig vilka åtgärder jag har vidtagit för att säkerställa att polisen följer lagstiftningen i arbetet med inre utlänningskontroller och om jag tänker vidta några åtgärder för att stärka rättssäkerheten i samband med inre utlänningskontroller.

Sverige ska ha en human asylpolitik. Sverige är ett av de länder i Europa som tar emot flest asylsökande och som ger flest människor skydd undan våld och förföljelse. För att detta viktiga arbete ska vara möjligt även på sikt krävs att de personer som, efter en rättssäker prövning, inte bedömts ha behov av skydd lämnar landet. Om en person inte följer beslutet om avvisning eller utvisning utan motsätter sig ett återvändande, eller håller sig gömd, är det polisen som ska försöka verkställa beslutet.

Regeringen har ställt tydliga krav på Migrationsverket, polisen och Kriminalvården att tillsammans effektivisera arbetet med att verkställa avvisnings- och utvisningsbeslut. Att myndigheterna ständigt förbättrar sitt arbete på det här området är en viktig del av en långsiktig och hållbar human asylpolitik.

För polisen är arbetet med att verkställa avvisnings- och utvisningsbeslut en mycket begränsad del av den totala verksamheten. Polisen är skyldig att i allt sitt arbete följa lagar och regler. Det innebär att en inre utlänningskontroll självklart inte får genomföras enbart på grund av att en person har ett utseende som uppfattas som utländskt eller på grund av hans eller hennes språk eller namn. Alla kontroller, precis som alla andra polisinsatser, ska dessutom ske med minsta möjliga intrång i personens frihet och integritet, och den som kontrolleras ska också behandlas med humanitet och värdighet.

Polismyndigheterna ansvarar själva, med stöd av Rikspolisstyrelsen, för att tolka gällande regelverk och därefter göra en bedömning av vilka åtgärder som är lämpliga för att lösa den aktuella arbetsuppgiften.

Rättssäkerhet är en grundläggande del i alla myndigheters arbete. Polisen arbetar aktivt med dessa frågor och har inlett en tillsyn av polismyndigheternas förmåga att likvärdigt och på rätt grunder genomföra inre utlänningskontroller. Där tittar man särskilt på den enskildes rättstrygghet och på rättssäkerheten.

Anf. 64 SARA KARLSSON (S):

Herr talman! Tack, justitieministern, för svaret!

Jag ställde för drygt ett år sedan en liknande interpellation till justitieministern, mitt under den mediala debatt som var väldigt upprörd och

yvig. Det fanns en del missuppfattningar kring vad REVA var och är. Det skildrades väl i *Kaliber* i P1 i söndags. Många av missuppfattningarna har också kvarstått.

Jag vill därför börja med att rätta mig själv. Man ska inte vara sämre än att kunna erkänna sina egna fel. Även i denna interpellation har det smugit sig in felaktigheter om den politiska prioriteringen av inre gränskontroller. Det är inte det som regeringens regleringsbrev till Rikspolisstyrelsen kräver. Ökningen av verkställigheten av avvisningsbeslut som REVA handlar om och som regeringen beställt gäller personer som öppet väntar på avvisning. Den rör alltså inte personer som lever gömda i Sverige. Anledningen till att de inre gränskontrollerna ökat kraftigt är alltså inte REVA utan andra saker, och de har ökat under fler år än vad REVA-projektet omfattar.

Men det förtar inte kritiken och poängen i min interpellation, som handlar om metoderna vid inre gränskontroller och den rättsosäkerhet som finns i detta arbete.

När vi debatterade den här frågan för ett år sedan valde justitieministern att inte säga särskilt mycket om uppfattningen att polisen använder sig av rasprofilering vid inre gränskontroller, mer än att det är en självklarhet att polisen ska följa lagen. Men jag tycker nu, som då, att det är en fråga som kräver politisk uppmärksamhet när det framkommer uppgifter om systematisk användning av en olaglig metod.

Rasprofilering, eller etnisk profilering, är ju en metod som är inte bara olaglig utan också väldigt oetisk. Den riskerar att göra att stora grupper svenskar känner främlingskap inför polisen. Det är allvarligt för varje person som får sin integritet otillbörligen kränkt, men bredare och mer långsiktigt är det en väldigt farlig utveckling om stora grupper saknar förtroende för och känner sig jagade av polisen.

Varningar eller uppmärksammanden av att rasprofilering används är inget nytt, ska sägas. Det har rapporterats och skrivits avhandlingar i ämnet långt före debatten förra året. Inte heller i ett internationellt perspektiv är det här något nytt. Det har varit en stor diskussion i flera andra länder, som har valt att ändra sin lagstiftning för att komma åt problemet.

Rasprofilering kan användas i andra polisiära ärenden än inre gränskontroller, men det finns kanske en särskilt stor risk i just det arbetet. Och då blir det, tycker jag, en viktig politisk fråga när antalet gränskontroller växer – de fyrdubblades mellan 2007 och 2012 – och många personer som kontrollerats ger vittnesmål som gör det uppenbart att det rör sig om rasprofilering i vissa fall. Gränsen kan ibland vara hårfin. Det måste finnas en grundad anledning till kontroll, men om polisen styr sina insatser mot vissa platser, exempelvis tunnelbanan, för att där kunna utföra kontroller men använda misstänkt plankning som skäl för kontroll, hur ska man se på det?

Det borde finnas ett politiskt svar. Borde lagen skärpas? Det är visserligen förbjudet att rasprofilera, men kanske behöver vi komma åt att andra saker kan användas som svepskäl för kontroll. Det kanske behövs större möjligheter till ansvarsutkrävande. Det kanske behövs utbildningsinsatser. Det beskrivs i Rikspolisstyrelsens föreskrifter om inre gränskontroll från 2011 att eftersom det här ska vara en integrerad del av hela polisarbetet borde det kopplas till utbildningsinsatser. I vilken utsträckning har det gjorts? Kan regeringen bidra till det genom att rikta pengar?

*Svar på
interpellationer*

Oavsett vilka behov man ser behövs ju politiska initiativ. Håller inte justitieministern med om det?

Anf. 65 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Jag tycker att den här frågan är värd politisk uppmärksamhet, för den är viktig. Vi är överens om vilka regler som gäller och när man får utöva inre utlänningskontroll.

Det är två saker som jag tycker är bra och som pågår just nu. Det ena är naturligtvis att polisen genomför ett tillsynsarbete för att säkerställa en enhetlighet, att man följer reglerna över landet, och för att analysera hur situationen ser ut. Det där behöver man göra lite då och då, men jag tror att det är viktigt att man synar hur de i olika delar av landet och i olika sammanhang fullföljer verksamheten enligt lagar och regler. Man arbetar nu med en sådan tillsyn, vilket jag nämnde i mitt svar. Jag tycker att det är bra.

En sådan tillsyn kan leda fram till att man finner att det finns brister, saker som behöver åtgärdas, och då får man det svart på vitt. Jag tycker att det är väldigt bra.

Det finns också anledning att lyfta fram det som gäller om dokumentation. Det är viktigt med dokumentationen av inre utlänningskontroll: Vad har man gjort? Av vilket skäl? Hur ser det ut? Det kan ibland upplevas som byråkratiskt och lite arbetsamt att man måste dokumentera.

Av föreskrifterna och de allmänna råden när det gäller polisens arbete med detta framgår det att det är viktigt att tidpunkt och plats kontrolleras, vem och vilka som kontrollerats och vem som utfört kontrollen. Det här är ingenting man kan gå omkring och göra hur som helst, utan det ska ske på ett sådant sätt att man dokumenterar. Det är viktigt för uppföljningen.

Men jag tror också att det just i detta fall är viktigt, för då tvingas man ställa sig frågan och ha ett motiv för den kontroll man utför. Och vi rör oss på känslig mark – det är därför vi har denna diskussion – för den som blir kontrollerad kan uppfatta det som att man blir angripen som person fast det kanske inte var skälet. Det får inte vara skälet, för det är en helhetsbedömning polisen ska göra. Då tror jag att den här typen av regler om dokumentation har betydelse, för den gör att verksamheten har högre kvalitet och blir bättre än vad den annars skulle vara.

Jag avvaktar den tillsyn som nu genomförs. Vi följer dessa frågor. Jag tror att den debatt som har varit har lett till att man inom polisen är mycket mer observant, både på vad regelverket säger och på hur man arbetar och varför. Man vet mycket väl vad reglerna säger. Nu gör man en tillsyn för att säkerställa att alla delar av polisens organisation känner till reglerna och arbetar utifrån dem. Genom den tillsynen kommer vi naturligtvis att få veta vilka brister och annat som finns.

Det är Rikspolisstyrelsens uppgift att ibland granska hur verksamheten sköts runt om i landet. Jag tycker att det är en av de viktigare verksamheter som man har, och det är en bra utgångspunkt för det förbättringsarbete som alltid kan behöva ske i verksamheten.

Anf. 66 SARA KARLSSON (S):

Herr talman! Jag vill gärna att justitieministern i sitt nästa svar utvecklar lite om tillsynen. Vem är det som ska göra den, och på vems

uppdrag? Vad mer specifikt ska man titta på? När ska den vara färdig? Det kan vara intressant att veta. Det var okänt för mig tills jag fick justitieministerns svar att det skulle ske något slags tillsyn av det här.

Herr talman! I min interpellation beskrev jag kort resultatet av en sammanställning som Arena Idé gjort av tillgänglig statistik över inre gränskontroller. De har i rapporten också samlat och redogjort för hur rapporteringskraven, dokumentationskraven, ser ut i de olika länspolismyndigheterna.

Det man kan konstatera är att det ser väldigt olika ut, trots att justitieministern påstod att det är tydligt vad som ska dokumenteras. De olika myndigheterna har olika uppfattning om hur dessa kontroller ska dokumenteras och har således olika rutiner för det.

På flera håll dokumenteras inte kontroller av personer med medborgarskap eller permanent uppehållstillstånd. Inom vissa myndigheter gör man lite olika. Alltså finns luckor i dokumentationen som gör att vi faktiskt inte riktigt vet hur många inre gränskontroller som görs, och vi kan alltså inte följa arbetet fullt ut.

Jag vet att de 21 länspolismyndigheterna ska slås ihop till en myndighet, och det välkomnar jag. Det skulle säkert kunna bidra till ökad likvärdighet och rättssäkerhet också på det här området. Men saker löser sig sällan bara så där i ett slag. Det verkar som om dokumentationskraven måste tydliggöras så att det står klart för alla att alla kontroller ska dokumenteras. Det krävs ingen stor utredning för att inse det. Gemensamma dokumentationsrutiner skulle utan problem kunna implementeras före omorganiseringen.

Bristerna i dokumentationen slutar dock inte där. Förutom att dokumentation ibland saknas, oklart i vilken omfattning, är den dokumentation som är gjord ofta så luddig att det inte går att utläsa vad som är grunden till kontrollen.

Det för oss tillbaka till metoderna. Det finns ju, precis som justitieministern poängterade i förra årets interpellationsdebatt, möjlighet att få sin sak prövad i efterhand om man känner att man har blivit orättvist behandlad eller diskriminerad. Då kan man begära ut dokumentationen och få sin sak prövad. Men om det inte finns någon dokumentation eller om det inte framgår av rapporten på vilken grund man har kontrollerats sätts rättssäkerheten ur spel. Att kunna få sin sak prövad i efterhand är ett fundament till rättsstaten, och här ser vi att det inte fungerar. På samma sätt försvåras den tillsyn som nu ska göras. Det är oklart vad den mer exakt ska titta på, men den typen av bredare tillsyn i efterhand blir också omöjlig om det saknas dokumentation.

Justitieministern sade att det här inte är något som kan göras hur som helst. Samtidigt utgår ministern bara från någon sorts idealuppfattning om hur det är. Var finns det politiska initiativet för att täppa till de brister som vi ser redan i dag?

Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Låt mig börja med att försäkra Sara Karlsson att jag verkligen inte har någon idealuppfattning om hur det är och lever med den. Jag försöker vara ute väldigt mycket i verksamheten; jag vet att också polisen har sina brister och gör fel mellan varven.

När det gäller dokumentation är det så att enligt de föreskrifter för inre utlänningskontroll som polisen arbetar efter ska en sådan kontroll dokumenteras beträffande grunden, tidpunkten och platsen för kontrollen, vem eller vilka som kontrolleras och vem som utför kontrollen. Dessutom ska det vara enkelt att få fram uppgifterna.

Om polisen hanterar det här på ett felaktigt sätt är det naturligtvis väldigt olyckligt. Det är därför bra att man nu gör en tillsyn av hur man hanterar den inre utlänningskontrollen så att sådana förhållanden kan upptäckas och rättas till i de fall det faller men också så att informationen kan göras tydlig.

När det gäller den tillsyn som jag berättade om är det så att Rikspolisstyrelsen i januari beslutade om tillsyn – vilket man kan göra i olika frågor – avseende polismyndigheternas förmåga att likvärdigt och på rätt grunder genomföra inre utlänningskontroller. Tillsynen sker i form av inspektion på uppdrag av rikspolischefen, och arbetet inleddes i februari.

Syftet med tillsynen är att granska i vilken utsträckning myndigheterna bedriver arbete med inre utlänningskontroller och att i sammanhanget särskilt beakta att polisen arbetar rättsenligt, att polisarbetet håller hög kvalitet – särskilt inom frågor som rör den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet – och att polisverksamheten bedrivs enligt de prioriteringar och riktlinjer som riksdagen och regeringen har beslutat.

Huvudområden som ska undersökas är ledning och styrning, till exempel hur föreskrifter, rutiner och handböcker fungerar, utfallet av genomförda kontroller och så vidare. Hur fungerar samverkan mellan gränspolis och övrig polis men också med andra myndigheter? Vad gör man rätt och fel och så vidare?

Kompetensutveckling och information är en annan granskning man gör. Vet de som utför uppgifterna vad som gäller? Har de rätt verktyg med sig för att kunna hantera det hela på ett lagenligt sätt?

Den operativa verksamheten ska också undersökas. Hur genomförs kontroller i mer känsliga fall? Hur agerar man visavi skolor och vårdinrättningar? Det har ju diskuterats ganska mycket. Även förekomst av anmälningar mot polismyndigheterna ska undersökas.

Det är alltså ett ganska brett tillsynsuppdrag som rikspolisen har satt i gång. Det är Rikspolisstyrelsen som är ansvarig för kontrollen, precis som myndigheterna har ansvar för att själva kontrollera sin verksamhet. Vi kan även ha andra typer av tillsyn.

Det jag försökte säga var att jag tycker att Rikspolisstyrelsen gör helt rätt. Man har beslutat om en ordentlig tillsyn av hur detta fungerar i alla delar av polisens verksamhet för att få fram ett underlag som visar om det finns behov av förbättringar och förändringar i verksamheten. Det råder alltså ingen diskrepans mellan vad vi i regering och riksdag vill och vad Rikspolisstyrelsen vill, utan man har helt enkelt satt i gång det arbete som krävs för att undersöka och utreda om det finns brister och hur de i så fall ser ut samt för att ta fram underlag för förbättringsarbetet. Det tycker jag är bra.

Arbetet kommer förhoppningsvis att vara klart i slutet av april och redovisas i maj om underrättelserna som jag har är riktiga. Det tar alltså ett par månader att gå igenom detta, men jag tycker att det är ett väldigt viktigt arbete som bedrivs och att det är positivt att man har satt i gång.

Anf. 68 SARA KARLSSON (S):

Herr talman! Tack så mycket, justitieministern! Det låter som om det är ett brett tillsynsuppdrag. Vi får hoppas att man gör ett grundligt arbete och får fram resultat som det går att grunda politiska beslut på.

Men det bekymrar mig att det inte har renderat en större politisk initiativkraft från regeringens sida. Det har gått drygt ett år sedan debatten härjade, och väldigt lite har hänt – särskilt politiskt. Det har varit väldigt tyst från regeringens sida i den här frågan trots den stora oro och upprördhet som har funnits ute bland människor.

Jag menar inte att justitieministern eller regeringen ska grotta ned sig i enskilda detaljer eller enskilda ärenden, men det här handlar om rapportering av systematiska fel och kränkningar, systematiska brister i rapporteringen och oklarhet kring vad som gäller i dokumentationen. Det är inte något enskilt ärende, utan det är systematiskt.

Som jag sade tidigare sätter detta rättssäkerheten ur spel och undergräver för polisen och rättväsendet. Det är allvarligt. Jag menar att det rimligen borde ankomma på politiken, alltså justitieministern i det här fallet, att agera genom att föreslå en lagändring, initiera en översyn av föreskrifterna, kräva ett mer aktivt antidiskrimineringsarbete, komma med utbildningsinsatser eller vad det kan vara. Jag tycker att man kan förvänta sig att justitieministern och landets regering agerar när de ser den här typen av allvarliga brister, och jag hoppas att vi får se dem göra det framöver.

Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Jag tycker att jag har varit väldigt tydlig i de debatter och diskussioner som har rört inre utlänningskontroll – de har varit många – och gentemot de ifrågasättanden som har varit. Det är det viktiga.

Jag står fast vid att vi ska ha en reglerad invandring med allt vad det innebär, och jag står fast vid att man måste följa de lagar, regler och instruktioner som finns för olika typer av insatser från myndigheternas sida. Tydligare än så kan man inte vara.

Jag kan också konstatera att Socialdemokraterna inte har någon uppfattning att man ska ändra i reglerna. Tvärtom kan man se på er hemsida att ni vill värna den reglerade invandringen, och inre utlänningskontroll ingår som ett led i det. Vänsterpartiet har ingen parti- eller kommittémotion där de föreslår ändringar av detta. Miljöpartiet har däremot i skrivningar i motioner haft synpunkter på att det kan behöva ändras. Så ser det politiska läget ut. Något skäl för mig att förorda förändringar av lagstiftningen har därför inte funnits.

Däremot är jag oerhört angelägen om att polisen och andra myndigheter följer de regler som vi har varit överens om ska gälla. Därför är tillsynen som Rikspolisstyrelsen har tagit initiativ till väldigt bra. Den pågår just nu, och den kommer att gå igenom hur polisen i de olika myndigheterna arbetar.

När vi nu håller på att göra en stor reformering av svensk polis är ett av skälen att vi vill ha en mer enhetlig tillämpning av regelverk och en högre kvalitet i verksamheten. Vi har också ett arbete i gång för att säkerställa att det finns tillsynsorgan för den nya polismyndigheten när den träder i kraft. Det är otroligt viktigt att det här arbetet bedrivs. Men jag

menar alltså att vi när det gäller just inre utlänningskontroll har ett arbete i gång för att syna hur det faktiskt fungerar. Vi får se vad den tillsynen kommer fram till.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på interpellation 2013/14:355 om det nazistiska hotet mot våra demokratiska rättigheter

Anf. 70 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Christina Høj Larsen har frågat mig vilka initiativ jag avser att ta med anledning av det nazistiska våldet. Vidare har hon frågat vilka initiativ jag avser att ta för att människor i Sverige även fortsättningsvis ska kunna utöva sina demokratiska rättigheter.

Inledningsvis vill jag slå fast att vi med all kraft måste förebygga och motverka våldsbejakande extremism, oavsett bevekelsegrund. Även om extremistmiljöerna, däribland vitmaktmiljön, inte anses utgöra något hot mot vårt demokratiska system som sådant i dag är personer inom dessa miljöer beredda att ta till våld och hot för att uppnå sina politiska mål. Vi har under senare tid sett exempel på hur enskilda personer och vissa institutioner har drabbats av detta. Våld och hot mot enskilda eller otillåten påverkan på vårt demokratiska system är naturligtvis helt oacceptabelt.

Regeringen har fördjupat kunskaperna på området genom rapporter som har tagits fram från bland annat Säkerhetspolisen och Brottsförebyggande rådet. Nu senast har en utredare kartlagt nuläge och tendenser angående våldsbejakande extremism. Rapporterna har också bidragit till en ökad medvetenhet hos allmänheten.

Trygga sammankomster skapar förutsättningar för en fri åsiktsbildning. Det är det som är grunden i en demokrati. Polisen har väl utvecklade metoder för underrättelsearbete och ordningshållning i samband med demonstrationer, och svensk polis hör till de ledande i Europa när det gäller att hantera större sammankomster. I Säkerhetspolisens uppdrag ligger ett särskilt ansvar för att skydda det demokratiska statsskicket mot olaglig verksamhet.

Under ett valår kommer olika åsikter fram tydligare och står under en alltmer intensiv mediebevakning. Det står klart att aktiviteten inom extremistmiljöerna kommer att öka under valen. Jag har informerat mig om vilka förberedelser som polisen har gjort inför valåret och följer det arbete som görs av myndigheterna.

En del av extremistmiljöernas brottslighet handlar om hatbrott. Färska exempel på det är klotter av hakkors på kyrkor, moskéer och skolor. Arbetet för att bekämpa hatbrott måste hela tiden utvecklas. Jag nämner gärna att regeringen den 13 mars i år gav Rikspolisstyrelsen i uppdrag att utveckla förmågan att upptäcka och utreda också sådana brott.

Anf. 71 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! När personal och elever kom till Enskede gymnasium och Kärrtorps gymnasium i morse mötte de mängder av nazistiska affi-

scher och klotter av Svenska motståndsrörelsen. Samma sak har drabbat Kärrtorps gymnasium tidigare, liksom judiska skolor samt kyrkor och moskéer som har utsatts för nazistiska attacker och överklottrats med hakkors. Det är ingen slump att det händer just nu. Vi står och debatterar här i dag därför att den högerextrema rörelsen mobiliserar i Sverige.

Före jul attackerades en antirasistisk demonstration i Kärrtorp, och för två veckor sedan attackerades feminister på väg hem från arrangemang på internationella kvinnodagen av knivbeväpnade nazister i Malmö. Schowan, som skadades allvarligast, kämpade för sitt liv på sjukhuset. Han var mycket nära att bli det femtonde dödsoffret för nazisternas våld på tio år.

Stiftelsen Expo presenterade förra veckan en sammanställning av antalet aktiviteter i den högerextrema miljön under 2013. Den visar att svenska nazister är mer aktiva än på många år. Under förra året ökade antalet aktiviteter med 28 procent.

De högerextrema rörelserna trivs i ett Europa där rasistiska partier bytt ut uniform och stövlar mot kostym och nyputsade skor och tagit sig in i parlamenten, så även i Sverige. Vi vet att med rasistiska partier i parlamenten ökar risken för legitimering av hat, rasism och intolerans i samhället i stort. Gränserna för vad som kan sägas förskjuts. Retoriken i det offentliga samtalet påverkas.

Det borde därför inte vara någon överraskning för vare sig Säpo, polis eller regering att detta händer nu. När företrädare för SD propagerar mot invandrare i allmänhet och muslimer i synnerhet från riksdagens talarstol och när samma företrädare hjälper till att finansiera hatsajten Avpixlat, som inte ens har någon ansvarig utgivare, vädrar den militanta delen av den högerextrema miljön morgonluft.

Flera debattörer, däribland före detta polisintendent Eric Rönnegård, har pekat på den förskjutning som skett i polisens arbete mot hatbrott och hets mot folkgrupp. Under åren 1996–2002 prioriterade polisen bekämpningen av rasistiska, främlingsfientliga och homofobiska brott, men efter terrorattentaten i USA den 11 september 2001 flyttades fokus och resurser i stället till våldsbejakande islamism. Arbetet mot hatbrott ströks som prioritering 2007.

En del av denna förskjutning av fokus hos Säpo och polis har inneburit att polisen 2001–2010 tillät Salemmarschen, trots att det fanns fog för att neka tillstånd med hänvisning till hatbrottslagarna. Ett annat tydligt tecken på normalisering av nazism, och därmed även hets mot folkgrupp, är att polisen gav Svenska motståndsrörelsen tillstånd att marschera genom Stockholm på 75-årsdagen av kristallnatten med samma nazistiska symboler på sköldarna som användes av den paramilitära stormavdelningen under pogromer i Nazityskland.

Frågan är: Hur ser justitieminister Ask på denna förskjutning av prioriteringen hos polisen, som har inneburit att nazister utan repressalier tillåts demonstrera med symboler och yttranden som tidigare kvalat in under brottet hets mot folkgrupp? Hur avser justitieministern att agera för att förhindra att denna nazistiska mobilisering fortgår?

(Applåder)

(forts.)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.57 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

*Svar på
interpellationer*

14 § (forts.) Svar på interpellation 2013/14:355 om det nazistiska hotet mot våra demokratiska rättigheter

Anf. 72 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Nazister marscherar på gator och torg i Sverige, och meningsmotståndare misshandlas. Detta är inte vi som växte upp efter andra världskriget så vana vid. Även om vi naturligtvis känt till att det finns nazister i Sverige har vi nog betraktat dem som bisarra små grupper utan någon större vikt. Och vi trodde att människorna i Sverige genom kunskapen om Förintelsen samt andra nazistiska illdåd inte lät sig förledas av nazismens våldspropaganda.

Jag kommer från Uppsala. Även i denna universitetsstad har representanter från den nazistiska organisationen Svenska motståndsrörelsen marscherat och attackerat meningsmotståndare.

Under valrörelsen 2010, när Vänsterpartiet höll ett torgmöte, kom en grupp unga män från Svenska motståndsrörelsen och störde vårt arrangemang. Jag kommer ihåg hur provocerad jag blev. Den gången blev det inget handgemäng. Polisen kom, och situationen lugnade ned sig.

Det är naturligtvis av största vikt att polisen, med sitt lagliga maktmonopol, upprätthåller ordningen och försöker förhindra politiska våldshandlingar och att polisen, om de trots allt inträffar, beivrar dem. Men i somras, i mitten av augusti, hade ett femtontal nazister från Svenska motståndsrörelsen återigen samlats på gågatan i Uppsala centrum. De delade ut rasistiska flygblad och anklagelser om landsförräderi till förbipasserande. De kom så småningom att misshandla en man som opponerade sig mot deras propaganda.

Trots att polis fanns på plats misslyckades man med att förhindra detta. Den våldsgrupp som måste betraktas som den kanske farligaste politiska våldsgruppen i Sverige misshandlade en person med slag och flaggskäft. Inte heller lyckades polisen gripa en enda av nazisterna. Tvärtom kunde nazisterna i lugn och ro marschera därifrån, vana som de är att komma undan.

Polisen meddelade under senhösten att vittnen inte kommit till förhör, och utan utpekanden kunde förundersökningen inte drivas vidare. Någon månad senare lades undersökningen ned. Men två frilansjournalister var på plats och observerade och filmade händelsen. Filmen överlämnades till polisen, som dock inte gjorde någon ordentlig analys av den och inte förhörde en enda av nazisterna från Svenska motståndsrörelsen.

Uppsalapolisen lät senare bli att samverka med Söderortspolisen, trots att Svenska motståndsrörelsen låg bakom attacken i Kärrtorp i december. Dessutom kallade inte Uppsalapolisen de två frilansjournalisterna jag pratade om till förhör. Först när Upsala Nya Tidning började gräva i historien utifrån de två journalisternas berättelse agerade Uppsalapolisen. Numera är förundersökningen återupptagen och leds av en åklagare.

Jag anser att det är av yttersta vikt att polisen tar de olika yttringarna av nazistiskt våld på allvar. Det är, som sagt, polisen som har och ska ha våldsmonopol i samhället, men då måste den också agera professionellt och kraftfullt vid händelser som den på gågatan i Uppsala i somras.

Justitieministern är högst ansvarig för polisen. Vad avser Beatrice Ask att göra för att inte nazister ska tillåtas att hota, utöva våld och störa den fredliga demokratiska process som vi med alla medel måste slå vakt om? Detta säger jag naturligtvis inte minst med tanke på den kommande sommaren med två valrörelser som snart drar i gång på gator och torg i hela vårt land.

Anf. 73 ALI ESBATI (V):

Herr talman! I Tyskland pågår just nu en rättegång mot medlemmar av den nazistiska grupperingen NSU. Det handlar om mord på tio människor och skador på ännu fler. Det skedde under åren 2000 och 2006.

Det som är anmärkningsvärt när det gäller den rättegången, förutom brutaliteten i det som skedde, är att den tyska polisen och den tyska säkerhetspolisen länge betraktade de här morderna – offren hade i de flesta fall turkisk bakgrund – som uppgörelser i den undre världen. Det var en turkisk maffia som man pratade om. En del tyska medier pratade till och med om de så kallade dönermorden, något som vittnar om en strukturell okänslighet för de mördade och den stigmatisering som en hel grupp fått utstå.

Men det var inte fråga om gangstrar som mördade varandra utan om butiksägare och industriarbetare som kallblodigt mördades av politiskt medvetna nazister.

Det har blivit mer och mer tydligt under den här processen att bristande uppmärksamhet, bristande intresse och bristande rutiner inom säkerhetsmyndigheter när det gäller den här specifika politiska miljön har bidragit till att de dödliga attackerna kunnat fortgå länge.

Det finns ett annat närliggande land: Norge. Det är nu drygt två och ett halvt år sedan en högerextrem terrorist, besjälad av en islamofobisk politisk världsbild, gick loss på det som han menade var symboler för den politiska korrektheten och knäfallet för mångkulturalismen. Han mördade 77 människor, varav många barn.

Norge har brottats med det massmordet sedan dess. Men för mig som har följt debatterna på nära håll, med visst personligt intresse, är det tydligt att norsk säkerhetspolis då inte förmådde att se hela den hotbild som fanns från den här miljön före den 22 juli 2011. Tyvärr har man kanske inte heller förmått att lägga om sina invanda sätt att bedöma risker för politiskt motiverat våld. Det handlar alltså om var man tittar och på vilket sätt.

Det här är två extrema fall i vår geografiska närhet. Men det finns fler oroväckande händelser och tendenser i närliggande länder som kan bidra till eftertanke. Jag tänker på Finland, Danmark och så vidare. Det är

tydligt att man, trots att det för många finns en helt uppenbar och tydlig hotbild från politiska aktivister långt ut på högerkanten, tittar åt andra håll när man gör sina riskbedömningar.

Jag nämner inte det här för att liksom ursäkta att samma tendenser kan ses i Sverige, tvärtom. Det borde ha funnits saker att lära. Om det inte är tillräckligt med de politiska mord som nazister har utfört i Sverige de senaste årtiondena och om det inte är tillräckligt med det märkliga element av överraskning som verkar finnas hos polis och säkerhetspolis när grovt organiserat våld mot meningsmotståndare genomförs från nazistiskt håll borde man åtminstone se exemplen från andra länder och kunna notera att det är uppenbart att det krävs politisk vaksamhet för att inte missa det uppenbara hotet från högerextremt håll. Man kan inte bara lämna det till att polisiära processer liksom ska fixa det, utan det behövs en medvetenhet som kanske har saknats hittills.

Resultatet av det, om den saknas, kan bli ödesdigert för enskilda människor och för det politiska demokratiska systemet.

Det är ju inte så – det är viktigt här – att det nazistiska våldet är excesser, överdrifter, i ett annars fredligt arbete för att förändra samhället i största allmänhet, utan våldet är oundvikligt för den nazistiska rörelsen. Det är en del av rörelsens *modus vivendi*, av dess livslust.

Om man inte förmår att diskutera det i de termerna och om man bara vill diskutera detta i generella, närmast avpolitiserade, termer hamnar man i en extra prekär situation. Så är det för mig i alla fall, med den bakgrund som jag har och med de politiska åsikter som jag har. Det är ganska skrämmande. Jag tror att verkligheten pockar på större skärpa i justitieministerns och polisens analys och agerande.

I detta anförande instämde Lena Olsson (V).

Anf. 74 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Jag instämmer i princip i allt som mina kamrater har sagt i den här debatten. Jag kommer från Dalarna. Det finns ett bekant fall från Ludvika för drygt två år sedan. En talare från vårt parti blev angripen inne på Folkets Hus.

Med tanke på den historia som finns när det gäller nazistiska rörelser i Dalarna borde man ha god kunskap om detta inom polisen. Det här var i Ludvika, och där har detta traditionellt varit ett mer eller mindre naturligt inslag i många år. Det är bara beklagligt att polisen när den kommer in där inte beslagtar material som man skulle kunna ha använt i sin bevisning.

Det nazistiska våldet har trappats upp väldigt mycket. Sverigedemokraterna sitter i dag i riksdagen. De kom in 2010 och har plöjt upp en fåra för andra med extrema åsikter. Vi har väldigt många gånger fått höra saker från den här talarstolen som vi inte har hört förut. Det legitimerar vad som sägs vid fikarasterna och var det än är. Det är mer legitimt att ge sig på människor av andra nationaliteter.

Jag är rädd och blir väldigt orolig inför valrörelsen. Nu är det Säpos uppgift att bevaka rikets säkerhet. Men där ingår även riksdagsledamöter. Vi ska ut och debattera på gator och torg. Det är många som är bekymrade över det våld som vi har sett den senaste tiden.

Det finns domar bakåt från 1996 och 1998 där man verkligen prioriterade hatbrott på ett helt annat sätt. Efter den 11 september 2001 blev det en annan prioritering. Det kan man i och för sig förstå. Men i samband med Salem demonstrationerna utmynnade det i att polisens användning av hatbrottslagarna mer eller mindre upphörde, och man fick marschera på kristallnatten.

Polisen har själv inspekterat hur polismyndigheterna har handskats med hatbrott. Jag kan ta upp det vid ett senare tillfälle. Där finns polismyndigheter som har prioriterat hatbrott och hur man jobbar mot det. Det finns också polismyndigheter som inte har prioriterat hatbrott.

Jag har tillsammans med Christina Høj Larsen även skrivit en artikel. Jag undrar om ministern har något intresse av ett förslag som vi har lagt fram där om en granskning av hur polisen i sin helhet hanterar hatbrott som sedan ska resultera i ett förslag.

Anf. 75 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Det är viktigt att hatbrotten hanteras på ett bra sätt, och det är spännande med förslag. Dock gav regeringen ett uppdrag till Rikspolisstyrelsen ganska nyligen. Det var ett särskilt uppdrag för polisen att vidta åtgärder för att bättre upptäcka och utreda just hatbrott.

Det är ett ganska brett uppdrag. Det går att läsa direktiven på nätet. Det är väldigt viktigt. Det finns i det sammanhanget också ett uppdrag till Brå att bättre följa upp hur det ser ut över landet. Det är väldigt viktigt att syna den delen.

Låt mig gå tillbaka till huvudfrågan i den interpellation som har ställts. Många vittnar om oron för nazister som vädrar morgonluft och olika typer av extremister som agerar och på det sättet utgör ett hot inte minst mot enskilda.

Den bedömning vi gör är att man inte har en sådan kraft mot samhället som sådant. Däremot har extrema grupper absolut förutsättningar och en vilja att både hota och vara allvarliga visavi enskilda människor och organisationer.

Vi ser en ökande aktivitet. Utöver en del av de exempel som tagits upp här har jag fått flera exempel. Nu börjar de som arbetar ute på skolorna med information inför valen att känna att det är en väldigt höjd temperatur med allt vad det innebär.

Det som bekymrar mig lite grann som är lite traditionell är att risken är att rektorerna får för sig att det inte ska vara någon politisk information över huvud taget eftersom det är stökigt. Det är fel slutsats.

Vi vill att unga människor ska möta politiska idéer och känna den frimodighet som vi har i ett fritt och öppet samhälle. Det är ett fundament i demokratin. Det gäller alla. Oavsett vilken typ av extremistisk rörelse det handlar om måste man vara vaksam.

Vi har inför valet en särskild ordning för att arbeta med säkerheten i dessa frågor. Vi har erfarenheter av att extremistmiljöerna mobiliserar och planerar långt i förväg mobilisering inför valrörelser. Därför har också Rikspolisstyrelsen beslutat om att detta är en särskild nationell angelägenhet och har gått upp i nivå när det gäller att planera och förbereda hur man ska agera mot den typ av aktiviteter som kan förekomma. Det är väldigt ansvarsfullt att man klarar det.

Det innebär också att vi följer det väldigt noga med olika lägesbilder och allt vad det nu kan vara. Vi har också från Justitiedepartementet haft samtal med samtliga partier om de åtgärder som vidtas och inte och vad man förbereder för att man ska ha en bra organisation. Jag vill nog säga att svensk polis är väl rustad.

Vi kommer då till den andra delen som interpellanten tog upp: Finns det en normalisering här? Hur kan man släppa fram en nazistdemonstration på Stockholms gator? Det är inte en gång det har hänt, utan det har hänt flera gånger. Jag skulle själv kunna ge några exempel.

Alla har rätt att demonstrera. Polisen ska inte och får inte i förhand censurera demonstrationer. I vissa undantagsfall kan man vägra tillstånd. Då ska det handla om att man riskerar svår oordning eller att det blir någon annan palaver. Det gör att polisen oftast ger tillstånd och försöker att hålla grupperingar vid sidan för att försvara det som är grunden i en demokrati. Det är det absolut bästa om vi kan klara det. Trollen är som allra minst farliga när de synas i ljuset, så de ska ut.

Däremot får man inte vara naiv när det gäller vilka åtgärder och aktiviteter de kan vidta. Därför är det viktigt att man kan avlägsna personer som stör ordningen och att man har den kraft som är nödvändig. Jag får återkomma till detta.

Anf. 76 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! Jag är väldigt glad att Beatrice Ask tog upp den andra delen av min fråga som rör, som jag ser det, den normalisering av det nazistiska uppträdandet på gator och torg.

I Sverige är det ett allvarligt brott att sprida uttryck för nazism och nazistisk ideologi. Vi ser att grunden för nazism är en rasideologi. Det var därför riksdagen 1988 beslutade att skärpa synen på brottet hets mot folkgrupp så att det skulle bli omöjligt för rasistiska organisationer att verka.

Det betyder att utanför den privata sfären ska det vara brottsligt att sprida yttranden som uttrycker hot och missaktning mot folkgrupp på grund av ras eller dylikt. Om man då tillåter en marsch genom Stockholm, en nazistisk demonstration, som syftar till att gå till grekiska ambassaden och fira grekiska nazister på kristallnatten är detta en symbolik som är så tydlig. Dessutom har man dessa sköldar med symboler som användes av samma nazister som utförde pogromen 1938.

Precis som Ali Esbati sade i anförandet måste vi vara medvetna om att våld inte är en liten handling som sker vid sidan av den nazistiska ideologin. Den är kärnan, den är en motor som driver hela beteendet. Den har tre syften.

Det första är att skrämja bort dem man ser som motståndare. Det är i princip alla människor som inte tänker likadant som nazister.

Det andra är att skrämja bort det breda folkliga motståndet. Det har i Sverige utgjort kärnan för antirasismen och är något vi ska vara väldigt stolta över. Det vill man splittra.

Det tredje är att försöka utmåla motståndarna som lika bra kålsupare genom att skapa slagsmål.

När vi vet detta om den nazistiska ideologin, och när vi har lärt oss det av historien, måste vi också dra speciella slutsatser som inte bara kan sammanklumpas till våldsbejakande extremism i allmänhet. Vi kan inte

avpolitiserade diskussionen, för detta är en djupt ideologisk diskussion som till och med är förankrad i riksdagens beslut från 1988 om att skärpa synen på brottet hets mot folkgrupp. Det är grundläggande värderingar som vi måste slå vakt om.

Därför tycker inte jag att detta räcker som svar. Självfallet har alla människor rätt att uttrycka sina åsikter och så vidare. Men just i det här fallet har riksdagen sagt att det finns en gräns, och den gränsen går just vid hets mot folkgrupp. Den har man vida överskridit.

Anf. 77 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Jag vill bara upprepa min fråga till justitieministern om polisens agerande i till exempel Uppsalafallet. Beatrice Ask kanske inte kan kommentera det, men jag tycker att det finns flera exempel där polisen inte verkar ta de här fallen på allvar. Det är ett bristande och oprofessionellt agerande.

Är inte justitieministern bekymrad över detta? Och vad kommer justitieministern att göra för att polisen verkligen kommer att agera professionellt, tar till vara de utredningsmöjligheter som finns och så vidare? Det får inte vara som nazisterna säger: Vi kommer alltid undan.

Anf. 78 ALI ESBATI (V):

Herr talman! Justitieministern valde att inte alls beröra de internationella samband och liknelser som jag försökte göra. Det var inte bara utifrån något slags allmän reflexion som jag tog upp detta, utan jag menar att det finns en mycket oroväckande politisk strömning som det är viktigt att det finns en vaksamhet för i den politiska ledningen i Sverige. Det finns också konkreta samarbetsforum för de här grupperingarna. I den mordrättegång i Tyskland som jag talade om kan man se att olika kontakter nämns som man har haft med olika läger där man skulle träna sig och bygga en folklig fasad. Det fanns kontakter med svenska nazister, exempelvis.

Vi vet att Expo för några år sedan uppmärksammade att det i Finland har funnits våldsamma nazistiska organisationer som har haft kontakt med den svenska naziströrelsen. Det intressanta är för övrigt att när man presenterade rapporten i en finsk stad blev mötet, ironiskt nog, angripet av nazister med knivar och flaskor. Det är inte svårt att förstå att en sådan händelse har viss påverkan på tonläget i den politiska debatten om nämnda politiska inriktning.

Det finns fler exempel, och det finns gång på gång en känsla som är ganska stark hos människor som drabbas av detta våld: Detta tas inte på ordentligt allvar av polisen och av säkerhetspolisen. Jag menar att justitieministern har ett politiskt ansvar för den upplevelsen som inte är ogrundad. Det ansvaret borde åtminstone kommenteras i en sådan här debatt.

Anf. 79 LENA OLSSON (V):

Herr talman! Jag skulle liksom de andra debattörerna vilja höra en åsikt från ministern om vad man politiskt mer kan göra. Det är bara att konstatera att det har skett en förskjutning i det här fallet. Det kan man också se i Expos rapport. Det är skrämmande att Svenskarnas parti ska ställa upp i 30 kommuner i Sverige. Har vi inte lärt oss någonting i det här landet av historien?

Den före detta polisintendenten Erik Rönnegård skriver: Svenska motståndsrörelsen fick polisens tillstånd att demonstrera på kristallnatts-dagen i november förra året. De kan inte ha trott sina ögon. Med polisens beskydd fick de marschera från Karlaplan till den grekiska ambassaden för att hylla nazistpartiet Gyllene gryning. Demonstrationen genomfördes på 75-årsdagen av kristallnatten, som var inledningen till Förintelsen. Här bär man nazistsymboler med livets träd på sina sköldar.

Högsta domstolen avkunnade en viktig dom 1996. En man i Visby dömdes då för hets mot folkgrupp efter att ha burit märken med anknytning till nazismen. Här har det blivit en förslappning. Vilka symboler får man bära? Det hade man glasklart för sig tidigare. Det har blivit mycket slappare. Jag tror att man politiskt måste ta tag i det här också när det gäller Säpo och den rapport som de har skrivit. Det är de autonoma som är den stora faran. Men för många individer är det de nazistiska som är det.

Har ministern tänkt ge något uppdrag till Säpo efter det som har hänt?

Anf. 80 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Jag ska inte utöva ministerstyre och uttala mig om hur Stockholmspolisen har hanterat tillståndsärenden. Däremot kan jag säga att jag är allmänt bekymrad över den historielöshet som breder ut sig. Extremistiska grupper av olika slag arbetar mycket med symboler och symbolhandlingar. Det har mycket större betydelse. Också för dem som hotas av dessa grupperingar betyder symboliken mycket, och det måste man förstå.

Kunskapsuppbyggnad har varit och är en viktig del i regeringens arbete när det gäller att bekämpa våldsbejakande extremism. Jag inledde mitt svar med att peka på detta, och jag ska inte ta upp tid med att gå igenom de olika rapporter som har tagits fram. De har syftat till att belysa hur det ser ut och varför för att öka kunskapen både hos våra myndigheter och hos medierna och allmänheten om vad det är för grupperingar som agerar och som finns runt om oss. De utgör ett hot mot enskilda, och de begår handlingar som är oacceptabla.

Jag ska inte heller sätta betyg på polisens agerande i olika ärenden. Det vore naturligtvis fel. Men anmälningar ska tas på allvar, och utredningar ska genomföras med all den professionalism som vi kräver av polisen. Jag vill påpeka att det mellan varven såklart kan vara besvärligt när det är stora folksamlingar och olika aktiviteter. Men vi har flera pågående ärenden som är resultatet av ett ganska intensivt och professionellt utredningsarbete där man har jobbat med bilder, vittnesförhör och mycket annat för att få en kunskapsgrund. På så sätt kan man driva ärenden och i bästa fall få till stånd en lagföring av individer som har agerat på ett odemokratiskt sätt och begått brott, helt enkelt.

Den som stör ordningen kan alltid avlägsnas. Men den som bär symboler som hetsar mot en folkgrupp kan gripas. Den som begår brott i de här sammanhangen begår också brott som vi ska bekämpa och agera mot. Det är viktigt att se dessa olika delar och att arbeta med det.

Jag menar att den planering och den organisation som polisen nu har inför valåret innebär att man har tagit ett fast nationellt grepp och att de olika nivåerna inom svensk polis har ett tydligt ansvar för att säkerställa

att yttrandefriheten och alla de andra friheterna värnas och att demokratin kan få det utrymme som behövs för att det ska fungera.

Särskilt vaksam måste man vara på nazisterna och på andra extrema grupper. De autonoma ska vi inte glömma, även om man i olika sammanhang kan diskutera att man är mer bekymrad över det ena än det andra. Det varierar faktiskt lite grann över landet, och det varierar med situationen.

Det spelar dock ingen roll; i en demokrati är det aldrig acceptabelt att våld används eller att människor som utövar sina demokratiska rättigheter känner sig hotade. Jag blir väldigt ledsen och upprörd när jag hör att människor som har blivit utsatta för detta upplever, eller kanske rent av får bekräftat, att ingen bryr sig. Så får det naturligtvis inte vara, och det är något polisen hela tiden måste jobba med. Jag har särskilt nämnt hatbrotten och att vi har tagit initiativ för att få mer kraft i arbetet visavi dem.

Hur är det då med ministerns ansvar? Ali Esbati tog upp det. Ansvar är naturligtvis väldigt stort. Jag är oerhört engagerad i att försöka säkerställa att valrörelsen kan bedrivas på ett anständigt sätt, att alla grupper kan komma till tals och att vi håller på de spelregler som ska gälla i ett land. Särskilt viktigt tycker jag att det är inför EU-valet eftersom vi ser att det på olika håll i Europa finns brister i det avseendet och extrema grupper som agerar.

Anf. 81 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V):

Herr talman! Jag välkomnar de nya direktiven till polisen för att förbättra arbetet mot hatbrott. Det är nämligen tydligt att det arbetet behöver förbättras, inte bara vad gäller insamlande av bevisning utan också vad gäller att se till att alla led fungerar så att vi kan få fler åtal som leder till fällande dom.

Som Lena Olsson sade har Vänsterpartiet föreslagit en oberoende granskning som motsvarar den som justitieutskottet har beslutat om när det gäller våldtäktsdomar. Vi hoppas dock att även det här förslaget från regeringen kommer att få de konsekvenser vi önskar. Annars finns vi redo med vårt förslag.

Jag måste säga att vi behöver ett ännu tydligare politiskt budskap till vartenda barn som kommer till en skola som är överklottrad med hakors. Det är ett budskap till dessa barn som är tydligt, och ingen ska behöva uppleva det. Den politiska tydligheten måste handla om att vi förstår vad det historiskt betyder – att vi känner det, förstår det och är beredda att politiskt fördöma det. Det handlar om att tala om just nazismen och inte bara klumpa ihop allt i kategorin ”våldsbejakande extremism”. Vi måste kunna prata om de olika sakerna var för sig och vara tydligt politiska, tillsammans och helt oberoende av övrig partitillhörighet – med ett undantag.

Det jag särskilt efterfrågar är alltså den politiska medvetenheten om att det här inte är vilket våld som helst och att de åtgärder vi måste genomföra måste ha den historiska förankringen. Vi kan inte bekämpa alla typer av våldsbejakande extremism på samma sätt. Jag förväntar mig åtgärder som är olika.

Anf. 82 Justitieminister BEATRICE ASK (M):

Herr talman! Vi hade behövt hela kvällen för att diskutera de här frågorna, eftersom de är viktiga.

Låt mig bara säga att frågan om hets mot folkgrupp också ingår i det uppdrag om hatbrott vi har gett till Rikspolisstyrelsen. Det finns alltså med i den delen. Det är naturligtvis oerhört viktigt att säkerställa att man utvecklar sitt arbete också mot detta, som faktiskt är brottsligt.

Det handlar även om att fundera igenom – det kanske låter vagt formulerat, men man ska gå igenom – när den punkt inträffar då man faktiskt måste agera därför att någon bryter mot principen. Hur gör man avgränsningarna? Där tror jag att polisen kan förfina sina förmågor, och förhoppningsvis ska ett sådant uppdrag kunna leda till förbättringar i den delen.

När det gäller det interpellanten tar upp här på slutet, nämligen budskapet till barnen, måste samhället när människor utsätts för den typen av nazistiska attacker – till exempel symboler – visa vad det står för och kunna ta diskussionen. Jag tycker att det är helt rätt.

Jag tror att det var Liberala ungdomsförbundet som kärleksbombade Vasa Real dagen efter nazistattacken, och i samband med att nazistsymboler hade klottrats på moskén på Södermalm var andra där dagen efter och satte ut blommor. Det kan verka lite märkligt i sak, men jag tror att det är oerhört viktigt att visa att det finns motkrafter. Jag tror också att det är viktigt visavi unga människor, inte minst barn och ungdomar som går i skolan, att man inte bara förklarar ondskan utan också pekar på alternativen.

Det var därför jag sade att jag inte vill ha som en konsekvens av de störningar vi ser att man återigen börjar säga: Vi ska inte ha skolpresentationer här; vi ska inte ha politisk agitation. Det är inte lösningen. Vi måste ta debatten med de odemokratiska krafterna. Vi måste ta debatten, och vi måste vinna den. Det finns ingen annan utväg. Det finns inga möjligheter att stoppa detta annat än genom att vara väldigt tydlig. Där har vi alla ett ansvar, och den här diskussionen är naturligtvis ett steg på vägen dit.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2013/14:362 om mål och stöd för ekologisk produktion och offentlig konsumtion

Anf. 83 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Jens Holm har frågat mig om Sverige i dag har några målsättningar för ekologisk odling och konsumtion av ekologiska livsmedel i offentlig sektor och, om så är fallet, vilka dessa mål är. Vidare har Jens Holm frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder för att främja ekologisk odling och konsumtion i offentlig sektor.

Låt mig allra först säga att jag delar Jens Holms syn att satsningar på ekologisk produktion och konsumtion är av betydelse, bland annat för uppfyllandet av flera av riksdagens miljö kvalitetsmål. Det är därför regeringen inom ramen för landsbygdsprogrammet har gett stöd om ca 4 mil-

jarder kronor till ekologisk produktion under programperioden 2007–2013.

En ökning av den ekologiska odlingen har under de senaste åren skett kontinuerligt, och inom några regioner i Sverige har målet i landsbygdsprogrammet om 20 procent ekologiskt av den odlade arealen redan nåtts. Likaså har den ekologiska livsmedelsförsäljningen ökat med totalt 1,3 miljarder kronor till 11,6 miljarder kronor 2013. Det är en ökning med 13 procent jämfört med 2012. Av alla sålda livsmedel 2013 var 4,3 procent ekologiska. Den ekologiska livsmedelsförsäljningen har fortsatt att utvecklas positivt inom offentlig marknad. Här har försäljningen ökat med 18 procent under 2013.

För att främja ekologisk produktion sker insatser inom flera områden som omfattar hela livsmedelskedjan. Förutom landsbygdsprogrammet har den svenska regeringen under 2013 även satsat medel på bland annat marknadsfrämjande åtgärder, försöks- och utvecklingsverksamhet samt forskning. Regeringens satsningar har bidragit till att stärka marknaden för ekologiska produkter.

När det gäller frågan om regeringens tidigare procentmål finns det som jag tidigare nämnde ett mål i landsbygdsprogrammet för ekologisk produktion om 20 procent av den odlade arealen 2007–2013. Under 2014 har regeringen valt att förlänga miljöersättningen för ekologisk produktion, och därmed finns 20-procentmålet kvar.

Vad gäller målen för konsumtion av ekologiska livsmedel i offentlig sektor har regeringen valt att inte sätta upp nya procentmål efter 2010. Regeringen anser inte att det är statens roll utan upp till varje kommun och landsting att själva välja att sätta upp sådana mål eller att inte göra det. Många kommuner har i dag valt att sätta upp egna och ibland mycket högre mål än 25 procent.

Mot bakgrund av de insatser för att främja den ekologiska marknaden som finns i dag avser jag inte att vidta några ytterligare åtgärder.

Anf. 84 JENS HOLM (V):

Herr talman! Fram till 2010 hade Sverige två tydliga mål för ekologiska livsmedel. Det ena var att 20 procent av jordbruksarealen skulle vara certifierat ekologisk, och det andra var att 25 procent av maten i offentlig sektor skulle vara ekologisk. De två målen skulle uppnås till 2010. När vi nådde 2010 kunde inget av målen uppnås. Vad gör regeringen då? Gasar man på lite extra för att verkligen uppnå målen? Passar man på att anta nya mål till 2020 som är ambitiösare än de här målen? Uttalar man klart och tydligt att ekologiska livsmedel är viktiga och något som man vill prioritera därför att det bidrar till att vi uppnår en mängd miljömål som vi inte uppnår med nuvarande politik? Nej, inget av det gjorde regeringen.

Nu har landsbygdsminister Eskil Erlandsson lämnat besked om att vi har ett mål för ekologisk odling. Det är väl bra att det finns ett sådant mål, men jag måste säga att regeringen inte har varit särskilt duktig på att kommunicera ut det målet. När man pratar med folk vet de inte ifall Sverige har något mål för ekologisk odling över huvud taget.

Det märkliga med målet är dock att det är samma mål som vi hade till 2010, nämligen att 20 procent av jordbruksarealen ska vara ekologisk.

Prot. 2013/14:89
25 mars

Svar på
interpellationer

Men nu har regeringen ändrat så att man ska ha ända till 2020 på sig att nå det målet. Det är att backa in i mål, minst sagt.

Jag vill understryka att ekologiska livsmedel är viktiga, inte minst för att människor gärna vill äta mer ekologiskt. Då slipper man gift i maten, och man slipper de flesta tillsatser och så vidare. Men ekologiska livsmedel är också viktiga för att uppnå flera av de 16 miljökvalitetsmål som vi har antagit i landet. Det kan, för att ta några exempel, handla om målen Giftfri miljö, Ingen övergödning, Grundvatten av god kvalitet eller Ett rikt odlingslandskap. Inget av miljömålen som jag just räknade upp kommer att uppnås med nuvarande politik. Därför borde det vara självklart att vi har skarpa mål för ekologiska livsmedel.

Eskil Erlandsson vill inte ens ha något mål för konsumtion av ekologiska livsmedel i offentlig sektor. Det är att sända en osäkerhetssignal rätt ut till branschen, till alla våra lantbrukare, till våra konsumenter och inte minst till våra kommunpolitiker, landstingspolitiker och tjänstemän i offentlig sektor: Den här regeringen bryr sig inte om ifall ni köper in mer ekologisk mat till skolan, till äldreboendet eller till förskolan.

Det är fel att regeringen lämnar offentlig sektor vind för våg på det viset. Om man inte har några tydliga mål är det, som bekant, ganska svårt att veta vart man ska ta sig över huvud taget.

Vi kan titta på Danmark. I Danmark konsumerar man dubbelt så mycket ekologiska livsmedel som vi gör i Sverige. I Danmark har man tydliga mål både för ekologisk produktion och för konsumtion av ekologiska livsmedel i offentlig sektor. Inte för inte exporterar Danmark också mycket ekologiska livsmedel, inte minst till Sverige. Hälften av allt ekologiskt som vi äter i Sverige är importerad mat. Vilken gigantisk förlorad affärsmöjlighet det är för svenska lantbrukare och för hela branschen! Jag håller regeringen delvis ansvarig för det och för att man inte sätter upp tydliga mål för ekologisk produktion och för konsumtion i offentlig sektor.

Anf. 85 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Sverige har världens mest miljö- och djuromsorgsvänliga jordbruk. Kor och grisar har det bättre här än på andra håll i världen, och användningen av mineralgödsel sker så resurshushållande som möjligt. Tyvärr backar mjölk- och köttproduktionen, och importmaten från länder med i Sverige olagliga produktionsmetoder står nu för hälften av konsumtionen i landet. Livsmedelsindustrin är dock fortfarande Sveriges fjärde största industrigren med över 50 000 sysselsatta.

Den negativa trenden måste brytas, och Centerpartiet och landsbygdsministern har drivit på inom Alliansen med en rad goda initiativ – skattesänkningar, regelförenklingar och satsningen på Matlandet Sverige med mycket mer. Det behövs dock ytterligare insatser framöver.

Jens Holm talar nu väl om svenskt lantbruk, eller framför allt talar han väl om ekologiskt lantbruk över hela världen. Men Vänsterpartiets recept för det svenska lantbruket är tunga skatthöjningar på växtnäring, transporter och arbete, vilket leder helt snett. Vänsterpartiet vill också sätta upp enorma politiska produktionsmål för just ekomat från hela världen.

Jag har all respekt för det ekologiska konceptet. Det är ett radikalt miljöalternativ som i dag har 4–5 procent av den svenska matmarknaden.

Det är en nivå i världstäten. Sverige ligger i täten. De svenska ekostöden är generösa och ligger också i täten. Och det finns fortsatta utvecklingsmöjligheter till kanske 6–7 procent eller 10 procent av den svenska matmarknaden inom överblickbar tid.

Vänsterpartiet vill nu att riksdagen ska bestämma politiskt, planmässigt, att 50 procent av åkermarken ska brukas ekologiskt och att 50 procent av vad kommunerna upphandlar av mat ska vara ekologiskt producerat, från Sverige eller andra länder. Denna närmast sovjetiska planläggning skulle vara att spela rysk roulett med det svenska jordbruket. Produktionen skulle sjunka väsentligt, 30–40 procent, och ekomaten är 30–60 procent dyrare. Tyvärr skulle barnfamiljer, låginkomsttagare, pensionärer och många andra i stället köpa importmat från länder med i Sverige olagliga produktionsmetoder, vilket vi redan ser. Importmaten skulle kanske öka till över 80–90 procent, och den svenska livsmedelsindustrin skulle säcka ihop, vilket livsmedelsfacket varnar för om Sverige ensidigt fokuserar på att allt ska bli ekologiskt – all respekt för att det är en viktig del.

Det får inte finnas på kartan att satsa enbart på nischproduktion för dem som har råd samtidigt som importmaten blir helt dominerande, livsmedelsindustrin sjunker tillbaka, kretsloppen bryts genom importen, den biologiska mångfalden försämras och landsbygdens livsnerv klippas av. Det vore också ett svek mot de två tre miljarder ofödda människor här på jorden vars överlevnad är beroende av att livsmedelsproduktionen fördubblas inom det kommande halvsekle.

Avgörande för att vända utvecklingen är att världens renaste, miljövänliga jordbruk – det svenska – ökar sin konkurrenskraft gentemot lågprisimporten från utlandet. Jag har stor respekt för det vanliga svenska jordbruket, liksom för ekojordbruket. Hur ser Jens Holm på världens mest miljö- och djuomsorgsvänliga jordbruk – det svenska? Delar han Naturskyddsföreningens ordförandes föraktfulla svartmålning av detta som ett förkastligt giftjordbruk, eller har han respekt för de insatser som görs av 95 procent av de svenska bönderna?

Centerpartiets mål är ett livskraftigt jordbruk som med gemensamma krafter bakom sig kan öka produktionen och skapa tiotusentals nya jobb. Det är de visionerna Sverige behöver i dag, och jag välkomnar en framåtsyftande dialog med inriktningen att basen i det svenska jordbruket är världens främsta miljö- och djuomsorgsvänliga produktion. Vi har ett radikalt koncept, eko, som finns och som växer till. Men man måste respektera varandra. Jag respekterar båda. Respekterar Jens Holm dessa båda koncept?

Anf. 86 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Jag noterar att regeringen förlänger miljöersättningen för ekologisk produktion. Föga förvånande tycker vi att det är bra. Vi noterar också att konsumtionen av ekologiska livsmedel ökar, och det är glädjande. Däremot har vi en farhåga om att produktion och konsumtion inte går i takt. Det kan i sin tur öka importen.

Om vi ska öka den inhemska livsmedelsproduktionen, vilket vi i Miljöpartiet tycker att vi ska, är det här besvärande. En besvärande faktor är när regeringen överför Miljöstyrningsrådet till Konkurrensverket. Det ser vi som ett steg i fel riktning. Miljöstyrningsrådet ska underlätta för kom-

muner att handla rätt. Vi tycker att regeringen skickar ut helt fel signal. Man behöver inte försvåra.

Miljöpartiet har som mål att ekologisk produktion ska vara 30 procent av jordbruksarealen fram till 2020, och för den ekologiska konsumtionen är vårt mål 40 procent av den offentliga livsmedelskonsumtionen.

Vår vision är som bekant att allt svenskt jordbruk ska vara ekologiskt. Jag undrar vilken vision ministern har?

Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Utgångspunkten för regeringen är att vi ska ha en miljömässigt hållbar jordbruks- och livsmedelsproduktion i vårt land. I det sammanhanget är den ekologiska produktionen av betydelse då den syftar till att vi får en livsmedelsproduktion som värnar om både djur och miljö och som därtill är konkurrenskraftig på lång sikt. Därför har vi mycket ambitiösa satsningar på olika typer av miljöersättningar i jordbruket. De finns för i stort sett alla de produktionsgrenar som vi har inom jordbruket.

Vi har som jag nämnde i mitt inledningsanförande i landsbygdsprogrammet för 2007–2013 satsat mer än 4 000 miljoner kronor på den ekologiska produktionen. Vi har för 2014 bestämt oss för att förlänga satsningarna. Det gläder mig att vi de senaste åren kunnat se en positiv utveckling.

Låt mig i det sammanhanget korrigera Jens Holm genom att säga att vi inte ska glömma bort att Sverige har den näst största andelen ekologisk odling i Europa. Det är bara Österrike som har större andel ekologisk odling än Sverige. Så är det inte med Danmark, som ofta nämns i de här sammanhangen. Det är förmodligen därför som Danmark vidtar nya åtgärder, och över huvud taget vidtar åtgärder som inte vidtagits tidigare. Vi är alltså näst bäst i Europa med att ha ekologisk odling på vår areal.

Varför har vi då valt att inte sätta upp några nya mål vad gäller konsumtionen av ekologiska produkter inom den offentliga sektorn? Vi anser att det inte är statens roll. Det är upp till varje kommun och landsting att själv bestämma vilka mål man vill ha. Det är i det här sammanhanget de lokala organen som har beslutskraften, inte staten. I enlighet med den ideologi som jag är uppväxt med och står för, nämligen att beslut ska fattas så nära människorna som möjligt, tycker jag alltså inte att vi ska ha någon statlig matsedel i våra skolor, på våra förskolor eller på äldreboendena, utan det ska beslutas så nära brukarna som möjligt enligt den ideologi som jag arbetar efter.

Samtidigt går det att konstatera att många kommuner valt att sätta upp högre mål än det som staten hade fram till 2010. Det är upp till kommunerna att så besluta men också att infria de löften som de ger brukarna och kommuninvånarna i de nämnda fallen.

Jag tycker att man i kommuner och landsting ska arbeta så att man gör en kostpolicy, det vill säga talar om vilken kvalitet det ska vara på olika saker, inklusive maten. Det gör man lämpligen i en kostpolicy, livsmedelspolicy, eller vad man nu vill kalla det, så att man på den politiska arenan verkligen fastställer vad man vill ha.

När det gäller upphandlingsstödet, herr talman, satsar vi 35 miljarder nya pengar, permanent, på att förstärka upphandlingsstödet till den offentliga sektorn.

Anf. 88 JENS HOLM (V):

Herr talman! Jag önskar att ni satsade 35 miljarder, Eskil Erlandsson, på offentlig upphandling, men det är nog 35 miljoner. De pengarna tar ni delvis från Miljöstyrningsrådet som ni lägger ned, vilket Kew Nordqvist tog upp tidigare. Miljöstyrningsrådet ett erkänt och mycket omtyckt redskap för att alla våra upphandlare i kommuner och landsting ska kunna göra hållbara upphandlingar. Nu lägger ni i stället det ansvaret på Konkurrensverket, som sällan intresserar sig för miljöfrågor utan ensidigt fokuserar på fri konkurrens och lägsta pris. Det kan inte vara till gagn för ekologiska livsmedel att göra på det sättet.

Jag skulle vilja fråga ifall landsbygdsministern anser att ekologiska livsmedel över huvud taget är viktiga. Ifall man tycker att ekologiska livsmedel är viktiga då sätter man väl inte ett mål om att 20 procent av odlingsarealen ska vara ekologisk, samma mål som man hade till 2010. Nu sätter man det målet i stället till 2020. Det, Eskil Erlandsson, är ett icke-mål.

När det gäller målsättningen om ekologiska livsmedel i offentlig sektor vill vi i Vänsterpartiet att 50 procent av de livsmedel som konsumeras i offentlig sektor ska vara ekologiska. Om vi kan anta ett sådant mål – den målsättningen hade vi fram till 2010 – sänder vi tydliga signaler till våra kommuner och landsting, till branschen och till våra lantbrukare om att ekologiska livsmedel är viktiga.

Det är en sak som jag inte riktigt får grepp om, Eskil Erlandsson, beträffande Centerpartiets så kallade decentraliserade politik. När det gäller välfärdssektorn pekar staten med hela handen. Då ska alla kommuner och landsting konkurrensutsätta skolor, vårdcentraler, äldreomsorg och så vidare. Det ska alla kommuner och landsting göra, och det bestämmer ni i regering och riksdag. Men hjälpa kommunerna att köpa mer ekologiskt, sätta upp mål så att det blir lättare att upphandla mer ekologiskt, det vill ni inte göra. Jag förstår inte logiken i det.

Eskil Erlandsson hade kunnat använda Matlandet Sverige om han tyckt att ekologiskt var viktigt och skriva in att uttalade mål i Matlandet Sverige är att vi ska öka den ekologiska produktionen, den ekologiska andelen.

Jag håller med Eskil Erlandsson om att mycket i dansk livsmedelsindustri är sådant som vi inte vill se i Sverige. De har en mycket intensiv djuruppfödning. Generellt sett använder de mer kemikalier och så vidare. Men de har samtidigt satt upp tydliga mål för ekologiska livsmedel, och därför konsumerar danskarna dubbelt så mycket ekologiska livsmedel som vi i Sverige. Jag tror att de har mest ekologiska livsmedel i världen, och det är resultatet av en mycket medveten satsning.

Den ekologiska sektorn, som trots allt vuxit lite grann i Sverige, är tyvärr beroende av import. Hälften av de ekologiska livsmedel som äts i Sverige importeras, och det är olyckligt. Det skulle vi själva kunna producera och därmed skapa jobb och mervärden i Sverige.

Till Staffan Danielsson vill jag säga att jag redan varit inne på det mesta. Han nämner att det med Matlandet Sverige ska skapas tiotusentals nya jobb i landet. Kan Staffan Danielsson berätta för mig hur många nya jobb som har skapats med Matlandet Sverige? Såvitt jag vet har ungefär 10 000 jobb försvunnit från landsbygdssektorn de senaste sju åren, under

den tid då Alliansen styr landet. Jag ser positivt på svenskt jordbruk, men jag ser också att det finns en förbättringspotential.

Anf. 89 STAFFAN DANIELSSON (C):

Herr talman! Vänsterpartiet och Miljöpartiet kämpar hårt för att kraftigt fördyra den svenska maten genom ett radikalt, miljövänligt koncept. De lyfter fram att det importeras en del ekomat. Av de 5 procent som konsumeras är 2 ½ procent ekoimport. Jag är med på att vi ska producera det i Sverige.

Jens Holm och Kew Nordqvist säger däremot ingenting om att vi av den samlade svenska matproduktionen importerar över 50 procent. Det är 20–30 gånger större volymer som världens främsta miljövänliga jordbruk har tappat de senaste decennierna. Jag hör inte ett ord från dem om att stärka världens främsta miljövänliga jordbruk för att ta tillbaka de volymer som vi har tappat. Där skulle jag vilja se dem på banan.

Jag är med på att vi satsar på eko, men huvudspåret måste vara att stärka jordbruket i dess helhet, det jordbruk som är världens främsta, så att det kan tränga tillbaka importen och att vi, som landsbygdsministern brukar framhålla, kan exportera jordbruksprodukter.

Konsumenter och kommuner väljer fortfarande själva hur de ska göra sina uppköp, Jens Holm. Det är inte staten och riksdagen som bestämmer vad kommuner och medborgare ska köpa och hur, och det är jag väldigt glad för. Min slogan är: Välj närodlat från Sverige, med världens strängaste miljö- och djurskyddslagar, före ekomat från hela världen! Välj alltså mat med omdöme, svensk, närodlat och gärna ekologisk, samt importerad mat vid behov.

Med importmat från Sydamerika, Jens Holm, sluter du inte kretsloppen. Du gynnar inte den biologiska mångfalden i Sverige och bidrar inte till en levande landsbygd och ett starkt svenskt jordbruk med dito livsmedelsindustri. Det blir fel när Göteborgs kommun kräver att allt ska vara eko men sedan köper 84 procent av nötköttet från Österrike och köper ekokyckling från Thailand. Vilket är ditt råd när man köper mat, Jens Holm? Ska man köpa ekokyckling från Thailand eller fin miljökyckling från Sverige?

Anf. 90 KEW NORDQVIST (MP):

Herr talman! Jag kom hit och trodde att vi skulle prata om ekomål. Jag får börja med att bemöta Staffan. Visst är det besvärande att importen använder 800 000 hektar utomlands. Det håller jag verkligen med om av många skäl som jag inte ska ta upp i den här debatten.

Regeringen anger att det inte är statens roll att sätta upp mål. Det är upp till varje kommun och landsting att själva välja mål, säger man. Jag tycker att det är en märklig inställning. När det gäller satsningen på Matlandet Sverige har man sagt att signalvärdet är viktigt. Det tycker jag att man ska tänka på när man väljer att inte sätta upp mål. Signalvärdet är viktigt.

Men sedan är det så att staten har en egen livsmedelsupphandling, till exempel till försvaret och fängelser. Min fråga till Eskil Erlandsson är: Finns det någon kostpolicy för statens egen upphandling?

Anf. 91 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Låt mig korrigera de 35 miljarderna, som självklart ska vara 35 miljoner. Låt mig i samma andetag säga att det är nya pengar i upphandlingsstöd att användas för de offentliga aktörerna. Med hjälp av de här pengarna kan de ställa de krav som jag tycker att man ska ställa när man köper in produkter till den offentliga sektorn. Det är ett stöd som har byggts upp under den här regeringens tid och som nu visar resultat. Fler och fler aktörer ställer krav på kvalitet, djurskyddshänsyn och liknande saker på ett sätt som inte varit fallet tidigare. Det tycker jag är bra.

Jag går över till frågeställningen om import av ekologiska livsmedel. Det stämmer att vi av lite olika skäl importerar en del ekologiska livsmedel till vårt land. I en del fall sker det av naturliga skäl; vi har dåliga förutsättningar att odla vissa saker i vårt land. I de fallen tycker jag att det är jätteviktigt att det är ekologiska produkter som kommer in till vårt land. I många delar av världen är det till exempel tillåtet med bekämpningsmedel som sedan lång tid tillbaka inte får användas i vårt land.

Samtidigt vill jag när vi pratar om import säga att jag tycker att det är viktigt att vi producerar mer mat i vårt land, så att vi kan exportera för lika mycket som vi importerar för. Anledningen är dels att vi kan producera saker i vårt land som förutsättningarna kanske är mindre goda för på andra håll i världen, dels att jag vill se en utveckling av livsmedelssektorn i alla delar av vårt land och jobb på den svenska landsbygden.

Är det då viktigt att vi på något sätt premierar, upprätthåller och förstärker den ekologiska produktionen? Ja, det är det. Det har jag sagt flera gånger. Vi gör det genom de 4 000 miljoner kronor som är satsade genom landsbygdsprogrammet. Har vi utelämnat detta i visionen om Matlandet Sverige? Nej, det har vi inte. Visionen om Matlandet Sverige bygger på ett helhetstänk där vi jobbar med alla aspekter och där huvudparaplyet är att vi ska bruka utan att förbruka. Vi ska alltså stödja en långsiktigt hållbar livsmedelsproduktion som möjliggör för konsumenten att få tillgång till livsmedel med hög kvalitet. Inom Matlandet Sverige finns dessutom en särskild satsning på det ekologiska, där vi ger öronmärkta pengar till bland annat ekologiska projekt. Regeringens satsning har, vill jag lova, bidragit till att vi främjat marknaden för de ekologiska produkterna.

Har då inte detta givit några jobb? Jo, det har det. De analyser som är gjorda av offentliga organ visar att matlandsvisionen har givit oss 9 000 jobb sedan den tillkom. Det tycker jag är bra. Det är dessutom mestadels jobb på den svenska landsbygden.

Finns det några fördelar rent allmänt med den ekologiska produktionen? Ja, det finns det. Man använder sig av metoder som ibland kunnat överföras till den traditionella, konventionella produktionen och på så sätt ytterligare förstärkt den konventionella produktionens miljövänlighet.

Anf. 92 JENS HOLM (V):

Herr talman! Först vill jag säga något om Miljöstyrningsrådet och rådgivningen till den offentliga upphandlingen. Om jag inte är felunderbyggd – nu ser jag att finansministern är här – anslår regeringen varje år ungefär 11 ½ miljon kronor till Miljöstyrningsrådet. Den har i alla fall gjort det. Regeringen och staten har varit delägare i Miljöstyrningsrådet

tillsammans med Sveriges Kommuner och Landsting. Nu har man beslutat att det ska läggas ned, och det är klart att det är en besparing på den ekologiska rådgivningen i den offentliga upphandlingen. Vad gäller de nya pengar som ni anslår till Konkurrensverket finns det ingenting i direktiven som säger att de ska riktas till rådgivning för hållbar upphandling.

Till Staffan Danielsson och Eskil Erlandsson vill jag säga att jag också är djupt oroad över att vi importerar så otroligt mycket mat till Sverige. Det är en direkt konsekvens av att vi inte har några gränshinder kvar inom Europeiska unionen. Eskil Erlandsson sade att det är ett uttalat syfte med regeringens politik att vi ska producera mer livsmedel i Sverige. Det tycker jag också, Eskil. Kan du berätta för mig om det har blivit mer eller mindre produktion av livsmedel i Sverige under de sju år då du varit landsbygdsminister? Det vore intressant att veta.

Ibland springer jag lopp. Jag har sprungit ett par maratonlopp. Ifall man har tydliga målsättningar för vad man vill med ett lopp, vilken tid man ska springa på och självklart var man ska gå i mål, brukar det gå bättre att komma i mål, är min erfarenhet. På precis samma sätt tror jag att det är med ekologiska livsmedel. Om vi inte sätter upp tydliga och ambitiösa mål blir det lite si och så med målgången också. Det är därför vi ser att den ekologiska sektorn i Sverige tyvärr haltar, när vi skulle kunna utvecklas på samma sätt som i Danmark. Vi behöver tydliga mål för ekologisk produktion och konsumtion.

Anf. 93 FREDRIK SCHULTE (M):

Herr talman! Vad kostar en liter mjölk? Den frågan fick Olof Palme, om jag minns rätt, för en herrans massa år sedan av en tv-reporter. Han kunde inte svara på frågan, vilket blev startskottet på en ganska hätsk politisk debatt i svensk samtidshistoria kring matpriserna. Förr i tiden var matpriserna så pass höga jämfört med inkomstnivåerna att de var en het potatis politiskt sett. Så är det inte riktigt i dag. Vi har blivit rikare i Sverige. Att handla mat är generellt sett inte något problem. Men man kan fråga sig hur mycket vi kan tillåta att priserna på mat ökar innan det på nytt blir ett allvarligt fördelningspolitiskt problem att människor som har det tufft inte har råd att ens köpa mjölk till frukosten åt barnen.

Jag tycker att vi ska analysera och titta på helheten i den politik som framför allt Vänsterpartiet argumenterar för.

Jag är en stor vän av ekologisk mat och ekologisk produktion. Jag ser alltid till att handla till exempel ekologisk mjölk framför ”vanlig” mjölk. Men om vi tvångsmässigt – som Vänsterpartiet argumenterar för – ska kräva fram mer ekologisk produktion som är 30–60 procent dyrare, om vi därtill ska tvinga kommuner och stat att subventionera produktionen så att skatterna på längre sikt drivs upp ännu mer, om vi ska lägga på Vänsterpartiets skattehöjningar för vanligt folk, och därtill ska lägga till kilometerskatt, det vill säga skatt på det som transporterar mjölken och livsmedlen till livsmedelsbutikerna, kommer vi att hamna i en situation där det på nytt kommer att vara så att Vänsterpartiet ser till att vanligt folk inte har råd med mat.

Anf. 94 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C):

Herr talman! Det gläder mig att vi tycks vara överens i kammaren om att vi ska öka den svenska matproduktionen. Det är viktigt av bland annat sysselsättningsskäl och av miljöskäl. Vi har i global jämförelse en miljövänlig produktion i vårt land. Vi har dessutom en säker livsmedelsproduktion. Detta tar jag som utgångspunkt för den andra delen av mitt avslutande anförande.

Samhällets uppgift är att se till att all mat som finns på en butikshylla, serveras på en restaurang eller motsvarande är sund, säker och hälsosam. Därom får inte finnas något som helst tvivel. All mat som tillhandahålls en konsument måste vara sund, säker och hälsosam. Om man vill bidra lite extra på olika sätt och på olika områden kan man välja att göra det genom att till exempel stödja ekologisk produktion – den fråga som har varit föremål för debatten.

Har den politik som bedrivits möjliggjort en utökad produktion i vårt land? Ja, säger jag. De olika insatser som har gjorts, främst genom att ta bort och sänka ett antal skatter, har möjliggjort en ökad produktion. Detta säger jag i motsats till vad opponenterna i kammaren säger som vill höja skatter på svensk produktion och som, enligt min uppfattning, kommer att omöjliggöra en ökning av produktionen av vårt land – som vi alla vill ha.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på interpellation 2013/14:341 om vårdnadsbidraget och jämställdheten

Anf. 95 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Patrik Björck har frågat jämställdhets- och biträdande utbildningsministern om statsrådet har tänkt ta initiativ till att utvärdera vårdnadsbidraget ur jämställdhetsperspektiv.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som ska svara på interpellationen.

Det kommunala vårdnadsbidraget är en reform med ett tydligt barn- och valfrihetsperspektiv. Vårdnadsbidraget skapar mer tid med barnen för de föräldrar som så önskar. Syftet är att möta barnfamiljernas behov och att förbättra förutsättningarna att kombinera arbete och familjeliv. Föräldrarna är de som har huvudansvaret för barnets välbefinnande och som ska se till barnets bästa. Statens roll i sammanhanget är att stödja föräldrarna i deras val.

Regeringen vill förbättra förutsättningarna för ett aktivt och jämställt ansvar för föräldraskapet utan att ta ifrån familjerna deras självbestämmande. En modern familjepolitik bör utgå ifrån familjens önskemål och behov. Eftersom varje familj är unik och har olika önskemål och behov är det viktigt med flexibilitet och valfrihet.

Regeringen vill också att familjepolitiken ska underlätta för föräldrar att kombinera yrkesliv med familjeliv, genom förbättrade möjligheter för båda föräldrarna att delta i arbetslivet och ta hand om barnen när de är små. Lagen om kommunalt vårdnadsbidrag ger män och kvinnor lika rätt att använda bidraget. Vårdnadsbidraget ökar valmöjligheterna och gör

det möjligt för fler att anpassa arbetstid och föräldraledighetens längd utifrån barnets behov och föräldrarnas egna önskemål. Förutsättningarna för män och kvinnor att dela mer lika på tiden hemma med de små barnen förbättrades också med införandet av jämställdhetsbonusen.

Vårdnadsbidraget, precis som föräldraförsäkringen, handlar om att möjliggöra föräldraledighet med barnet när det är litet. Detta motsäger inte ett aktivt deltagande på arbetsmarknaden. Vårdnadsbidraget är utformat så att det går att kombinera med arbete i valfri utsträckning och inte är behäftat med krav på en reducering av arbetstiden. Vårdnadsbidragets huvudsyfte är familjepolitiskt, inte att det ska stärka arbetslinjen, även om det går att kombinera med att arbeta.

SCB har vid flera tillfällen på regeringens uppdrag lämnat statistik avseende användandet av vårdnadsbidrag. Att bidraget är en kommunal förmån innebär att kommunerna getts möjlighet att själva bestämma om vissa aspekter, till exempel utformning av ansökningsförfarandet. Den befintliga statistiken är därför inte helt likformig då bidraget i viss utsträckning kan ha olika utformning och vara anpassat till lokala förutsättningar. Av den begränsade statistik som finns att tillgå bör man därför inte dra alltför långtgående slutsatser. Det finns till exempel ingen kunskap om den som söker bidraget är den som vårdar barnet och mycket begränsade kunskaper att tillgå om föräldrarnas utbildnings- och arbetsförhållanden.

En framgångsrik jämställdhetspolitik är dock inte avhängig av vårdnadsbidragets existens. Volymstatistiken visar att det totalt lämnas vårdnadsbidrag för ca 2,5 procent av barnen i åldern 1–3 år. För barnen i de kommuner som har infört vårdnadsbidrag är andelen 4,7 procent, vilket sammanlagt innebär ca 8 500 barn för 2011. Användandet har legat på ungefär samma nivå sedan det infördes. För närvarande finns inget ytterligare statistik- eller utvärderingsuppdrag lämnat eller inplanerat.

Anf. 96 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Tack, statsrådet, för svaret!

Jag hade frågat jämställdhets- och biträdande utbildningsministern om hon hade tänkt ta initiativ till att utvärdera vårdnadsbidraget ur ett jämställdhetsperspektiv, och jag hade sett fram emot att få diskutera frågan med jämställdhetsministern. Men det kan naturligtvis vara lika intressant att diskutera frågan med socialministern, och jag tackar för svaret.

Vad blev svaret på frågan? Jag tolkar det som att svaret blev nej. Ministern avslutade sitt anförande med att säga att ”för närvarande finns inget ytterligare statistik- eller utvärderingsuppdrag lämnat eller inplanerat”. Det är väl ett mycket klart och tydligt nej.

Vad som har fått mig att fundera är bland annat en rapport från Försäkringskassan. Där framgår att en sammanställning av tidigare forskning om effekter av vårdnadsbidrag visar att detta fortfarande är ett relativt outforskat område, särskilt forskning om långsiktiga effekter. Försäkringskassan menar att de studier som finns emellertid visar att vårdnadsbidraget har en negativ påverkan för arbetsutbudet för kvinnor, särskilt kvinnor med invandrarbakgrund och låg utbildning men även ensamstående kvinnor. Forskningen visar också att vårdnadsbidraget påverkar

arbetsfördelningen i hemmen. I de familjer som använder vårdnadsbidrag är uppdelning av tid med barn och hushållsarbete mer ojämn.

Om Försäkringskassan lägger fram en sådan rapport blir ministrarnas svar märkligt, herr talman. Ministern sade i sitt svar att meningen med reformen är att ”förbättra förutsättningarna att kombinera arbete och familjeliv”. Om en statlig myndighet konstaterar att forskningen säger att resultatet är det motsatta borde väl rimligen regeringen vilja utvärdera detta och inte svara nej på frågan.

Statsrådet sade vid flera tillfällen ungefär samma sak i sitt svar, nämligen att ”regeringen vill förbättra förutsättningarna för ett aktivt och jämställt ansvar för föräldraskap”. Man vill det, men var finner man stöd för att reformen åstadkommer det man säger sig vilja? Annars var det ett märkligt svar, särskilt som det avslutades med att man inte ens är intresserad av att ta reda på vad som verkligen gäller.

Ministern sade ytterligare att man ska ”underlätta för föräldrar att kombinera yrkesliv med familjeliv”. Påståendet att ”förutsättningarna för män och kvinnor att dela mer lika på tiden hemma med de små barnen förbättrades också med införandet av jämställdhetsbonusen” blir lite märkligt eftersom jag inte ens har frågat om detta, men jag återkommer till frågan senare, herr talman.

Jag går tillbaka till den verklighet jag beskriver. Forskningen visar på en negativ inverkan på arbetsutbudet för kvinnor. Ministern sade visserligen att regeringen inte bryr sig om arbetslinjen vid den typen av reformer.

Vi vet i och för sig sedan tidigare att arbetslinjen inte är någonting som den här regeringen vårdar särskilt mycket. Skulle man inte åtminstone kunna fundera över jämställdhetsaspekten då det här särskilt drabbar kvinnor? Det är min fråga.

Nu när socialministern har svarat nej på min första fråga, om det finns anledning att utvärdera detta ur ett jämställdhetsperspektiv, vill jag få socialministern att förklara för mig varför regeringen tycker att det är ointressant att utvärdera en reform där forskningen pekar på att det som ministern i sitt svar säger är meningen med reformen leder till det totalt motsatta. Forskningen säger att de studier som finns pekar på att detta har en negativ inverkan på arbetsutbudet för kvinnor. Här säger man att det här är till för att förbättra förutsättningarna för ett aktivt och jämställt ansvar för föräldraskap och att underlätta för föräldrar att kombinera föräldraskap med yrkesliv.

Varför vill man inte utvärdera det?

Anf. 97 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Herr talman! Jag blev också väldigt förvånad över svaret, framför allt att man inte tar jämställdhetsarbetet på större allvar.

Vi fick i dag på arbetsmarknadsutskottet skrivelsen *Jämställdhet – hela regeringens ansvar*. I den läser jag vad socialministern säger: Att utgå från båda föräldrarnas ansvar för barnen är en självklar del i en modern familjepolitik.

Jag läste inantill vad socialministern säger. Det han skriver skulle jag kunna hålla med om som socialdemokrat. Men den här regeringen har inte agerat så som det står här.

När det gäller vårdnadsbidraget är det tydligt att det blir kvinnorna som tar större ansvar för barnen. Det är kvinnorna som inte får möjlighet att komma ut i arbetslivet på samma sätt som männen. Det är ofta kvinnor som kommer från något annat land, alltså våra invandrarkvinnor, som tar ut vårdnadsbidrag. Det innebär att barnen till de kvinnorna inte har möjlighet att vara på förskolan, få en språkträning och alla de andra saker som man behöver i en förskola, som är så bra.

Flera studier och forskning visar att miljön och stimulansen för små barn är oerhört viktiga under hela skoltiden och sedan senare i livet. Vi har debatterat skolans betydelse ganska mycket i olika sammanhang. Därför är det oerhört viktigt för barnen, för mammorna, ja för föräldrarna. Men vårdnadsbidraget blir helt fel signal till familjerna, framför allt till kvinnorna, ur ett jämställdhetsperspektiv.

Jag läser vidare i den lilla foldern. Ministern skriver så här: Hur en familj väljer att fördela ansvaret för olika uppgifter inom sig går utanför politikens gränser. Okej, det kan man väl tycka. Men senare står det: Däremot är det politikens uppgift att skapa förutsättningar för kvinnor och män att på lika villkor ta ansvar för det obetalda hem- och omsorgsarbetet.

Studierna visar att det är kvinnorna som i huvudsak genom vårdnadsbidraget tar än mer ansvar för hem- och hushållsarbete. Här uttrycks en politisk vilja, och det är ett politiskt förslag som har lagts fram.

Det är inte bara den ojämsställda fördelningen av hemarbetet som drabbar de här kvinnorna, utan det blir också så att de inte kan försörja sig själva. De riskerar att hamna i en fattigdomssituation om de separerar. Och pensionen kan bli otroligt liten. Det kanske inte bara är ett barn man får, utan två eller tre. Det minskar alltså kvinnors möjlighet till självständighet, eftersom vårdnadsbidraget låser in dem.

Det är också viktigt att påpeka att för både männen och barnen är vårdnadsbidraget ett hinder mot att få ett jämställt samhälle, och framför allt hinder mot att få tid till varandra. Vårdnadsbidraget är faktiskt ingen garant för att föräldrarna tar mer tid med barnen.

Anf. 98 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Det har gjorts en utvärdering i Norge av vårdnadsbidraget. Konsekvenserna var negativa. Det visade sig att det framför allt var kvinnor som redan hade en svag ställning på arbetsmarknaden och låg lön, med betoning på utländsk bakgrund, som utnyttjade det. Det ledde till att de fick en ännu svagare ställning på arbetsmarknaden. Ur jämställdhetssynpunkt var det inte positivt.

När det gäller barnen kunde man konstatera att det blev större skillnad i uppväxtvillkoren mellan de barn som fick gå i förskolan och dem med en förälder som var hemma med vårdnadsbidrag. Man kunde till och med se en tendens till att barnen lärde sig norska sämre – vi talar om det norska exemplet. Det gällde de barn som kom från hem där föräldrarna hade invandrarbakgrund. Det blev en försening i språket, och det är risk att det hänger med upp i skolåldern.

Det var alltså negativt från barnens utgångspunkt.

Man kunde vidare se att det försvagade förskolan. Det fanns ett minskat intresse att bygga ut förskolan och satsa på förskolan. Tyvärr finns det i det svenska systemet för vårdnadsbidrag en koppling där, i och med

att det ligger på kommunal nivå, så att man betalar ut vårdnadsbidrag i stället för att satsa på förskolan.

Som tur är har vi inte så många som har tagit ut vårdnadsbidraget i Sverige hittills, men i förlängningen är risken att man börjar resonera som så att om det är många kvinnor – i de flesta fall är det kvinnor som tar ut vårdnadsbidraget – som tar ut det ska vi kanske inte bygga ut förskolan så mycket. Då drabbar det även de kvinnor som vill arbeta och utnyttja förskolan.

Det här handlar om vilken modell vi vill ha. Hittills i Sverige har vi valt modellen en stark föräldraförsäkring. Vi kan se ute i Europa att där man inte har det riskerar kvinnorna att tvingas vara hemma och bli försörjda eller bli fattiga. Därför är en stark föräldraförsäkring viktig att värna. Det är också viktigt att värna förskolan, och det är viktigt att kvinnorna faktiskt kommer ut på arbetsmarknaden.

När det gäller tiden hemma med barnen är egentligen den viktiga uppgiften att se till att fler män väljer att vara hemma med sina barn inom ramen för föräldraförsäkringen.

Det finns forskning på förskolan som visar att de barn som börjar tidigt i förskolan inte lider av det. De klarar sig ofta till och med bättre i skolan senare. Det finns alltså ingen anledning att satsa på vårdnadsbidrag. Sedan ska vi självklart satsa på förskolan. Vi måste minska gruppstorleken, speciellt när det gäller de mindre barnen. Men det är en helt annan väg att gå än att fortsätta på spåret med vårdnadsbidrag.

Vi kan se att konsekvenserna i Norge var så allvarliga att man avvecklade vårdnadsbidraget. Det blev sämre jämställdhet. Det tenderar att bli en hemmafrumodell där mannen arbetar och kvinnan går hemma med barnen. Det försvagar kvinnans ställning och gör henne mer beroende. Hon riskerar att halka ur arbetsmarknaden. Barnens uppväxtvillkor blev sämre, alltså de barn vars förälder var hemma med vårdnadsbidrag. Man ser ökade skillnader i barns uppväxtvillkor. Man ser att det riskerar att försvaga förskolan och leda till minskad utbyggnad.

Därför tycker jag att det är viktigt att göra en utvärdering också här i Sverige av konsekvenserna av vårdnadsbidraget.

Anf. 99 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag tackar Patrik Björck, som har väckt en viktig fråga. Jag är nog också lika förvånad över det svar som Göran Hägglund har lämnat till Patrik Björck, fast ur ett helt annat perspektiv.

2011 sade statsrådet att han var beredd att skrota vårdnadsbidraget, eftersom han ville tänka större än så här. Man kan ju fundera över varför det har tagit över tre år att tänka större. Man borde fundera över vad som har hänt.

När regeringen i sitt svar hänvisar till SCB:s utredning kan jag berätta för Göran Hägglund att socialförsäkringsutskottet har haft en hearing, och jag undrar om socialministern har läst protokollet från den. Där deltog samtliga partier inklusive socialministerns parti.

Det som då framkom var bland annat det som Hillevi Larsson har redogjort för, till exempel att norsk kontantstötta används av dem som inte får tillgång till barnomsorgsplatser. Bristen på barnomsorg gör att man väljer vårdnadsbidrag, inte för att man vill utan för att det inte finns någon annan möjlighet. Detta gäller även dem som saknar arbete.

Jag har fått den uppfattningen att hela regeringen har ansvar för jämställdhet och integrering. Mina frågor är: Hur tar statsrådet ansvaret för dessa frågor utifrån att han ändå vidhåller att vårdnadsbidraget ska vara kvar? Hur tar han ansvar för ekonomisk jämställdhet livet ut och för att kvinnor ska klara sin egen försörjning, när man vet att det här får konsekvenser för kvinnors pension i framtiden? Flertalet av dem som väljer vårdnadsbidrag är kvinnor. Har statsrådet och regeringen tillsatt någon utredning om det?

Jag läser i svaret att statsrådet inte tänker ta något initiativ för att utvärdera vårdnadsbidraget ur ett jämställdhetsperspektiv. Jämställdhetsministern har varit här vid ett flertal tillfällen och sagt att hela regeringen ska jobba med frågan. Hur jobbar då statsrådet med att jämställdhetsintegrera frågan om vårdnadsbidrag, om det nu får de konsekvenser som bland annat redovisades på socialförsäkringsutskottets hearing?

Flertalet av dem som väljer vårdnadsbidrag är kvinnor med låg anknytning till arbetsmarknaden, och det får konsekvenser för framtida insatser för dem på arbetsmarknaden, för deras utbildning och för deras pension. Men det får också konsekvenser för hur barnen integreras i det svenska samhället, eftersom många av dessa familjer nyligen har kommit till Sverige.

Vilket ansvar tar statsrådet för att den politik som han tillsammans med regeringen bedriver får sådana effekter? Det måste ju vara även socialministerns ansvar att titta på vad det får för effekter, utreda dessa och väga dem mot varandra.

Och vad var det som egentligen fick Göran Hägglund att 2011 säga att han var beredd att skrota vårdnadsbidraget, men fortfarande inte har gjort det?

Anf. 100 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Jag är djupt imponerad över det samlade kollektivet av socialdemokrater som vill utvärdera vårdnadsbidraget. Nu är det väl inte en utvärdering som ni i första hand är ute efter, utan ni vill skrota möjligheten till valfrihet för småbarnsföräldrar. Ni har varit emot den här tanken från första början och kommer att vara emot den, därför att ni tror er veta bättre än vad Sveriges småbarnsfamiljer själva gör.

Ni har ett överhetsperspektiv, ett paternalistiskt tänkande som går ut på att alla ska stöpas i samma form. Och det är själva grundidén och utgångspunkten, och nåde dem som sticker ut. Då ska de fångas in på något sätt.

Väldigt mycket av de resonemang som har förts här när det gäller att den som använder vårdnadsbidrag är borta från arbetsmarknaden gäller också föräldraförsäkringen. Den innebär ju att många människor är borta från arbetsmarknaden under en tid och inte står till arbetsmarknadens förfogande.

Vi har kommit fram till och har en bred enighet om en föräldraförsäkring som har en väldigt bra funktion just för att när barn är små är det bra om föräldrarna kan ägna dem uppmärksamhet.

För er del tycks det som att det går en knivskarp gräns, och den gränsen är inte beroende av vilka barn eller föräldrar som vi pratar om, utan gränsen är knivskarp och lika lång för alla barn.

Det är okej, uppmuntransvärt och bra om man tar hand om sina barn fram till en viss ålder. Men därefter är man korkad. Man begriper inte sitt eget bästa. Det är precis det som ligger i de resonemang som ni för här.

Eva-Lena Jansson säger att bristen på barnomsorg kan leda till att man använder vårdnadsbidrag. Ja, men i Sverige har vi ju en lagstiftning som gör att man har rätt till en barnomsorgsplats, och den lagstiftningen är otroligt viktig. Man har rätt till en barnomsorgsplats inom en viss tid. Det har kommuner ett ansvar för.

Här talas det om att barn får en sämre utveckling – underförstått: alla borde gå i förskolan. Det råkar vara så att jag har en annan uppfattning, nämligen att föräldrar är de som vet sitt barns bästa och har det huvudsakliga ansvaret för barnet. Ni är ju tillbaka i ett myrdalskt tänkande som leder till något helt annat än det som jag tycker är ett modernt samhälle, nämligen att föräldrar vet sina barns bästa och känner till sin egen situation bäst. Vuxna människor ska kunna bestämma själva. Jag tror inte riktigt på klappa-på-huvudet-mentaliteten. Ni tror er veta bättre än föräldrarna. Jag tror faktiskt att föräldrarna utifrån sin egen hållning vet sitt eget bästa.

Varför ska alla göra lika? Varför ska det inte finnas ett utrymme för att göra egna val? Våldigt många av era argument går ut på att föräldrar väljer fel. Ja, har man den grundsynen, då kan vi ta kommandot i varje enskild del av människors liv. Det är ett sådant samhälle som jag inte vill ha, herr talman.

Jag tycker att det finns ett betydande värde i att småbarnsföräldrar har ett utrymme att utifrån den egna situationen och det egna barnet att kunna avgöra själva, och det tycker ju ni också inom ramen för den föräldraförsäkring som vi har. Därutöver tycker ni att det ska vara stopp. Det tycker inte jag. Jag tycker att det ska finnas ett utrymme för föräldrar att bestämma mer över sina egna liv. Jag tror att det leder till ett bättre samhälle än när alla gör på exakt samma sätt därför att politiker har kommit fram till att man ska göra så.

Anf. 101 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! På den första frågan i interpellationen, om statsrådet hade tänkt ta initiativ till att utvärdera vårdnadsbidraget ur ett jämställdhetsperspektiv, fick vi ett klart och tydligt nej. Det leder då till en följdfråga från min sida: Varför vägrar regeringen så hårdnackat – trots den uppenbart motsägelsefulla argumentationen i svaret – att utvärdera den här frågan ur jämställdhetsperspektiv? Den frågan fick jag inget svar på. Jag hoppas att statsrådet utvecklar den i sitt nästa inlägg.

Det finns en del saker i svaret – som också visas i rapporten från Försäkringskassan – som gör att det finns all anledning att efterfråga en sådan utvärdering.

Det finns också en del i svaret som ställer till det lite grann. Bland annat säger statsrådet: ”Av den begränsade statistik som finns att tillgå bör man inte dra alltför långtgående slutsatser.” Vill då inte statsrådet kunna dra några långtgående slutsatser? Uppenbarligen inte. Men det är märkligt för en regeringsföreträdare att ha den inställningen.

Vidare sägs i svaret: ”Det finns till exempel ingen kunskap om den som söker bidraget är den som vårdar barnet.” Jag skulle kunna tänka mig att om man har insikt om att man totalt saknar kunskap om det

mesta, borde man inte då söka kunskap? Det är egentligen det som frågan handlar om. Någonstans där har statsrådet lite grann att utveckla i sina kommande inlägg.

Statsrådet slår fast i svaret att vårdnadsbidragets huvudsyfte är familjepolitiskt, inte att det ska stärka arbetslinjen. Det är naturligtvis en bra politisk markering. Han hävdar också att en framgångsrik jämställdhetspolitik inte är avhängig av vårdnadsbidragets existens, och det har vi ju kunnat konstatera. Arbetslinjen är alltså inte viktig för statsrådet, och det är inte heller jämställdhetspolitiken.

Vad har då regeringen lyckats med när det gäller jämställdhet? Jo, då tar man upp införandet av jämställdhetsbonusen. Om man vänder sig till den statliga myndigheten Försäkringskassan och frågar hur man där utvärderar jämställdhetsbonusen – för jag misstänker att statsrådet inte heller har tänkt utvärdera den – konstaterar Försäkringskassan att det inte finns någonting som tyder på att jämställdhetsbonusen har haft någon effekt. Det är Laura Hartman, analyschef på Försäkringskassan, som säger detta.

Men vad har regeringen gjort i övrigt när det gäller jämställdhet? Lönekartläggningen minskar på grund av regeringens beslut. Löneskillnaderna mellan män och kvinnor består med regeringens politik.

Vi vet ju vad det är för politik som gagnar jämställdhet och ekonomisk utveckling. Det har att göra med en generös och flexibel föräldraförsäkring, som vi socialdemokrater har varit med om att bygga ut, förskola av hög kvalitet, barnbidrag till alla barn, kostnadsfri mödra- och barnhälsovård. Det är den typen av reformer som vi kan utvärdera och som vi vet – forskningen kan ge oss det svaret – är det som driver samhället, jämställdheten och även ekonomin framåt.

Men av alla de frågor som väcks av denna interpellation kvarstår min fråga, herr talman, till socialministern: Om det nu är så att man inte ens vet, och det till exempel inte finns någon kunskap, om den som söker bidraget är den som vårdar barnet och man konstaterar att man inte kan dra några långtgående slutsatser utifrån den information man har, varför är man helt ointresserad av att skaffa sig den kunskapen? Det är en gåta. Jag undrar om vi kan få svar på den.

Anf. 102 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S):

Herr talman! Jag blev väldigt förvånad när socialministern höll sitt anförande här. Det känns inte alls som att det stämde med de ord som Göran Hägglund skriver i *Jämställdhet – Hela regeringens ansvar*. Det verkar som att det står en ganska nöjd socialminister mitt emot mig här som tycker att jämställdhetsarbetet i regeringens kamrar är väldigt bra, fastän det står helt stilla.

Valfriheten för småbarnsföräldrar – ja, den tycker vi socialdemokrater också är viktig. Men vårdnadsbidraget är inget bra politikområde för att få valfrihet. Valfrihet för många småbarnsföräldrar är att ha en god och bra barnomsorg som man kan lita på, men det är ingenting som den här regeringen har satsat några större resurser på. Det gäller väldigt många föräldrar, oavsett var man pratar med dem.

Att vi har lagstiftning om att det ska finnas barnomsorg i kommunerna – ja, så är det. Men man kanske inte kan få barnomsorg så att det faktiskt fungerar, så som arbetslivet ser ut. För det har vi ingen lagstift-

ning. Många kvinnor vittnar om att de jobbar på en sida av staden men får åka till en annan sida. Det fungerar inte heller.

De uttryck som ministern använder, som ”korkat” och andra, får stå för honom.

Alla ska inte stöpas i samma form. Det tycker inte vi socialdemokrater. Läroplanen för förskolan har en hel del vettiga saker som det går att läsa om. Alla barn ska där få utvecklas utifrån vad de är, och då stöps de inte i samma form. Det kan vara bra för socialministern att läsa läroplanen för förskolan, så att han ser att man inte stöper alla barn i samma form.

Anf. 103 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Det är lustigt, för vad som är viktigt beror lite på vilken minister i regeringen man pratar med. I andra sammanhang har man fått höra att bidrag är någonting väldigt negativt, men vårdnadsbidrag är bra. Arbetslinjen är någonting väldigt positivt som bör förstärkas, men i detta fall gör det ingenting att arbetslinjen försvagas. Jämställdheten är något som regeringen i andra sammanhang säger är viktigt, men här har den inte någon betydelse. Man har inte ens intresse av att utvärdera om jämställdheten ökar eller minskar.

Jag blir lite förvånad över att vissa frågor som annars är grundbulten i regeringens politik plötsligt är helt oviktiga.

Jag undrar också vad det är som är så farligt med en utvärdering. Det är faktiskt det vi begär. Visar utvärderingen att detta har varit lika negativt som i Norge är nästa steg såklart att vi vill lägga ned det. Men första steget är en utvärdering. Om detta nu är så bra, om föräldrarna nu gör så bra val som ministern säger, borde inte detta vara något problem. Då borde man kunna gå vidare med en utvärdering.

Det finns också en annan skevhet i regeringens politik. Vårdnadsbidrag är jättebra upp till tre års ålder, men från tre års ålder börjar det ställas högre krav i förskolan. Det är plötsligt jätteviktigt just vid tre års ålder att lära sig mer inför skolstarten. Man föreslår en sänkning av betygsåldern, och det är väl bara första steget – det kommer väl fler sänkningar. Men när man samtidigt ser konsekvenserna i Norge, att det faktiskt har minskat barnens möjlighet att klara målen i skolan, är det inget problem? Risken är ju att det är precis samma som det har inneburit här i Sverige.

Jag är faktiskt förvånad över att regeringen inte ens vågar göra en utvärdering. Men man kanske är rädd för resultatet av utvärderingen, och man vågar inte gå vidare med det.

Anf. 104 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag vet inte om statsrådet tror att han är på KD:s ting eller någonting sådant, men jag vill i alla fall upplysa om att vi ställer frågorna i riksdagen. Vi behöver inte ha partianföranden, utan vi ställer frågor.

I mitt anförande hänvisade jag till den hearing där det refererades till det norska exemplet, vad som hade hänt, varför man hade vårdnadsbidrag och inte hade vårdnadsbidrag.

Om statsrådet nu hävdar att det viktigaste är att familjerna får vara med barnen kan vi konstatera att det grundläggande kravet för att få vårdnadsbidrag är att man avstår från att ha barn på förskolan, inte att

man är hemma med barnen. Man kan mycket väl kombinera det med att ha ett RUT-avdrag och ha en barnflicka, utan att vara hemma en enda extra minut. Det är regeringens politik. Vi vet att ni tycker att den politiken är bra.

När SfU hade sin hearing tittade man på just vårdnadsbidraget och jämställdhetsbonusen och konstaterade att det ur jämställdhetssynpunkt inte var bra. SKL, som var med på hearingen, konstaterade att det behöver forskas mer om effekterna av vårdnadsbidraget. Det lilla som finns är oroande, säger SKL, såtillvida att det visar sig att de som främst utnyttjar det är personer som står långt ifrån arbetsmarknaden och har svårt att komma tillbaka.

Göran Hägglund visste det förmodligen 2011 eftersom han sade att han var beredd att skrota vårdnadsbidraget – han ville tänka större. Jag frågar mig varför han tänker så lite nu och varför han är så fokuserad på dessa frågor – varför han inte vill ta ansvar för att titta på jämställdhetsintegrering och titta på kvinnors möjlighet att leva ekonomiskt jämställt livet ut, det vill säga hur det påverkar pensionerna för kvinnorna. Det tänker inte Göran Hägglund göra någon utredning om, och det är beklagansvärt.

Anf. 105 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Låt mig först få säga att det bärande temat i detta inlägg var: Lägg ord i socialministerns mun! Det värjer jag mig lite grann emot, eftersom jag tycker att det är bra om jag själv får uttrycka det som är mina åsikter. Sedan får ni uttrycka det som är era åsikter.

Jämställdhet är självklart otroligt viktigt. Män och kvinnor ska ha lika förutsättningar och möjligheter att förverkliga sina liv, sina önskemål och sina drömmar på jämbördiga villkor.

Den broschyr som Ann-Christin Ahlberg nu har propagerat för vid flera tillfällen här i talarstolen är oerhört bra. Den innehåller redovisningar av det arbete som sker, departement för departement. Det är allt från Utrikesdepartementet till Justitiedepartementet, över Socialdepartementet och Utbildningsdepartementet – departement för departement. Detta är ett arbete som inte hör hemma inom ett snävt område utan berör varje enskilt politikområde. Det är betydelsefullt att säga det.

Uppenbarligen skulle jag också tycka att arbetslinjen är oviktig. Låt mig få dementera också den utsagan. Arbetslinjen är otroligt central i varje samhälle som vill bygga trygghet, välfärd och ett deltagande av många människor i alla olika sammanhang.

Men livet består inte bara av arbete. Jag tror kanske att vi skulle kunna få konsensus omkring den poängen. Vi har till exempel när det gäller föräldraförsäkringen, som jag försökte betona, gjort vissa avsteg eftersom vi tycker att det finns andra värden i livet. Vi tycker, till skillnad från Socialdemokraterna, att det kan vara en bra poäng att människor som av något skäl, som vi inte behöver överpröva, vill stanna hemma lite längre eller rigga sitt liv på ett annat sätt, som har beskrivits här i flera inlägg, ska ha möjlighet att göra det.

Därav mitt uttalande om att man inte ska stöpa alla i samma form eller trycka in alla i samma mallar.

Ann-Christin Ahlberg säger att även hon tycker att valfrihet är viktigt, men det blir lite som när Henry Ford sade att man kunde få Fordbi-

larna i vilken färg man ville, bara man valde svart. Det är ju precis det ni propagerar för. Om nu föräldrar vill någonting annat säger vi att det är bra om det kan finnas möjligheter för fler att ordna sina liv som de själva önskar.

Jag vet mycket väl att det finns en läroplan för förskolan. Jag har varit med och tagit fram och beslutat om den, och den är väldigt bra. Men det var inte det som var poängen, utan poängen var att vi vet att det finns föräldrar som önskar någonting annat. De kanske också skulle kunna få en del möjligheter att ordna sina liv på ett annat sätt än det som de allra flesta väljer. Däri tycker jag att det ligger ett stort värde.

Det som är utgångspunkten för själva debatten är frågan om vi tänker ta initiativ till att utvärdera vårdnadsbidraget ur ett jämställdhetsperspektiv. Då säger jag: Nej, vi har inga sådana planer. Som ni vet finns det på Regeringskansliet miljoner, skulle jag vilja säga, möjligheter att utvärdera ytterligare, att göra mer, att kolla på det och detta. Men vi har för närvarande inga sådana planer. Det är det svar jag har att lämna i den delen. Det finns alltid en nyfikenhet – vi vill veta mer, och det kan vi säga på varje enskilt område. Men just här har vi inga sådana planer.

Summa summarum: Jämställdhet är viktig. Arbetslinjen är viktig. Det är också viktigt att se att människor har olika önskemål om hur de vill utforma sina liv. Jag tycker att det är bra om vi som politiker bejakar den viljan.

Anf. 106 PATRIK BJÖRCK (S):

Herr talman! Nej, var svaret – men fortfarande inte ett ord om varför. Socialministern vill inte utvärdera vårdnadsbidraget, men vi vet inte varför. Men, herr talman, om vi tittar i svaret kanske vi kan få svaret. Det kan ju vara ett bra sätt. Jag läser:

”Volymstatistiken visar att det totalt lämnas vårdnadsbidrag för ca 2,5 procent av barnen i åldern 1–3 år. För barnen i de kommuner som har infört vårdnadsbidrag är andelen 4,7 procent, vilket sammanlagt innebär ca 8 500 barn.”

Det enda förmildrande inslaget i regeringens politik, herr talman, är väl den låga volymstatistiken för vårdnadsbidraget.

Om det nu är så att Kristdemokraternas viktigaste bidrag till mänskligheten, vårdnadsbidraget, är ett uppenbart fiasko, då kan det möjligen vara svaret på varför ministern inte vill veta och inte vill utreda.

Anf. 107 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD):

Herr talman! Med anledning av det sista som Patrik Björck sade: Är det ett fiasko om en mindre grupp får möjlighet att ordna sina liv på det sätt de vill?

Säg att andra får möjlighet att till exempel göra som vi gjorde när mina barn var små. Vi utnyttjade kommunal dagbarnvårdare, och mina barn fanns huvuddelen av tiden på ett kommunalt dagis. Om mina grannar hade önskat någonting annat men inte haft möjlighet till det och om vi hade gett de grannarna möjligheten att leva sina liv som de ville, hade det då varit ett fiasko om de inte hade varit många?

I min tillvaro är det inte så. Även den som väljer på ett annat sätt än alla andra, än de många, ska få respekt för sitt val och ska, när det gäller så viktiga saker som barn, kunna välja själv. Här har vi uppenbarligen

olika uppfattningar. Jag tycker att det ska finnas utrymme även för grupper som inte tillhör majoriteten att ordna tillvaron på det sätt som passar dem bäst.

Låg volym är alltså inte ett fiasko. Är det så att det finns möjlighet att välja färg på bilar och några få väljer till exempel en grön, då är det inte ett fiasko om det är få som väljer en grön. Det kanske var rätt färg för dem, och då är det bra om de får den möjligheten.

I mitt svar – jag antar att Patrik Björck har läst hela svaret – står det också att vårdnadsbidraget, som är kommunalt, utformas på lite olika sätt i olika kommuner. Det är ungefär hälften av kommunerna som använder det. Genomströmningen är ganska stor eftersom man använder det när man har utnyttjat huvuddelen av sina föräldrapenningdagar och det bara kan användas tills barnet är tre år. Det gör att utvärderingar blir av begränsat värde.

Nu råkar det vara så att min grundförutsättning i sammanhanget inte är att jag tror att Patrik Björck har gått omkring hela livet och önskat utvärdera det här. Han tillhör en partigrupp som tycker att det här är fel tänkt från början och vet med sig hur det borde vara i tillvaron: Alla ska ha en form och en mall. Det är inte mitt samhälle, herr talman.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på interpellation 2013/14:232 om Skatteverkets skattefelskarta

Anf. 108 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Jacob Johnson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att minska skattefelet och om jag avser att ge möjligheter att genomföra en kvantifierad beräkning av skattefelet, till exempel enligt den metod som tillämpas i Nederländerna.

Frågorna är ställda mot bakgrund av att Skatteverket har redovisat regeringsuppdraget att ta fram en ny uppdaterad så kallad skattefelskarta.

Det är glädjande att Skatteverkets samlade bedömning är att skattefelet minskar. Arbetet med att minska fel och fusk, och därmed minska skattefelet, är viktigt och behöver fortsätta.

Regeringen har redan genomfört ett antal åtgärder för att minska fusk, exempelvis ROT- och RUT-avdragen.

Som exempel på pågående åtgärder mot skattefusk kan jag nämna att förslaget på hur ett kontrollsystem inom skatteförfarandet kan vara utformat för byggbranschen är på remiss till den 11 april.

Skatteverkets kontroller sker i huvudsak utifrån bedömningar av risk och väsentlighet. Det innebär att kontrollresurserna riktas till de branscher och områden där risken för fel och fusk bedöms vara störst. Regeringens bedömning är att detta arbetssätt har förbättrat skattekontrollen och ökat upptäckten av fel och fusk.

Enligt vad jag har erfarit från Skatteverket genomför myndigheten förstudier om möjligheterna att införa ett ökat slumpmässigt inslag i kontrollverksamheten. Jag avser att följa Skatteverkets fortsatta arbete.

Anf. 109 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! År 2007 redovisade Skatteverket en beräkning av det så kallade skattefelet, det vill säga skillnaden mellan inbetalade skatter och vad som skulle betalas in om alla privatpersoner och företag betalade i enlighet med gällande regelverk. Beräkningen landade på 133 miljarder kronor, motsvarande ca 9 procent av de totala skatteintäkterna eller nästan 20 miljarder mer än alla punktskatter i form av energiskatter och skatt på alkohol, tobak, vägtrafik med mera. Det är alltså en mycket betydande summa.

Respekten för skattesystemet och dess trovärdighet är ju i hög grad beroende av att vi alla, såväl enskilda som företag, betalar skatt i enlighet med fastställda regler. Det är därför viktigt att återkommande kunna följa hur skattefelet utvecklas för att se om åtgärder mot skattefusk verkar så att skattefelet och skattefusket minskar.

Vi har från Vänsterpartiets sida efterlyst en ny uppskattning av skattefelet. Vi välkomnade därför att regeringen i regleringsbrevet för 2013 gav Skatteverket ett uppdrag som bestod av tre delar, nämligen att ta fram en ny skattefelskarta, att kvantifiera skattefelet och att beskriva felets förändring mellan 2007 och 2012.

Skatteverket redovisade i början av detta år sitt uppdrag. När det gäller de olika delarna kan man konstatera att Skatteverket varken lyckades kvantifiera skattefelet, trots det tydliga uppdraget, eller presentera en ny skattefelskarta.

Man redovisar i stället en *skatteinformationskarta* samt gör bedömningen att resultatet tyder på att skattefelet har minskat mellan 2007 och 2012. Verket stöder sig då främst på olika enkätundersökningar som visar att företagare och privatpersoner har en mindre tillåtande attityd till skattefusk än tidigare. Det är naturligtvis glädjande men knappast något bevis för att skattefelet i verkligheten har minskat.

Skatteverket redovisar även så kallade top-down-undersökningar utifrån nationalräkenskaperna. Å ena sidan indikerar dessa att de svarta inkomsterna i hushållssektorn har minskat sett över en längre tid, men å andra sidan redovisas mycket enhetliga – närmast konstanta – värden för den period som uppdraget avser, alltså 2007–2012. Exempelvis uppskattades de svarta inkomsterna i hushållssektorn ligga mellan 5 och 9 procent av bnp i början av 1970-talet men förvånansvärt konstant på drygt 2 procent för perioden 2005–2011.

Dessa beräkningar tyder på att de svarta inkomsterna i hushållssektorn verkligen har minskat sedan 1970-talet, men inte under perioden 2007–2012, vilket är den period som skulle granskas.

Finansministern säger i sitt svar att det är glädjande att Skatteverkets samlade bedömning är att skattefelet minskar. Det kan jag förstå att ministern tycker, men han borde väl vara mindre nöjd med att Skatteverket inte vare sig lyckats kvantifiera felet eller redovisat en ny skattefelskarta. Hur säker känner sig finansministern på att skattefelet verkligen minskade under perioden 2007–2012 med tanke på de konstanta bedömningarna av svartarbetet inom hushållssektorn med hjälp av top-down-beräkningar från nationalräkenskaperna?

Anf. 110 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Ett fungerande skattesystem är grunden för ett välfärds-samhälle. Bara genom att människor betalar sin skatt har vi resurser till välfärden. För att det systemet ska fungera över tid är det nödvändigt att det är ett system som människor i allmänhet tycker är rimligt och rättvist.

De allra flesta människor vill vara goda och samhällsnyttiga medborgare och skattebetalare. Det finns ett värde i att faktiskt vara och känna sig som en god medborgare – att dra sitt strå till stacken. Befolkningen måste dock stå bakom systemet och känna tillit till systemet. Bara då kommer man också att betala sin skatt och bidra.

Därför är attityder till svartarbete hos människor intressant att följa. Ungdomsstyrelsen har gjort en stor attitydundersökning under 2013. Här kan man se att ungas attityder till svartarbete har förändrats över tid.

År 2002 svarade 30 procent av ungdomarna mellan 16 och 29 år att det kunde vara rätt att anställa svart. År 2013 hade den siffran minskat till 16 procent – en attitydförändring. Det verkar utifrån denna undersökning som att attityderna till vårt skattesystem har förbättrats. Ungdomar ser det som mer rätt att betala skatt i vårt nuvarande system än de gjorde 2002.

Det har blivit lättare att både vara laglydig, men också att kunna jobba och tjäna extra utan att skatten gör att det inte lönar sig. RUT-reformen har varit en sådan viktig reform. Många som tidigare inte ansåg sig ha råd att betala tjänster vitt betalade dem svart, vilket innebar att både den som köpte tjänsten och den som utförde den var eller blev skattesmitare. I dag anlitar man inte heller någon för reparationsarbeten i hemmet svart – ROT-avdraget gör att det inte finns någon riktig marknad för det längre.

Politiken kan inte göra allt, men vilka lagar och skatteregler vi skapar påverkar människors attityder till att betala skatt. Det är något som politiken påverkar. Vi ska inte tillbaka till ett samhälle där vi tar bort möjligheten för många att tjäna en extra slant eller att få lönen att räcka till, så att man ska tvingas arbeta svart. Svenska folket förtjänar att få behålla sin alliansregering.

Anf. 111 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag hade egentligen inte tänkt gå upp i den här debatten, men med utgångspunkt i det Lotta Olsson sade i sitt inlägg måste jag tillägga att det skattefusk som man har beskrivit på skattekontoret är omfattande. Det handlar om miljarder som undandras varje år. Det måste man ta på största allvar, vilket jag tycker att Jacob Johnson gör i den här interpellationen.

När man säger att fusket har minskat genom ROT- och RUT-avdragen vill jag nämna ett tydligt exempel här ifrån Stockholm, där två välkända politiker från Moderaterna hade haft svart städhjälp. När man införde RUT-avdraget fortsatte de köpa svarta städtjänster trots att de hade inkomster på flera hundra tusen tillsammans varje månad. När sonen flyttade hemifrån utökades städområdet för den som städade till att omfatta även sonens lägenhet, utan att det ledde till att hon fick vita inkomster. Att det skulle vara automatik i att man får skatteavdrag och därmed börjar köpa tjänster vitt är alltså inte med sanningen överensstämmande.

Däremot kan det ha fått effekten att personer som tidigare inte köpte tjänsten kanske nu köper den, men man ska inte utgå från att de som har köpt svart nu börjar köpa vitt. Så är inte fallet. Det finns ingen naturlig gång som säger att man börjar köpa sådant som är dyrare bara för att man tillhandahåller möjligheten att göra RUT-avdrag för det. Tycker man att det är billigt att köpa svart fortsätter en del att köpa svart.

Herr talman! Det vore bra om Lotta Olsson tog del av de uppgifter som Skatteverket har tillhandahållit oss riksdagsledamöter.

Anf. 112 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Det här är en viktig diskussion. Sverige är ett land som är känt för att ha en välfungerande offentlig förvaltning och där det finns stort förtroende för myndigheter, politiker, stat och våra gemensamma institutioner. En viktig del av det är att man hos oss också, i förhållande till andra länder och enligt de flesta undersökningar, i relativt begränsad utsträckning undviker att betala sina skatter.

Jag tycker att den bedömning av skattefelets utveckling som Skatteverket har gjort är relevant, och den är också glädjande om man ser till hur attityderna har förändrats och hur uppfattningen om skattefelet har förändrats. Det går naturligtvis hand i hand: Tror man att andra betalar sin skatt är man själv också mer benägen att göra det. Tror man däremot att det finns mycket av illojal konkurrens i termer av skattefusk är man mindre benägen att själv betala sin skatt.

Man kan konstatera att sedan 2006 har den andel som säger att de känner till någon som skattefuskar minskat från 31 procent till 16 procent i dag. De som inte känner någon som skattefuskar har ökat från 58 procent till 76 procent. Den andel som känner någon som svartarbetar har gått från 48 till 27 procent, och den andel som inte känner någon som svartarbetar har ökat från 42 till 65 procent. Andelen företag som upplever att de är utsatta för svart konkurrens har minskat från 23 procent till 17 procent, och andelen som inte upplever det har ökat från 55 till 71 procent. Det finns alltså rätt mycket som tyder på att det har skett en betydande förskjutning här.

Då är frågan: Vad ska vi göra med skattefelskartan? Vilka är alternativen? Man ska komma ihåg att den gamla skattefelskartan kostade mellan 1 och 2 miljoner att ta fram. Det berodde på att vi tidigare hade en slumpmässig inriktning av skattekontrollen. Vi valde slumpmässigt ut företag för revision, och så fick man därigenom en bred bild av hur skattefelet fördelade sig.

Sedan några år tillbaka har Skatteverket tagit initiativ till att revisionen i stället riktas mot de branscher, företag och personer som man tror har en högre sannolikhet att ha skattefuskat, alltså att ha undandragit sig skatt. Det är en logisk struktur på organisationen att man helt enkelt inriktar sig på de branscher där man vet att det finns mer skattefusk – alltifrån städbransch till byggbransch och ett antal andra kontantbranscher, där vi tror att fusket har varit mer förekommande. Man har också en riskbaserad kontroll på individer som man riktar sig mot.

Att kombinera den arbetsmodellen med att man gör en fullskalig skattefelskarta skulle kosta över 60 miljoner kronor. Det är inte rimligt. Vi gör inga andra offentliga undersökningar som kostar 60 miljoner kronor.

Det skulle motsvara i storleksordningen 10 procent av hela SCB:s resurser för undersökningar.

Vad man däremot kan göra och som vi har för avsikt att göra är att ge uppdrag till Skatteverket att tillsammans med vetenskaplig expertis arbeta igenom hur man kan ta fram ett statistiskt underlag och statistiska metoder för att löpande och återkommande kontrollera hur man upplever att skattefelet utvecklas. Det är en viktig del av att den riskbaserade skattekontrollen ska fungera väl. Jag kan alltså avisera att vi kommer att ge Skatteverket ett sådant uppdrag och att en del av de forskningsmedel som verket har till sitt förfogande ska användas för att skapa en bättre grund för skattefelskartan.

Anf. 113 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Det är naturligtvis glädjande att attityderna till skattefusk har förbättrats. Men som jag sade tidigare: Det är inget strikt bevis för att skattefelet har minskat. Tyvärr kunde inte Skatteverket i sin undersökning göra en kvantifierad bedömning av skattefelet, som man uppskattar till 133 miljarder kronor. Man har hänvisat till att man kanske behöver göra slumpmässiga kontroller.

Det som finansministern säger är intressant – att man avser att ge ett uppdrag och att titta på andra metoder för att ta fram det här. Det är klart att den gamla skattefelskartan, som ganska noggrant talade om vilka branscher som hade störst skattefel och om det var fråga om svartarbete, internationella transaktioner och så vidare, var ett bra underlag för detta. Man bör naturligtvis kunna ha något slags kombinerad metod, där man går in djupare och har ett större urval på sådana områden där det är större risk och där man har ett mindre urval på områden med mindre risk.

Jag har också hört den här siffran, drygt 60 miljoner kronor, som generaldirektör Hansson berättade om när han var i skatteutskottet och pratade om detta. I och för sig är detta inte någon årlig kostnad, för man förväntas inte göra en skattefelskarta varje år. Men det kanske vore lämpligt att göra det till exempel vart fjärde år. Då får regeringar leva upp lite grann till utvecklingen, och man kan följa upp det här.

Skatteverket lyckades alltså inte redovisa någon ny skattefelskarta. Däremot redovisar man en så kallad skatteinformationskarta, där Skatteverket klassificerar vilken informationsnivå som olika skatter har. Skatteverket bedömer om man har god tillgång till information för att kunna sätta rätt skatt. Ju högre nivå, desto bättre är det. Högst informationsnivå, enligt Skatteverket, har till exempel fastighetsavgiften, energiskatten samt inkomst av tjänst, alltså alla vanliga löntagares arbetsinkomst. Där har Skatteverket full koll, så att säga. Lägst informationsnivå har enligt sammanställningen skatteslag som moms och bolagsskatt.

Hur ser finansministern på de stora skillnaderna i informationsnivå för olika skatter? Det var en sak som slog mig när jag läste rapporten. Momsen ger en bra bit över 300 miljarder kronor i skatteintäkter. Och när det gäller bolagsskatten finns det fortfarande generösa avdragsmöjligheter. Man kan till exempel titta i den skattestatistiska årsboken för 2013. År 2011 – det är de senaste siffrorna – betalade företag bara 13,4 procent i skatt som andel av resultatet efter finansnetto, trots att bolagsskatten 2011 formellt var 26,3 procent. Man skulle alltså kunna säga att

det reella bolagsskatteuttaget 2011 var ungefär hälften av den formella skatten.

Finns det anledning, finansministern, att vidta åtgärder så att skatteinformationsnivån för exempelvis bolagsskatten höjs, till exempel genom att man minskar olika avdragsmöjligheter?

Prot. 2013/14:89
25 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 114 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Det är alltid viktigt att komma ihåg var man kommer ifrån. Det är inte så länge sedan det allmänna ordspråket var: Rösta rött och jobba svart! Nu har vi inte haft en röd regering på nästan åtta år.

Att ha ett skattesystem som människor egentligen inte respekterar och där man ser det som självklart att jobba svart är förödande för skattemoralen. Att skattesystemet främjar laglydighet och arbete är viktigt. Bara så kan vi klara vårt välfärdsland.

Dessutom är det avgörande att man inte flyttar kapital till diverse skatteparadis. Här har regeringen arbetat aktivt med att få till samarbetsavtal med mängder av länder i världen. Det finns i dag inte många skatteöar att flytta kapital till. Under Alliansens regeringstid har samarbetsavtal skrivits med alla länder utom tre. Ett av dem är Hongkong.

Den frivilliga rättelse som regeringen har infört – man har fem år på sig att göra en rättelse och betala in sin skatt – har också varit framgångsrik. Det har kommit in mängder med tidigare obetalda skatter. Uppåt 1 miljard kronor har kommit in till statskassan sedan detta infördes. Sedan 2010 har antalet personer som kommit in med själv rättelser ökat från 400 till drygt 1 800. Välkomna hem, alla förmögenheter!

Anf. 115 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Jag försökte redovisa att det hade varit ett stort skatteundandragande. Och jag säger: Man åstadkommer inte förändringar och kommer inte åt alla som skattefuskar bara för att man sänker skatten. En del kommer att välja att fortsätta att fuska med skatten. Då kan man konstatera att en del röstar blått och köper tjänster svart.

Den arbetskraft som utför de här tjänsterna är väldigt utsatt. När du befinner dig i en position där du har svart arbete har du svårt att ställa krav på arbetsmiljö, på villkor, på bostäder och på vad som helst som alla andra tar för givet när de har ett vitt jobb. Det handlar om krav på ledighet och så vidare.

De som är utsatta är de som har det svarta jobbet. Men framför allt handlar det om att arbetsgivarna undandrar pengar som skulle gå till det allmänna. Skatteverket redovisar, som sagt, att det handlade om 60 miljarder. Bara i byggbranschen pratar man om 10 miljarder. Då kan man undra: Varför har det tagit så lång tid för regeringen att tycka att det här är viktigt? Det är först nu man vill göra en utvärdering. Varför har man inte velat gå på djupet när det gäller dem som begår allvarliga skattebrott?

Den här regeringen har jagat sjuka med blåslampa. 75 000 har blivit utförsäkrade från sjukförsäkringen. Men när vi har skattefuskar i miljardeklassen är man faktiskt ganska feg från regeringens sida. Min fråga är: Varför tar man inte de här frågorna på allvar?

Anf. 116 FREDRIK SCHULTE (M):

Herr talman! Precis som Eva-Lena Jansson hade inte jag heller tänkt gå upp i den här debatten. Men på grund av de argument som Eva-Lena Jansson framförde känner jag mig kallad och manad.

Det är något märkligt hur Socialdemokraterna och Vänsterpartiet förhåller sig till de här frågorna. Vad är det som skapar svarta jobb? Och vad är det som är drivkraften för att jobba svart?

Precis som Eva-Lena Jansson var inne på går man miste om pension. Man går miste om möjlighet till a-kassa. Man går miste om möjlighet till sjukersättning och så vidare. Det är klart att det är bättre att jobba vitt, betala skatt och känna sig delaktig i samhället.

Vad är det som får människor att köpa tjänster som är svarta, och vad är det som får människor att arbeta svart? Jo, det är generellt sett tre saker.

Det första är att ju dyrare en vara är, desto mer benägen är man att köpa den svart och att slippa skatt. Det är ganska enkelt. Kostar en vara dubbelt så mycket jämfört med tidigare kommer människor i mindre utsträckning att handla varan. Och när de gör det kommer de att öka den svarta konsumtionen av den.

Det andra är just skatterna. Människor kan tycka att skatterna är för höga. De tycker inte att de får tillbaka tillräckligt. Det kostar för mycket, och man kan inte riktigt se korrelationen mellan vad man betalar in i skatt och vad man får tillbaka. Då kommer den svarta konsumtionen och produktionen att öka.

I till exempel Ryssland finns det omfattande studier kring detta. Där hade man ganska höga skatter, och man fick i princip inte ut någonting av det. Så sänkte man skatterna radikalt. Helst plötsligt började människor att betala in skatterna på ett helt annat sätt.

För det tredje är det avgörande hur pass enkla eller komplicerade varor eller tjänster det är man säljer. Det är väldigt sällan raketforskare jobbar svart, lärare jobbar svart eller sjuksköterskor, läkare och civilingenjörer jobbar svart. Det är oftast i branscher där det är enklare eller mindre krav på utbildning man tillhandahåller svarta tjänster. Det är inom byggsektorn, städsektorn, barnpassning, restaurangbranschen eller taxibranschen. Det är där man ser det stora skattefusket.

Vad är det då regeringen har gjort? Jo, vi har sett till att göra det billigare speciellt för den typen av varu- och tjänsteproduktion. Vi har sänkt restaurangmomsen. Vi har infört RUT och ROT.

Vi har gjort det billigare att anställa framför allt unga som jobbar i många av de branscherna där det svarta arbetet förekommer. Det är i de branscherna som ungdomar börjar ta sig in på arbetsmarknaden.

Det är klart att RUT och ROT inte är någon garanti för att man ska ta bort allt skattefusk i samhället. Men det är alldeles uppenbart att den politik vi har fört mycket tydligt och mycket målmedvetet har varit till för att bekämpa skattefusket och svartarbetet. Resultatet är också att den svarta sektorn tydligt har minskat.

Det är väldigt svårt att mäta detta. Jag vill ge heder till Jacob Johnson som problematiserar frågan och ändå erkänner att skattefusket har minskat. Men att som Eva-Lena Jansson här gå fram och påstå att vi inte bryr oss om de här frågorna, inte har jobbat med dem och inte har fokuserat på det därför att vi inte har mätt detta är bara larv.

Herr talman! Det är ändå viktigt att slå fast att det handlar om brottslighet. I andra sammanhang är man väldigt hård. Vi har till exempel nämnt jakten på sjuka och arbetslösa. Det kan till och med vara så att man begår ett misstag. Det behöver inte ens vara ett medvetet fel man gör som kan leda till väldigt dramatiska konsekvenser för den enskilde.

Vi måste ändå slå fast att skattefusk är ett brott. Det är allvarligt eftersom det undandrar väldigt mycket skatteresurser som skulle kunna användas till skola, vård och omsorg, insatser för jobb och så vidare. Det är väldigt viktigt. Det fusk vi talar om inom till exempel socialförsäkringen är trots allt en liten andel. Det är inte gigantiska summor om man jämför med skattefusket. Skattefusket beräknas uppgå till över 100 miljarder.

I det här sammanhanget får man se kostnaden för att försöka ringa in var vi har skattefusk som en investering. Det är på samma sätt när man ger myndigheter som Ekobrottsmyndigheten resurser för att jaga skattebrottslingar. Det är en investering. Det kan te sig som en kostnad först. Men man ser att för varje skattekrona som man satsar får man in flera skattekronor genom att man kan ringa in brottslingarna. Det ger i bästa fall också en förebyggande effekt. När man vet att man riskerar att åka fast ökar chansen att man sköter sig. Det är väldigt viktigt.

När det gäller RUT och ROT kan man se att det i dag finns ett fusk. Det är inte så att det är helt problemfritt. Det finns många som fortfarande köper tjänster svart som man skulle kunna få RUT-avdrag för. Det är för att man tycker att det är för dyrt.

Det finns egentligen inte någon nedre gräns. Det kan vi se när man i dag utnyttjar papperslösa på arbetsmarknaden. Det är de som står på den absoluta botten på arbetsmarknaden. Man är beredd att betala under 100 kronor per dag.

Tyvärr är det inte automatiskt så när man inför skatteavdrag att alla plötsligt kommer att utnyttja tjänsten vitt. Risken finns att skattefusk fortsätter. Man är helt enkelt inte beredd att betala människor den lön som de behöver för att klara sig och för det arbete de lägger ned.

När det gäller ROT-avdraget finns det tyvärr ett omfattande fusk även där. Vi kan se att man trissar upp arbetskostnaden. Sedan försöker man minimera materialkostnaden. Det har fått fortgå alldeles för länge. Nu säger regeringen att den ska göra någonting åt det. Hittills har det varit så att man kan begära ut pengar kontant utan att lämna in en faktura. Det öppnar för fusk.

De seriösa hantverkarna vill att vi ska göra något åt det. Det kan vi se över hela arbetsmarknaden i dag. Där det finns fusk, som till exempel inom byggbranschen och transportsektorn, är det de seriösa företagen som bönar och ber att vi ska göra någonting åt problemen. De riskerar att bli utkonkurrerade.

Det är ett sjukt system där man nästan måste skattefuska för att klara sig ekonomiskt. Man blir utkonkurrerad av andra som har satt i system att skattefuska. Det är en fruktansvärt allvarlig utveckling.

Ibland när man diskuterar skattefrågor känns det som att det är ett speciellt område där det handlar mer om incitament och att vilja betala skatt. När det gäller övriga brott har vi ambitionen att alla ska följa lagen. Gör man inte det ska det bli en påföljd.

Vi borde ha den ambitionen också här. Jag tror att vi skulle kunna få in mer skattepengar om vi satsar mer på området.

Anf. 118 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Herr talman! Jag tror för min del att det viktigaste som har hänt på det här området under senare år, ett decennium eller så, är att attityden till svartarbete har förändrats. Det anses numera lite fulare och nästan klandervärt att jobba svart och även att köpa svarta tjänster. Det föreligger absolut inte någon partipolitisk oenighet om detta. Det är det allra viktigaste med den undersökning som vi här har fått.

Vi kan se till vad som har skett. Frisörer ska ägna sig åt att klippa hår, gärna en hästsvans till exempel, och inte åt att frisera sina eller andras ekonomier. Tvätterier är en annan bransch där det förekommit mycket. De ska ägna sig åt att tvätta kläder eller vad det nu kan vara och inte åt att tvätta pengar.

Detta är två ganska bra exempel på de många åtgärder som behövs. Hillevi Larsson var inne på andra åtgärder i andra branscher där det behövs. Inom transportbranschen vet vi att det förekommer väldigt mycket svartarbete av olika slag, och i byggnadsbranschen, som inte minst Anders Karlsson ofta påpekar, föreligger det väldigt stora behov att gå vidare på det området. Jag är helt övertygad om att det gör det.

Det finns ibland en attityd från Socialdemokraterna och Vänsterpartiet här att man missaktar de reformer som har gjorts. Det tycker jag är tråkigt. Jag tror att vi i grund och botten är överens om införandet av ROT-systemet, som innebär en skattesänkning på ett visst arbete, att vi inför till exempel personalliggare eller kräver att alla ska lämna kvitton. Det är saker vi är överens om.

Särskilt viktigt är det som Hillevi Larsson också var inne på. Alla sådana åtgärder syftar till att utjämna konkurrensen mellan dem som inte vill följa lagarna och dem som är väldigt besjälade av det. Det finns ingen som är så gynnad som organiserad brottslighet av att vi inte har en ordentlig kontrollapparat.

Om vi inte har en ordentlig kontrollapparat riskerar vi att de seriösa företagen slås ut. Det som har hänt har skett i stor politisk enighet. Det är väldigt viktigt att erinra om det, herr talman. Sedan kan man alltid diskutera om det har gått tillräckligt fort och om rättssäkerheten har tillgodosetts på alla punkter. Men totalt sett är det en väldigt viktig attitydförändring som har skett under ett antal år i Sverige, nämligen att det är klandervärt att ägna sig åt svartarbete.

Vi ska vara positiva till att det är på det sättet. Sedan behöver vi göra saker på väldigt många fler områden. Det gäller inte minst de områden som har nämnts här, nämligen transportområdet och byggnadsområdet.

Anf. 119 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Skattesystemets legitimitet är central för att ekonomin ska fungera väl och för att vi ska ha starka offentliga finanser och ha råd med den välfärd vi behöver.

Jag tror att det är tre egenskaper i skattesystemet som är mest centrala. Den första är att vi ska ha låga snedvridande effekter i skattesystemet så att vi kan få in skatteintäkterna med låga negativa effekter på jobb, investeringar och tillväxt. Ju mer skada skatterna ställer till med i

samhällsekonomin, desto mer impopulära får vi anta att de blir. Ju mindre skada de gör, desto mer värdefull är den välfärd vi får för skattepengarna.

Den andra utgångspunkten tror jag är rättssäkerhet och enkelhet – att det är enkelt att göra rätt, att man uppfattar att skattesystemet är enkelt att använda för människor och att man utan stora ansträngningar kan se till att den skatt man ska betala betalas in.

Den tredje tror jag är att det finns en känsla av att man gemensamt i samhället betalar skatterna, det vill säga att man upplever att de flesta medborgare i samhället betalar sina skatter ungefär på det sätt som de bör göra.

Det är därför jag tror att denna typ av undersökningar som Skatteverket har gjort om allmänhetens attityder är centrala. Det är viktigt att företagare uppfattar att konkurrensen från företag som skattefuskar är på väg ned och att det är en rätt kraftig nedgång som vi ser och som vi ser brett över branscher. Det är viktigt att människor, inte minst ungdomar men också andra, upplever att det är färre som svartarbetar och att normen är att man inte gör det. Det ger också en indikation om hur det förhåller sig ute i samhället.

Det vi vet från andra områden är att allmänhetens bedömningar av inflationsförväntningar, arbetslöshet eller vad vi nu talar om är effektiva sätt att mäta vad vi har för nivå på olika samhällsfenomen. Det är också så vi gör sakbedömningar på andra områden när det gäller till exempel arbetskraftsundersökningar. Då frågar vi helt enkelt människor hur mycket de arbetar, och sedan bedömer vi det. Det är det som är grunderna för det mesta av den statistik vi har.

Sedan kan man kanske tycka att det som nu har gjorts, som är en attitydundersökning från ett opinionsundersökningsföretag som jag tror heter Demoskop, är en annan sak än att göra statistiskt baserade undersökningar som vi normalt sett låter Statistiska centralbyrån göra.

Jag tror att det är klokt att lägga ett uppdrag på Skatteverket att helt enkelt, med hjälp av de forskare som arbetar på området, ta fram ett bra underlag för hur vi ska kvantifiera och mäta skattefel över tiden. Jag inser att det finns ett antal svårigheter i detta som kanske skiljer det från en del andra områden, men jag är övertygad om att man med breda statistiska urval kan få fram en bra och grundlig information. Den kan då användas för att kalibrera inom vilka områden vi gör undersökningar av skattefel och skattefusk.

Jag tror att den grundläggande inriktning som Skatteverket har valt är rätt viktig: att vi helt enkelt koncentrerar resurserna på att söka efter skattefel på de områden och de branscher där vi tror att de finns och att vi därtill gör lite djupare revisioner.

Jacob Johnson har rätt i att den ena delen av arbetet är att Skatteverket följer upp lagar och regler. Den andra delen är naturligtvis att skärpa lagar och regler som vi har gjort på en hel del områden. Jag kan nämna att vi här i vår kommer att få den stora företagsskatteutredningen, där huvudinriktningen vad jag erfar är att titta på olika vägar att relativt kraftigt begränsa möjligheterna till ränteavdrag. Det kan både göra systemet bättre fungerande samhällsekonomiskt och minska möjligheterna till skatteundandragande.

Anf. 120 JACOB JOHNSON (V):

Herr talman! Det var lite felciterat där, Fredrik Schulte. Jag erkände inte att skattefelet har minskat; jag ifrågasatte tolkningen av Skatteverkets rapport. Däremot välkomnade jag att attityderna till skattefusk har förbättrats. Det är trots allt en viss skillnad.

Jag tolkar finansministerns besked här om det nya uppdraget som ett slags underkännande av Skatteverkets uppdrag. Man klarar bara en halv av tre möjliga uppgifter, egentligen. Det kom ingen kvantifierad beräkning, det kom ingen ny skattefelskarta och man kunde inte visa direkt hur skattefelet har utvecklats under perioden 2007–2012. Det är väl positivt att man gör ett omtag med hjälp av forskare.

Jag har en uppföljande fråga till Anders Borg: Hur ser tidsperspektivet ut? Och har finansministern en åsikt om ifall vi då kan få se en ny kvantifierad skattefelskarta?

Det handlar naturligtvis också om åtgärder mot skattefusket. Från Vänsterpartiets sida anser vi att det bör tas fram en nationell handlingsplan mot skattefusk, svartjobb och social dumpning. Det ska vara en plan som sträcker sig över lång tid och som omfattar flera myndigheter med uppdrag att samverka. Vi efterlyser till exempel personalliggare inom byggbranschen och på sikt också inom andra branscher som städ- och flyttbranschen. Vi vill ha Månadsuppgiftsutredningens förslag om individuell redovisning av löner och skatter på månadsbasis.

Jag får avsluta med att tacka för debatten och ge ministern en liten läxa och ett litet medskick: bättre uppföljning av skattefelet, och där har vi fått ett halvt löfte. Vi vill också ha fler konkreta åtgärder mot skattefusket.

Anf. 121 FREDRIK SCHULTE (M):

Herr talman! Jag brukar i vanliga fall ha ganska tuffa debatter med Jacob Johnson. Men nu har han en försonlig och konstruktiv ton, och det tycker jag att man ska välkomna. Vi är ju alla överens om att skattefusket måste minska.

Däremot reagerar jag skarpt på Hillevi Larssons och Socialdemokraternas argumentation. Det är inte seriöst. Hillevi Larsson går upp här och gör en poäng av att skattefusk är brottsligt. Det är väl ingen som tycker annorlunda. Frågan är: Vad är det Socialdemokraterna gör för att ändra på det? Föreslår ni att vi ska höja straffen för dem som skattefuskar och för dem som arbetar svart? Finns det något sådant konkret förslag från Socialdemokraterna? Nej, det finns det inte. Jag tror aldrig att Socialdemokraterna har kommit fram med ett förslag om att skärpa straffen mer än vad Moderaterna gör. Ökar ni anslagen till Skatteverket för att genomföra sådana här kontroller? Nej. Googla Socialdemokraterna och budget 2013 så ser ni på sista sidan att det är noll kronor i anslagsökning till Skatteverket!

Det gör att det bara är larv och trams att stå här och kräva mer kontroller och mer pengar när det egna partiet faktiskt inte föreslår det. Det enda som Socialdemokraterna vill göra är att de vill minska på RUT- och ROT-avdragen. Det ska bli mindre möjligheter att använda sig av dessa avdrag – det som har varit verktyget inte för att eliminera svartarbetet fullständigt men för att minska det påtagligt. Man vill lägga på en kilometerskatt som kommer att göra att den svenska åkeribranschen kommer

att få det tufft med utländsk illegal, svart arbetskraft. Man vill höja restaurangmomsen, man vill höja arbetsgivaravgifterna för ungdomar och man vill diskutera att återinföra arvs- och gåvoskatten och förmögenhets-skatten. Allt detta är sådant som kommer att öka skattefusket.

Ge seriösa och konkreta besked, Hillevi Larsson! Nu har du chansen. Vad vill ni konkret göra för att minska fusket? Och kom inte och påstå sådant som ni inte föreslår.

Anf. 122 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Lösningen på alla problem är inte hårdare straff. Det framhålls här att det redan i dag finns påföljder. Problemet är att risken att åka fast är så liten. Det är det man måste förstärka.

Dessutom har skatteutskottets S-grupp väckt en kommittémotion som handlar om många åtgärder som vi vill vidta på området. Bland annat gäller det krav på månadsredovisningar och krav på personalliggare. Det är exempel på reformer för att öka upptäckten och ringa in dem som skattefuskar. Det handlar både om att förebygga att man fuskar från början eftersom man vet att man riskerar att åka fast och om att ringa in dem som väl har fuskat.

Min motfråga är: Vad gör regeringen för att följa upp dessa förslag, som skulle kunna leda till att vi minskar skattefusket och får in mer skattepengar? Inte minst skulle vi kunna förbättra situationen för de seriösa företagen.

Det är nämligen ett av de allra största problemen: Företagare säger att de riskerar att få lägga ned om ingenting händer och om regeringen inte kommer till skott med åtgärder. När så många andra har satt i system att skattefuska blir det ju en dominoeffekt där man tvingas antingen följa med och själv skattefuska, för att överleva i konkurrensen, eller lägga ned sin verksamhet. Det är den verklighet många seriösa företag står inför i dag, och det har inte förbättrats. Inom vissa branscher har det mångdubbelt förvärrats.

Mina frågor är därför: Vad gör egentligen regeringen på det här området? Om man inte ens vill titta på var skattefusket finns, hur ska man komma åt det? Det första steget är ju att se en aktuell redovisning, och sedan gäller det att ringa in områdena där det finns skattefusk. Det här är en investering, för om vi genomför de förslag där man ökar kontrollen av oseriös verksamhet kan vi få in mer skattepengar. De miljarder vi går miste om varje år ska vi ha in, och de seriösa företagen ska ha bra villkor.

Anf. 123 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Låt mig till att börja med tacka Jacob Johnson för att vi har haft den här viktiga debatten. Skattefelskartan har utgjort en viktig grund för skattepolitiken och även för ett mer effektivt sätt att jobba med skattefelen. Skattesystemet är centralt inte bara ur samhällsekonomisk synvinkel utan också ur ett bredare perspektiv när det gäller tilltro till myndigheter, tilltro till samhället och tilltro till en fungerande gemenskap i vårt land.

Jag vill på en punkt invända mot Jacob Johnsons beskrivning. Jag vill verkligen inte underkänna det arbete Skatteverket har gjort på området; de har utifrån de utgångspunkter som fanns för uppdraget levererat ett bra svar. Däremot finns det starka skäl att vidta ytterligare åtgärder och

göra ytterligare undersökningar, samt kanske utveckla nya instrument för att se om vi kan skapa en skatteförsäkring som går att följa över tid och som även fungerar som en inriktningsgrund för den riskbaserade skattekontrollen.

Sedan är det naturligtvis så att regeringen vidtar breda åtgärder på området. Vi har genomfört en hel rad förslag, inte minst inom skattelättnader, som gör att skattekilarna har minskat och som gör att skatteundandragandet minskar. Vi har lagt fram ett antal tunga förslag för att förbättra kontrollen av uppföljningen, och det ligger ett antal sådana som nu är på väg fram. Vi har också ändrat regelverket på viktiga punkter för att helt enkelt minska skatteundandragandet, där de stora förändringar som har gjorts kring ränteavdragen i bolagsskatten kanske är det mest centrala.

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på interpellationerna 2013/14:239, 240 och 253 om åtgärder mot svag tillväxt

Anf. 124 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Peter Persson har frågat statsministern genom vilka åtgärder regeringen avser att minska arbetslösheten och värna industri- och sysselsättningen. Interpellationen har överlämnats till mig. Han har också frågat mig hur regeringen avser att få fart på den svenska tillväxten och minska arbetslösheten. Jag väljer att ge ett gemensamt svar på dessa interpellationer.

Sedan finanskrisen inleddes 2008 har läget i världsekonomin varit bekymmersamt. Svensk ekonomi har visat stor motståndskraft under en djup och utdragen lågkonjunktur. En viktig förklaring till detta är att regeringen har stöttat tillväxten aktivt. Sverige är ett av få länder i EU som har kunnat behålla en expansiv finanspolitik genom hela lågkonjunkturen.

Regeringen har genomfört omfattande åtgärder för att sänka arbetslösheten. Drivkrafterna till arbete har stärkts genom jobbskatteavdraget och den återupprättade arbetslinjen i socialförsäkringssystemen. Utbildnings- och arbetsmarknadspolitiken har reformerats för att bättre rusta människor för jobb och förbättra matchningen.

Arbetskraftsefterfrågan på unga och grupper med svag förankring på arbetsmarknaden har stimulerats med flera åtgärder, till exempel sänkta socialavgifter för unga och nystartsjobb. Regeringens samtal med arbetsmarknadens parter har resulterat i stöd till yrkesintroduktionsavtal. Vi har också gjort omfattande reformer för att stärka företagets internationella konkurrenskraft, vilket är särskilt viktigt för många industriföretag. Det rör sig bland annat om sänkt bolagsskatt, infrastruktursatsningar och satsningar på forskning och utveckling.

Den förda politiken har bidragit till att sysselsättningen ökat med över 200 000 personer sedan 2006. Tunga bedömare såsom OECD, Finanspolitiska rådet och Konjunkturinstitutet bedömer att åtgärderna leder till varaktigt lägre arbetslöshet. Politiken kommer därför fortsatt att inriktas

mot ytterligare sänkta trösklar in på arbetsmarknaden och stärkta jobbchanser för de grupper som har det svårast att hitta jobb.

Prot. 2013/14:89
25 mars

Anf. 125 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Jag tackar finansministern för svaret.

Jobben är den avgjort viktigaste frågan och den moderatledda regeringens stora misslyckande. Runt 400 000 människor är i dag arbetslösa i vårt land. Det är 140 000 fler än när Borg blev finansminister. Det är så hans ämbete ska mätas.

Jobben är viktiga för den självkänsla de ger till enskilda människor. Det handlar om friheten att med egen inkomst råda över sitt eget liv. Arbetet bidrar dock också med inkomster till det gemensamma – jobben är grunden för att kunna upprätthålla välfärden. Därför skrev jag tre olika interpellationer för att debattera jobbmisslyckandet.

Den första gick till statsministern eftersom jag tycker att han i partiledardebatten talade om arbetslösheten som ett marginalproblem. Han nämnde grupper med svag anknytning till arbetsmarknaden, som nykomna till Sverige och ungdomar. Arbetslösheten är inte ett marginalproblem – det är ett brett samhällsproblem i Sverige.

Därför skrev jag en andra interpellation, till finansministern, om åtgärder mot svag tillväxt. Det gjorde jag inte minst mot bakgrund av att låg tillväxt tillsammans med skattesänkningar på nära 140 miljarder har skapat ett hål i de offentliga finanserna. När Anders Borg blev finansminister 2006 hade Sverige 65 miljarder i överskott i offentliga finanser. I år förväntas ett underskott på 87 miljarder kronor i de offentliga finanserna. Det är en försämring med 152 miljarder på åtta år. Det är så finansministern ska mätas.

Den tredje interpellationen handlade om strategin för att minska arbetslösheten när nu skattesänkingspolitiken har misslyckats.

Finansministern gjorde konststycket att slå ihop dessa tre olika politikområden i ett svar här i kammaren. Jag är glad över att finansministern är i kammaren och förvisso över att få ett svar på mina interpellationer. Men hans svar gör mig djupt orolig, för det kan sammanfattas med en självgodhet mitt i massarbetslöshetens Sverige: Det finns bara en väg. Vi har lyckats med politiken. Det vi föresatte oss har vi klarat.

Jag tror att finansministern egentligen känner sig alltmer ensam i den oreda och det haveri som är och kommer att vara eftermälet till jobbpolitiken. Den enda vägens politik à la Borg är ett stort misslyckande, herr talman.

Anf. 126 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Sverige är ett välfärdsland, och det vill vi att det ska fortsätta vara. Det ska vara ett land där alla får möjlighet att utbilda sig och där man får vård och omsorg när man är i behov av det.

För att Sverige även i fortsättningen ska vara ett välfärdsland behöver så många som möjligt i befolkningen ha ett arbete att gå till, genom anställning eller i eget företag, inte bara i dag utan även i morgon och i framtiden. Vi måste också klara jobben för att våra offentligt finansierade verksamheter ska få de resurser de behöver för att driva en bra verksamhet.

Svar på
interpellationer

Sverige har i dag den högsta sysselsättningsgraden i EU. 79,6 procent av befolkningen mellan 20 och 64 år arbetar. Det är så vi har klarat vår samhällsekonomi. Det finns ingen trollformel bakom ekonomisk framgång, bara hårt arbete.

Förutsättningarna för ett land som vill skapa jobb är att det finns många och starka företag. Vi vet att Sverige har varit ett land med starka företag. Det har gett oss det välstånd vi har i dag. Företagandet ger människor jobb, och jobben leder till löner till anställda men också till skatteintäkter till stat, landsting och kommun. Därför är företagandet och företagsklimatet strategiskt viktigt. Det finns inget annat sätt att skapa välfärd. Företagandet är viktigt för vård, för skola och för omsorg.

Företagen finns dock inte för evigt. Vi vet att företag upphör och att de kanske flyttar sin verksamhet. Därför måste det hela tiden startas nya företag.

Vi vet att det finns många unga i dag som vill starta företag och som har idéer, produkter och tjänster. För dem och för alla andra måste politiken göra vad politiken kan. Många av de län i landet som har den högsta arbetslösheten har ett företagsklimat som inte är gynnsamt. Det borde inte vara så, och det behöver inte vara så. Alla våra kommuner måste arbeta aktivt för att skapa ett bra företagsklimat.

Självklart har vi en tung lågkonjunktur bakom oss som har påverkat nyföretagandet, men just därför är det extra viktigt att trygga jobben och att fler nya företag startas.

Våra kommuner kan göra mycket för att skapa förutsättningar för fler företag. Många av de faktorer som påverkar det finns med i Svenskt Näringslivs ranking av företagsklimatet. Vi vet att företag startas oftare och lättare i de kommuner som har ett bra företagsklimat. Ett gott företagsklimat är ett gott jobbklimat.

Anf. 127 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Vi ser nu effekterna av regeringens politik. Jobbskatteavdraget har inte lett till sänkt arbetslöshet. Arbetslösheten har fortsatt att öka. Det som kallas för återupprättad arbetslinje inom socialförsäkringarna har inte heller lett till att arbetslösheten har sjunkit.

Jag vill också ifrågasätta det ordval man väljer. I praktiken handlar det om att människor som har betalat in till sin försäkring sedan inte får ut ersättningen när de väl behöver den. Även om man väljer att kalla detta för ett bidrag är det faktiskt en försäkring. Man har tagit resurser från försäkringen som människor har betalat in till i alla år som de har arbetat. Sedan har man lagt detta på skattesänkningar som den gruppen naturligtvis inte omfattas av.

Vi kan också se att trots att det har blivit svårt att vara sjukskriven i Sverige i dag ökar nu sjukskrivningstalen. Det betyder antagligen att det finns ett stort mörkertal, det vill säga att det finns människor som har blivit utförsäkrade och som fortfarande är sjuka men som inte längre kvalificerar sig. Trots att många har utförsäkrats ökar sjukskrivningstalen, och det handlar framför allt om psykiska diagnoser som utbrändhet, ångest och stress. Mycket har med arbetslivet att göra, där man har rustat ned arbetsmiljöarbetet och företagshälsovården som fanns till just för att förebygga sjukskrivningar. Man kan se ett direkt samband. Det här är

tyvärr en misslyckad politik för de arbetslösa, för de sjuka – ja, för hela vårt land.

Det står också i ministerns svar att man har satsat på att öka matchningen och på att rusta de arbetslösa bättre för jobben. Men det är ett totalt misslyckande. Vi kan nämligen se att trots att vi har så hög arbetslöshet – 8 procent är massarbetslöshet – fungerar inte matchningen. Var femte rekrytering misslyckas. Var femte gång som arbetsgivarna söker personal hittar de alltså inte människor med rätt kompetens. Det borde ge svaret på vad man ska göra i stället, det vill säga satsa på utbildning. Se till att de arbetslösa som inte har grundskolekompetens eller inte har gymnasiekompetens får hjälp med det. Inte ens det kan Arbetsförmedlingen hjälpa till med i dag. Så låst är regelverket.

Man kan se att arbetslösheten är dubbelt så hög bland dem som inte har gymnasiekompetens. De blir inlåsta i arbetslöshet och hamnar i värsta fall i fas 3. Det är ett gigantiskt misslyckande. Det är nämligen de långtidsarbetslösa som har hamnat i fas 3, 35 000 människor. Det växer hela tiden, trots riksdagens tillkännagivande om att vi ska stoppa anvisningarna till fas 3 eftersom det inte fungerar. Det är en svindyr reform som dessutom har undanträngningseffekter. Det är klart att det är billigare att ha någon i fas 3 när arbetsgivaren får 5 000 kronor i månaden för den arbetslösa, och den arbetslösa försörjs inte ens av arbetsgivaren. Det är antingen staten som betalar ersättning eller kommunen genom försörjningsstöd. Den arbetslösa får ingen riktig lön och har inga rättigheter.

Hela åtgärds paketet som regeringen har lagt fram har fått förödande konsekvenser. Det är dyr politik men ineffektiv.

När det gäller Arbetsförmedlingen krävs det en total reformering av hela verksamheten som handlar om att se till att arbetslösa får den utbildning som krävs för jobben. Se till att sluta satsa resurser på fas 3, jobbcoacher och sådant som inte har fungerat!

Anf. 128 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Äntligen har vi Anders Borg i talarstolen så att vi kan få lite svar från honom på några frågor. Jag har förstått från tidigare debatter att finansministern sällan lyssnar på frågor, men jag ska ändå pröva att ställa några.

När Anders Borg tillträdde sade han att det kommer att dröja upp till två år innan regeringens politik ger full effekt. Det skulle betyda 2008. Varför hänvisar finansministern då till 2006? År 2006 styrde Socialdemokraterna. Borde man inte räkna från kanske 2007 – i september 2007 hade regeringens politik verkat i cirka nio månader? Det vore kanske rimligt.

I sista meningen i svaret skriver regeringen dessutom: ”Politiken kommer därför fortsatt inriktas mot att ytterligare sänka trösklarna in på arbetsmarknaden och stärka jobbchanserna för de grupper som har det svårast att hitta jobb.”

Handlar det då om att utöka gruppen i fas 3? Det är ju det regeringen har satsat på. Innebär det fler sänkta skatter? Innebär det sänkt studiebidrag, eller håller regeringen kvar vid förslaget att inte sänka studiebidraget?

Precis som Hillevi Larsson beskriver är över 400 000 arbetslösa och 35 000 i fas 3. Det häpnadsväckande är att industrin efterfrågar personer.

Och det är problem med matchningen eftersom regeringen har dragit ned på utbildningarna.

När regeringen skriver att man har haft ansvarsfull politik tänkte jag fråga finansministern om han tycker att det är ansvarsfullt, och jag riktar också frågan till Lotta Olsson, att gå från 65 miljarder i överskott till 87 miljarder i underskott. Är det verkligen att vara ansvarsfull?

Jag har en fråga till. Vi ska se om han svarar på den. Delar han statsministerns uppfattning om att industrin är praktiskt taget borta? Om man läser finansministerns svar på frågan om svag tillväxt kan vi inte riktigt se att finansministern har svarat på Peter Perssons interpellation när det gäller de frågor som handlar om att värna industrisysselsättningen.

Finansministern gjorde det enkelt för sig genom att slå ihop tre interpellationer till en och därmed försöka besvara dem samtidigt. Men egentligen innehåller svaret väldigt lite om konkreta åtgärder, konkreta insatser, mer än att han har sänkt skatten med 130 miljarder.

Finansministern får gärna utveckla sitt svar lite mer om han har tid, lust och ork.

Anf. 129 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Herr talman! Det är viktigt med perspektiv i den ekonomiska politiken. Peter Persson gjorde ganska stor sak av att regeringen och allianspartierna under de senaste åren medverkat till att sänka skattestrycket med 140 miljarder kronor. Det är mycket pengar. Det har gått de offentliga kassorna förbi, kan man säga. Det är Peter Perssons poäng. Men om man ska få fler jobb måste man samtidigt öka efterfrågan. Jag tycker att det finns ett glapp i Peter Perssons argumentation på den här punkten. Därför, herr talman, skulle jag vilja ställa några kontrollfrågor till Peter Persson.

Den första kontrollfrågan, som jag ställt tidigare, är: Hur många fler Volvobilar hade det sålts i Sverige om vi inte ökat köpkraften för de svenska bilkonsumenterna? Hur många fler Volvobilar hade det sålts, och hur många jobb hade då skapats?

Den andra kontrollfrågan är: Hur många nya jobb hade det skapats om man inte sänkt arbetsgivaravgifterna för unga människor? Det handlar inte, som med jobbskatteavdraget, om 99 miljarder men dock om ungefär 17 miljarder per år. 17 miljarder kronor är också en summa. Hur många nya jobb hade det skapats om man haft kvar en hög arbetsgivaravgift för unga människor?

Den tredje kontrollfrågan handlar om ROT- och RUT-avdragen som en sänkt skatt på arbete. Hur många nya jobb hade det skapats om man inte hade sänkt skatten för arbete med ROT och RUT med ungefär 16 miljarder kronor, som det var förra året? Hur många nya jobb hade det skapats?

Herr talman! Man kan fundera på vad som är alternativet. Man kan fundera på effekten totalt sett om staten visserligen hade haft 140 miljarder kronor mer att fördela, även på landstingen och kommunerna, men svenska konsumenter hade haft lika mycket mindre. Deras börsar hade då varit ganska mycket tunnare. Vad skulle de ha köpt för?

Min sista kontrollfråga till Peter Persson är därför: Vad skulle man ha köpt om man haft 140 miljarder kronor mindre? Staten, landstingen och

kommunerna kunde ha köpt för den summan, men hade det blivit samma sysselsättning?

Det är mina kontrollfrågor till Peter Persson.

Anf. 130 FREDRIK SCHULTE (M):

Herr talman! Skolfrågorna och de sjunkande kunskapsnivåerna i skolan är ett hett politiskt ämne för närvarande. På det temat skulle jag vilja ställa en klurig liten mattefråga. Jag tror faktiskt inte att ens finansministern, trots hans skicklighet i matematik och ekonomi, kan svara på den. Frågan lyder: Hur många procent är 100 kronor?

Det går inte att svara på den frågan, för den är felställd. Procent fungerar inte på det sättet, utan procent är en del av någonting. På samma sätt blir det ganska knasigt när Socialdemokraterna säger att vi ska höja skatterna, för då får vi in mer pengar till välfärden. Det fungerar inte så. Skatter är procentsatser, en del av något. Det betyder att om vi har en stor ekonomi kan låga skatter till och med ge mer pengar än en liten ekonomi med väldigt höga skatter. Det är förklaringen till att vi kunnat sänka skatterna och ändå få mer pengar till välfärden.

Peter Persson beklagar sig i en av interpellationerna över att tillväxten är för låg, men det är just tack vare att vi haft en så god tillväxt jämfört med alla andra länder som vi klarat av konststycket att sänka skatterna och samtidigt få in mer pengar till välfärden.

Tittar vi på länderna i västvärlden ser vi att det mellan 2006 och 2013 bara var Luxemburg, Norge och Australien, alltså ett i det närmaste skatteparadis och två extremt råvaruexporterande länder, som hade bättre tillväxt än Sverige. Tittar vi på enbart den här mandatperioden ser vi att vi mellan 2010 och i dag spöar samtliga de tre länderna. Vilket land tycker Peter Persson har varit bättre än Sverige, som vi borde kunna jämföra oss med i termer av tillväxt?

Nåväl, låt mig gå tillbaka till matematiken. Vi kan på det temat ställa oss frågan: Hur mycket lägre blir arbetslösheten om vi får 200 000 fler i jobb? Återigen beror det på hur många som jobbar från början och hur många som söker jobb. Nu blir det lite knepigt, men det fungerar på så sätt att arbetslösheten är en andel av något, just andelen av arbetskraften, så många som befinner sig på arbetsmarknaden, söker jobb eller jobbar.

Då finns det två sätt att sänka arbetslösheten. Det ena är att skapa fler jobb. Det andra är att trola bort människor. Nu kan man inte trola bort människor hur som helst, utan politikens metod har varit att förtidspensionera dem. Det ägnade sig Socialdemokraterna aktivt åt under sin tid vid makten. De förtidspensionerade människor så att siffrorna skulle se bättre ut, så att det skulle se ut som att arbetslösheten var låg när utanförskapet, det totala antalet människor som levde på olika former av bidrag, i själva verket var konstant under de goda tider som Sverige hade samtidigt som Göran Persson var statsminister.

Vi har trots den globalt sett värsta ekonomiska krisen sedan andra världskriget ökat antalet jobb med 200 000. Vi har minskat antalet bidragstagare, alltså utanförskapet, med 200 000. På så sätt har vi sett till att Sverige haft den bästa tillväxten i hela Västeuropa. Vilket land är bättre? Svara på det!

Prot. 2013/14:89
25 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 131 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! Det är väl bekant att världsekonomin befunnit sig i en långvarig kris. Det är den tyngsta ekonomiska recession vi upplevt sedan depressionen på 30-talet. I den omgivning vi befinner oss i framstår det som alldeles tydligt och uppenbart att svensk ekonomi klarat det bättre än grannländernas. Väger man samman offentliga finanser och utvecklingen på arbetsmarknaden samt utvecklingen av tillväxten finns det inte något land som kan uppvisa lika starka siffror som Sverige. Vi har alltså ett starkare finansiellt sparande. Regeringen tog stort ansvar i början av mandatperioden genom att kraftigt öka det finansiella sparandet och hade därigenom sparat i ladorna för att kunna möta en besvärlig kris.

Vi har minskat skuldsättningen, och vi har säkrat att vi slipper göra nedskärningar i den offentliga ekonomin. I såväl Danmark som Finland, för att inte tala om övriga Europa, skärs det nu ned och skatter höjs. Det ser vi inte i Sverige.

Låt oss titta på de breda och centrala variablerna för arbetsmarknaden. Man kan då titta på arbetskraftsdeltagande, man kan titta på sysselsättningsgrad, man kan titta på sysselsättningsutveckling, man kan titta på långtidsarbetslöshet, man kan titta på arbetade timmar och man kan titta på arbetslöshet. Väger vi ihop alla de variablerna står sig Sverige starkare än jämförbara länder i Europeiska unionen.

Vi har alltså haft en ökning av arbetskraften trots att vi ligger bland dem som har det högsta arbetskraftsdeltagandet. Vi har haft en sysselsättningsgrad som gör att vi i dag ligger före de andra europeiska länderna i sysselsättningsnivå. Vi har haft en sysselsättningsökning och en minskning av utanförskapet med ungefär 200 000 personer. Vi har en långtidsarbetslöshet som ökat mindre än i de flesta jämförbara länder, och i dag tillhör vi den handfulla länder som har den lägsta nivån i Europa.

Man kan i det här sammanhanget särskilt notera att vi ansträngt oss för att hålla ihop Sverige. Vi har fått statistik från Socialstyrelsen om hur det ser ut med biståndsmottagande, det vi tidigare kallade socialbidrag. Då kan vi notera att andelen socialbidragstagare som andel av befolkningen nu är lägre än när alliansregeringen tillträdde. Vi har gått från 5,8 till 5,7 procent. Under hela mandatperioden har vi alltså haft siffror som under dessa åtta år varit lägre än under de åtta åren dessförinnan när Socialdemokraterna styrde. Då låg socialbidragstagandet på påtagligt högre nivåer. Detta har alltså varit fallet trots den värsta ekonomiska krisen sedan 1930-talet. Det tycker jag är väldigt positivt.

Denna framgång för jobbpolitiken, den ekonomiska politiken och konkurrenskraften bygger på en bred politik där ekonomiskt ansvarstagande, drivkrafter, prioritering av kunskap och förstärkt företagsklimat förstärker en utveckling där vi som land står tryggare, har fler i arbete och upplevs som mer konkurrenskraftiga än de flesta andra länder. Det här är det grundläggande svaret på den oro som Peter Persson visar i sina tre interpellationer.

Det som är lika tydligt är att vi trots att det är fem månader kvar till valdagen inte får några besked om vilken politik Socialdemokraterna vill driva i Sverige, vilka partier de ska samarbeta med och vilken politik dessa står för. Det budgethål som vi ser i den socialdemokratiska ekonomisk-politiska motionen är mörkt och djupt. Man har tappat sin finansiering, man står och utlovar löften vitt och brett i kommun efter kommun

och man lägger fast en politik som med stigande sjukfrånvarokostnader skulle underminera stabiliteten i de offentliga finanserna. Fem månader före valdagen får vi inga besked från Socialdemokraterna. Vi får ingenting veta om vad de vill göra, för de saknar jobbpolitik.

Prot. 2013/14:89
25 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 132 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Finansministern andas uppgivenhet och räknar upp de vanliga gamla schlingmannska argumenten. Jag har haft några debatter med Anders Borg den här perioden. Jag har framför allt haft dem för att fästa uppmärksamhet på arbetslösheten som samhällsproblem. Det är en massarbetslöshet som biter sig fast. Värst drabbas ungdomar och de många långtidsarbetslösa.

Det jag tycker är mest plågsamt är att regeringen försöker vifta bort arbetslösheten som samhällsproblem. I stället försöker man säga att det är ett enskilt problem. Det är mitt problem som arbetslös. Det antyds att man är lat eller ovillig att arbeta.

Finansministern säger i dag att det bara finns två vägar att få fler jobb. Den första är att sänka skatterna. De har nu sänkts med nära 140 miljarder, och fem jobbskatteavdrag har genomförts. Hur många jobb har det givit? Finansministern rabblar upp att 200 000 nya jobb har skapats. Men befolkningen har vuxit med 500 000. Det viktiga är att arbetslösheten har ökat. Det finns ingen vetenskap som säger att fler jobb har skapats på grund av jobbskatteavdragen.

Därutöver säger finansministern att drivkrafterna till arbete har stärkts genom "den återupprättade arbetslinjen i socialförsäkringssystemen". Jag tycker att man ska kalla det för vad det är: utförsäkringslinjen. Av dem som är arbetslösa i dag har bara 40 procent arbetslöshetsersättning. Övriga har annan inkomstförsörjning, särskilt försörjningsstöd. De som har a-kassa har bara 40 procent av tidigare ersättning.

Regeringen verkar se arbetslösa som fuskare. Jag tycker att det är skamligt. Är det så, finansministern, att arbetslösheten skulle öka om vi förbättrade arbetslöshetsförsäkringen? Hur mycket, finansministern, skulle i så fall arbetslösheten öka med?

Herr talman! Vi har en tröttkörd och misslyckad regering som bara upprepar två saker: Sänk skatten! Försämra för de arbetslösa! I stället hade det behövts näringspolitik, utbildningspolitik, bostadspolitik och annat som skapar jobb och medverkar till utveckling där marknaden sviker. Men den moderatledda regeringen vill ge marknaden fritt spelrum också på en plats där den inte borde vistas, nämligen i välfärden.

Till herr Andren, den gode mannen, vill jag säga: Dina kontrollfrågor får ställas till nästa socialdemokratiska finansminister.

Anf. 133 LOTTA OLSSON (M):

Herr talman! Vår ekonomi har varit robust under den långa lågkonjunktur vi snart hoppas se slutet på. Vår tydliga arbetslinje har varit framgångsrik, med fler personer i arbete och lägre skatter än 2006, samtidigt som skatteintäkterna ökat då fler arbetar. Även om vi har en trist ungdomsarbetslöshet är den betydligt lägre än i de flesta andra länder i EU.

Den svenska ekonomin är dock enormt beroende av exportindustrin. Hälften av vår bruttonationalprodukt kommer från vår export. Den traditionella basindustrin med varor från skog, gruvnäring och verkstadsindu-

stri är viktig för den svenska exporten. För basindustrin är energifrågorna enormt viktiga. En långsiktig och robust energipolitik med säkrad energitillgång och rimliga prisnivåer behövs för att den svenska basindustrin ska våga satsa framåt. En ökning av energipriset med 1 öre per kilowattimme skulle exempelvis innebära en ökad kostnad för Stora Enso Fors med 5,4 miljoner kronor, för Avesta Jernverk med 3,5 miljoner kronor och för SSAB i Borlänge med 5 miljoner kronor, enligt riksdagens utredningstjänst.

Varje förlorat jobb i basindustrin är ett hot mot den svenska välfärden. De jobb som finns här ger viktiga skatteintäkter för stat, landsting och kommun. Vi behöver säkra de svenska jobben. Bara så kan vi säkra vård, skola och omsorg.

Alliansen har en gemensam energipolitik som säkrar energiförsörjningen och ger konkurrenskraftiga priser på energi. Vi har dessutom aldrig haft en så stark utbyggnad av den alternativa energiproduktionen.

Min fråga är hur Socialdemokraterna tillsammans med sina samarbetspartner ska få till en bra energipolitik som den svenska industrin kan lita på. Detta borde bekymra dem.

Anf. 134 HILLEVI LARSSON (S):

Herr talman! Vi socialdemokrater anklagas ofta för att ha försökt gömma folk på vår tid. Men om man tittar på regeringens politik verkar det enda problemet vara de som uppbär ersättning från försäkringarna, som regeringen kallar bidrag. Men är det då inget problem med alla dem som hamnat utanför? Är det inget problem med alla utförsäkrade, varav många drabbats av fattigdom?

Det finns en siffra som man aldrig analyserar, nämligen hur många som försörjs av sin partner eller av sina föräldrar. Det är ingen självklarhet att man får försörjningsstöd i dag. Det är hårda, rigorösa regler även där. Trycket har också ökat på socialtjänsten. Dessutom är man inte berättigad till försörjningsstöd om man har en partner som har en inkomst. Det som händer då är att hela familjen blir fattigare. Hela familjen ska leva på en inkomst. Det mäts aldrig i statistiken. Man talar om att utanförskapet har minskat och att det inte finns någon fattigdom. Men antalet människor som inte är registrerade någonstans har ökat. Många av dem försörjs av sina föräldrar, inte minst arbetslösa ungdomar. Den som till exempel blivit arbetslös eller sjuk får försörjas av partnern. Hela familjen döms då till fattigdom.

Samtidigt som vi tittar på den förda politiken måste vi komma ihåg att befolkningen har ökat med nästan en halv miljon. Då är det inte konstigt att sysselsättningen ökar. Den intressanta siffran är hur stor andel av befolkningen som är arbetslös, och den siffran är högre nu än tidigare. Det är vad regeringen borde fokusera på.

Det är 20 procent fler i dag som inte är behöriga till gymnasiet jämfört med 2006. Det finns enorma behov inom utbildningssystemet. Det är ett av de områden som regeringen borde satsa på, men av någon obegriplig anledning gör man inte det.

Anf. 135 EVA-LENA JANSSON (S):

Herr talman! Det är obegripligt hur finansministern kan vara så påtagligt nöjd med situationen när det finns 400 000 arbetslösa.

Det är lite trist för debatten när finansministern och Lotta Olsson använder färdigskrivna manus utan att ens lyssna på de frågor vi ställer. Jag förstår att det underlättar för finansministern därför att han inte behöver fundera över vad han ska säga. Han kan läsa innantill och låtsas som att det regnar.

Är finansministern nöjd med att ha gått från 65 miljarder i överskott till 87 miljarder i underskott? Är han nöjd med situationen 400 000 arbetslösa? Varför använder han statistik över andelen sysselsatta från 2006 när hans politik inte skulle ge effekt förrän 2008? Det är väl relevant att svara på de frågorna? Jag förstår att det är pinsamt att svara på frågorna. Så misslyckad som den politiken har varit skulle jag också skämmas.

Sedan vill jag vända mig till Fredrik Schulte. SSR:s ordförande Heike Erkers säger att många som söker jobb, inte har a-kassa, som måste betala hyran, går till socialtjänsten och behöver försörjningsstöd. Sjukförsäkringen fungerar inte heller som den borde. De som inte står till arbetsmarknadens förfogande och är sjuka måste gå till socialtjänsten och få försörjningsstöd.

Ni har gjort så att de sjuka skjuts över kanten, en efter en trillar över kanten, och de står utan skyddsnet. En del belastar socialbidragskostnaderna. Sedan säger finansministern att han är nöjd med situationen. Det är skrämmande att sjuka går på försörjningsstöd och att finansministern är nöjd med 400 000 arbetslösa. Skäms!

(Applåder)

Anf. 136 GUNNAR ANDRÉN (FP):

Herr talman! Jag vill tacka Peter Persson för svaret som jag fick att jag ska vänta till nästa socialdemokratiska finansminister. Det är oroande att jag ska behöva vänta på svaren så länge.

Dess bättre, herr talman, gav Peter Persson själv svaren i sitt anförande, nämligen när han talade om behovet av ökade intäkter för de arbetslösa. Det skulle skapa fler jobb. Jag måste hålla med om att det är just detta som är poängen. Utan ökad efterfrågan blir det inga fler jobb.

Peter Persson var tidigare kommunstyrelsens ordförande i Jönköping. Jag minns flera av de debatter som dåvarande oppositionsledaren Mona Sahlin och dåvarande ekonomiske talesmannen Thomas Östros hade hösten 2009 om kommunernas ekonomi. De skrev flera debattartiklar, och Anders Borg tvingades att här svara på frågor om hur mycket kommunerna behövde för att slippa friställa personal.

Det är samma sak där, nämligen att utan efterfrågan och pengar i kassorna kan man inte anställa på det sätt vi vill. Jag tackar Peter Persson för det goda svar han gav på frågan, nämligen att om det inte finns en ordentlig efterfrågan blir det inga jobb.

Socialdemokraterna borde vara glada för att vi sänkte moms på lagad mat. Ni hade de frågorna med i ert eget program den 31 augusti 2010. Ni ska vara glada över att vi har sett till att det har blivit fler jobb i restaurangbranschen. Det var ni själva som lade fram förslaget. Skäms inte för att vi har genomfört er politik.

Anf. 137 FREDRIK SCHULTE (M):

Herr talman! Apropå Eva-Lena Janssons uttalande om att vi inte svarar på frågor. Jag ställde en fråga: Vilket land tycker ni har lyckats bättre än Sverige? Jag fick inget svar på den frågan. Det är kanske inte så konstigt.

I mitt första anförande sade jag att Sverige är bäst i västvärlden i fråga om tillväxt. I fråga om statsskuldens utveckling sedan 2006 är Sverige bäst i hela västvärlden. Om vi tittar på vem som har tillskjutit mest resurser till välfärden under samma tid är Sverige bäst i västvärlden. Om vi tittar på sysselsättningsökningen och sysselsättningen totalt sett är Sverige bäst i hela västvärlden.

Det stämmer inte att detta förklaras av att befolkningen har ökat. Vi kan konstatera att utanförskapet, det vill säga de som totalt sett lever på olika typer av bidrag, har minskat med 200 000, från en miljon till 800 000. Om vi tittar på AKU, det vill säga Statistiska centralbyråns sammanställning av människor i arbetsför ålder, kan vi konstatera att andelen som är hemmavarande och övriga ej i arbetskraften, de som lever på sin partner, som Hillevi Larsson påstår, eller som inte finns någonstans i statistiken, har minskat. Socialbidragen har, precis som Anders Borg sade, minskat.

Det enda som har ökat är arbetslösheten. Det beror på att människor som tidigare var förtidspensionerade har börjat söka jobb. Det är klart att det är tufft för dem att komma tillbaka. Det är det som skapar matchningsproblemen.

Den öppna arbetslösheten, det vill säga det mått som Göran Persson trumfades med, är lika låg i dag som då. Skillnaden är att vi har redovisat de verkliga problemen på ett mycket tydligare sätt.

Vad vill ni göra? Jo, ni vill höja bidragen och byta namn på åtgärder och tro att det löser problemen. Det är inte en ansvarsfull väg och inte en bra väg för Sverige.

Anf. 138 ANDERS KARLSSON (S):

Herr talman! Det här är väl en av många debatter som Peter Persson har haft med finansminister Anders Borg om det som vi benämner massarbetslöshet.

Anders Borg och den borgerliga regeringen gick till val 2006 på att stoppa utanförskapet och sänka arbetslösheten. Sju år senare har arbetslösheten ökat. Ingen har förnekat det, men Anders Borg har inte sagt ett ord om det utan i stället pratat om sysselsättningen. Flera andra har tidigare talat om skillnaden mellan antalet sysselsatta och arbetslöshet; befolkningen har ökat med 500 000.

Det som är viktigt i det svenska samhället, och det som har byggt välförståndet i Sverige, är att vi har skapat jobb, att det råder en hög sysselsättning bland människor i Sverige. Det har andra länder tagit efter. Med hjälp av barnomsorg och jämställdhetsarbete har kvinnorna kommit ut på arbetsmarknaden. Inte bara männen jobbar. Det har byggt vårt välförstånd. Vi ska slå vakt om detta och fortsätta att jobba så.

Att gå till ett jobb och ha en egen försörjning ger både stolthet och värdighet. Statsministern säger: 160 000 är födda i ett annat land, 120 000 har en utbildningsnivå som motsvarar högst grundskola och 60 000 är över 55 år.

Är det förklaringen? Ska de som inte har ett jobb att gå till skuldbe-
läggas? Nej, det är en dåligt förd politik som skapar detta. Jag måste
ställa frågan igen till dig, Anders Borg: Varför fixar du inte de jobb du
gick till val på 2006?

Då har jag ytterligare en fråga till dig, finansministern. Du och jag
hade en debatt i Almedalen 2006 om arbetslösheten och arbetsmark-
naden. Du sade att man inte kan göra någonting åt arbetslösheten för att
jämviktsarbetslösheten är 6 procent. Nu har vi haft en arbetslöshet under
en lång tid på 7 ½–8 procent. Min retoriska fråga är: Är det detta som är
jämviktsarbetslösheten? Du gjorde en lång utläggning om ekonomiska
incitament och så vidare för att inflationen inte skulle dra i väg. Skulle du
kunna beskriva det i dag? Är det 7 ½–8 procents arbetslöshet som är jäm-
viktsarbetslöshet? Är det därför oviljan att sänka arbetslösheten är så
stark hos regeringen?

Det finns 80 000 människor, påstås det, som skulle kunna få jobb
inom industrin om man bara gav dem rätt utbildning. Arbetsmarknadspo-
litiken har ni fullständigt raserat under er tid. Är modellen – för att man
ska ha den höga jämviktsarbetslösheten – att inte ge möjligheter för
människor som har svårt att komma ut på arbetsmarknaden? Är det
egentligen detta som det syftas till i svaret?

Peter Persson har ställt ett antal frågor här. Inte någon av dem har fi-
nansministern behagat svara på, mer än att jobbskatteavdraget och sänkta
skatter ger mer jobb.

Jag skulle kunna citera en före detta LO-ordförande som sade: Det
kallas för hästskitsteorin. Ju mer havre man ger till hästen, desto mer blir
det i spillningen till fåglarna efteråt. Är det detta som är idén – att göda
dem som redan har det bra för att de sämre lottade i samhället ska få det
lite bättre?

Svaren är finansministern skyldig såväl Peter Persson som oss andra
som deltar i denna debatt.

Anf. 139 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Sverige är ett bra land att leva i, men någonting håller
på att gå sönder.

För åtta år sedan var det 6 procents arbetslöshet här i landet.

Jag skulle i och för sig uppskatta om finansministern lyssnade på mig.
Jag har dessutom, herr talman, lämnat in tre interpellationer, och ingen
av dem tänker Anders Borg, vill inte Anders Borg, svara på. Om jag går
in i debatten med anledning av Peter Perssons interpellation, bara för att
kanske ändå få en debatt med Anders Borg, tycker jag att det är på sin
plats att han lyssnar på vad jag har att säga. Annars spelar det ingen roll.

Dessutom skulle jag vilja veta varför Anders Borg förhalar svaren på
mina interpellationer. De handlar om de här frågorna. Anders Borg klarar
av att svara Peter Persson men inte mig. Anders Borg hänvisar till att han
är ute i landet, reser och har andra åtaganden, men just nu sitter han här.
Ändå säger han att han inte har möjlighet att svara på mina frågor angå-
ende skattesänkningar.

När det gäller skattesänkningar slogs ni med näbbar och klor i höstas
för att ni måste få sänka skatten ytterligare. Om ni inte får sänka med 3
miljarder till kommer alla budgetregler att brytas sönder. Allting kommer
att falla. Ni hade särskilda scenarier i Rosenbad. Ni tog in förstasigpåre

som skulle undervisa er och som sade: Det kommer aldrig att gå; budgetreglerna kommer att rasa samman. Allting kommer att falla om ni inte får sänka skatten med ytterligare 3 miljarder.

Sedan hände det någonting vid årsskiftet. Anders Borg fick en uppenbarelse. Han insåg att det var valår. Plötsligt säger Anders Borg: Nej, vi ska inte sänka skatterna mer. Nu ska antagligen samma personer som i höstas fick intyga hur viktigt det var att sänka skatterna intyga hur viktigt det är att inte sänka skatterna.

Jag tycker att Anders Borg fifflar och tricksar och har undergrävt sin egen trovärdighet på detta sätt. Nu vet vi som är minnesgodas att Anders Borg i februari 2010 sade precis likadant: Nej, vi ska inte sänka skatterna nu. Så säger Anders Borg när det är valår, och sedan fortsätter han att sänka skatterna.

Ni säger att ni fixar jobben. Det var 6 procents arbetslöshet när ni vann valet 2006. Nu säger Anders Borg att det möjligtvis kan bli 6 procents arbetslöshet om två år. Alltså har vi tio förlorade år med den borgerliga regeringen. Ni kan skylla på sossarna och på den internationella lågkonjunkturen, men ni sade att ni skulle fixa jobben. Det har ni inte gjort. Ni har misslyckats med det ni gick till val på.

Människor lider, människor hamnar utanför det som ni kallar för utanförskap, det vill säga att människor har en ersättning, en trygghet. Det har de förlorat nu. Ni har slagit sönder människors framtidstro. De har ingenting att leva på utan får leva på sina anhöriga, som Hillevi Larsson så tydligt påpekade. Ändå är ni väldigt nöjda med massarbetslösheten, med 87 miljarder i underskott, och ni har mage att påstå att det går fantastiskt bra och att ni är bäst i världen.

Jag vet vad människor tycker om det här. Ni har misslyckats med det som ni gick till val på, nämligen att minska arbetslösheten. Vi behöver en ny regering.

Anf. 140 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! De frågor som ställts här är vad regeringen gör för att minska arbetslösheten och vad vi gör för att få fart på den ekonomiska tillväxten. Det är två grundfrågor vi debatterar. Jag har väldigt noggrant besvarat dem och redovisat för kammaren och ledamöterna i riksdagen vad regeringen gör.

Det första som vi måste ta som utgångspunkt är att vi är i den mest allvarliga och besvärliga ekonomiska krisen sedan mycket lång tid. Vad är det som har hänt i Sverige? Vi har den högsta sysselsättningsgraden av alla de europeiska länderna. Vi har ett stort arbetskraftsdeltagande som har utvecklats väl under krisen. Sysselsättningen har ökat med 200 000, och långtidsarbetslösheten är bland de lägsta. Det är siffror som tyder på att den svenska modellen har klarat krisen i bättre skick än de flesta andra länders.

Därtill kan vi väga in att tillväxtsiffrorna är högre och att de offentliga finanserna är starkare. Det här är alltså en ekonomisk utveckling som präglas av att vi framgångsrikt har fört Sverige förbi den avgrund som upplevts i många andra länder.

Jag vill särskilt understryka att jag tycker att det är positivt att andelen socialbidragstagare är lägre, trots den värsta krisen sedan depressionen, än när den här regeringen tillträdde. Det är ett positivt resultat av att

vi har höjt människors inkomster genom att vi har haft en reallöneutveckling som är starkare än i andra länder och genom att vi klarat den sociala sammanhållningen.

Vad är det för politik som vi vill föra för att minska arbetslösheten och få fart på den ekonomiska tillväxten? Där har vi varit väldigt tydliga. Det första är att vi måste hålla ordning på stabilitetsfaktorerna i ekonomin. Offentliga finanser måste vara starka. Vi måste ha en låg skuldsättning, vi måste upprätthålla låg inflation och vi måste upprätthålla en hög grad av finansiell stabilitet. Vi måste förstärka drivkrafterna i ekonomin både för företag och för människor att arbeta, investera, spara, starta företag, driva företag, anställa människor, producera nya varor och vinna nya framgångar på världsmarknaden. Det är med de drivkrafterna vi bygger en stark ekonomisk utveckling.

Sedan handlar det naturligtvis om en fundamental tilltro på att kunskap är central. Vi har tidigare lagt betyg, och vi har utvidgat undervisningstiden. Vi satsar mer på läsläsning och har fler nationella prov. Med betyg, undervisning, läxor och prov bygger man resultat i skolan.

Det här är den utgångspunkt vi har för vår politik. Stabilitet, drivkrafter och kunskap – det är så man långsiktigt minskar arbetslösheten och stärker den ekonomiska tillväxten.

Mot det här står tre grundläggande problem i den socialdemokratiska politiken, som vi alltså inte får några som helst inlägg kring i den här diskussionen. Det finns ett stort budgethål. 15 miljarder av finansieringen har fallit. 15 miljarder av finansieringen finns inte mer. 15 miljarder av finansieringen kan inte användas. Till det kommer omfattande löften om att man ska öppna sjukförsäkringen så att utgifterna exploderar.

Det här är *ett* grundläggande problem.

Det andra är att i den grundläggande orienteringen i kunskapspolitiken, med betyg från årskurs 4, med betyg från årskurs 6, säger Socialdemokraterna nej. Då undergräver man naturligtvis förutsättningarna för att minska arbetslösheten och få fart på ekonomin.

Så är det skatterna. Hur logiken är när man vill höja skatten särskilt för ungdomar och restauranger är mycket svårt att förstå.

Vi redovisar vår politik öppet, tydligt och klart. Vi svarar på de frågor som finns i interpellationerna. Socialdemokraterna vill inte diskutera budgethål. De vill inte diskutera kunskap, och de vägrar att ge svar om sin egen skattepolitik.

(Applåder)

Anf. 141 PETER PERSSON (S):

Herr talman! Jag vill först säga att Fredrik Schulte besökte samtliga trollerikurser som Per Schlingmann genomförde. Han lärde sig att blanda statistik och lägga ut dimridåer. Men han tappade nyligen trollstaven för ett ögonblick när han sade: Arbetslösheten är lika låg nu som då Persson styrde. Jag erinrar om Borgs, Reinfeldts och andras härnadståg i tre år mot massarbetslöshet och utanförskap. Därmed föll trolleritricket.

Jag är också förvånad över att finansministern ännu inte – men han har en chans till – mer kraftfullt har sagt: Bidragsslussarna ökar! Socialdemokraterna föröder alla framgångar, när vi talar om anständighet för de arbetslösa. Jag hade önskat att han hade sagt det, för då hade jag hänvisat till kontrollfråga fem.

Gunnar Andrén sade att en anständig arbetslöshetsförsäkring är ett måste, en 80-procentsnivå. I dag säger Göran Hägglund att man nog måste justera arbetslöshetsförsäkringen. Hotar han också din samtid och framtid, Anders Borg? Öppnar han bidragsslussarna så att de sköljer över och föröder Finansdepartementet?

Nej, finansministern, jag tror att det är så som Reinfeldt sade i sitt installationstal: En borgerlig regering ska bedömas utifrån hur många jobb den skapar. Just så är det, finansministern.

Anf. 142 ANDERS KARLSSON (S):

Herr talman! I sitt svar till Peter Persson säger finansministern att trösklarna åter ska sänkas. För mig innebär det som finansministern säger att med de höga löner som man i dag har i Sverige kan man inte sänka arbetslösheten. Vad har man annars trösklar till? Har sjukvårdsbiträden, hotell- och restaurangpersonal och så vidare så mycket betalt att trösklarna ytterligare måste sänkas? Är det så, Anders Borg? Har de för mycket betalt, eftersom det är ett hinder för att skapa fler jobb? Den frågan är berättigad att ställa.

Det här landet har, såvitt jag vet, inte ökat sin välfärd och skapat den förhållandevis höga sysselsättningsgrad som vi har på grund av att vi har konkurrerat med låga löner. Vi har konkurrerat med bland annat hög kompetens och leveranssäkerhet. Men här säger Anders Borg att trösklarna är för höga. De anställda har för mycket i lön.

Sedan använder han också sociala avgifter och arbetsgivaravgifter. Jag vill poängtera för finansministern – och för statsministern för den delen och även för Stefan Attefall, som sitter vid finansministerns sida – att sociala avgifter är avsatt löneutrymme för löntagare. De har avstått löneutrymme där 18 ½ procent betalas in till pensioner, till arbetsgivaravgifter och så vidare. På ett bräde kan finansministern stryka det och säga: Ja, vi sänker trösklarna. Alltså är löneutrymmet för stort för löntagarna. För mig är det en bakvänd politik som flera länder har försökt att driva. Deras politik har gått baklänges, och det har den här också gjort i sju år. Låt oss byta regering den 14 september!
(Applåder)

Anf. 143 MONICA GREEN (S):

Herr talman! Det pratas mycket om att man ska sänka trösklarna, alltså att löntagarna tjänar för mycket. I stället för att sänka trösklarna tycker jag att vi ska öppna dörren för de arbetslösa och se till att de får rätt utbildning och rätt matchning. Det har den borgerliga regeringen tyvärr inte lyckats med.

Anders Borg fortsätter att prata med sin bankkamrat och struntar i vad vi säger. Det tycker jag är mycket nonchalant.

Vi är här för att diskutera. Anders Borg påstår att han svarar på interpellationer här i kammaren. Mina interpellationer vägrar han att svara på. Därför är jag här i kväll, för att få en chans att debattera med Anders Borg.

Ni har misslyckats med skolan. Kunskapen sjunker som en sten. Sedan står Anders Borg och säger: Vi är duktiga på skolan. Ändå sjunker resultaten för varje år som går när vi har en borgerlig regering. Man testar och vill införa fler betyg. Vad sägs om fler lärare och mindre klas-

ser? Jag tror att det är betydligt bättre än att hålla på att testa och stämpla små barn i pannan för att visa deras kunskap.

Förutom att ni har misslyckats med skolan har ni misslyckats med jobben. Ni påstår att ett antal tusen fler jobb har kommit till. Ja, men vi är ju betydligt fler människor i det här landet. Då kan man inte tricksa som Anders Borg gör och säga: Så många tusen fler har fått jobb. Men det har flyttat in många människor, och det föds många människor. Vi har en arbetslöshet på 8 procent, och den har ni inte lyckats fixa, det som ni gick till val på.

Jag beklagar att ni har slagit sönder det försäkringssystem som vi hade där människor kunde gå mellan jobb och vara sjuka. Men nu står man utan ersättning över huvud taget och tvingas leva på anhöriga. Det här duger inte, Anders Borg.

Anf. 144 Finansminister ANDERS BORG (M):

Herr talman! I en diskussion om hur vi får fart på tillväxten och hur vi minskar arbetslösheten måste utgångspunkten ändå vara: Hur har den ekonomiska politiken fungerat? Då är det centralt att redovisa att tillväxtsiffrorna i Sverige är högre än i andra europeiska länder, högre än i de allra flesta OECD-länder. Det är centralt att redovisa att vi har haft en sysselsättningsökning i privat sektor på 200 000 personer. De offentliga finanserna är starkare när det gäller skulder, finansiellt sparande, uthållighet och möjligheter att stimulera mer än i nästan alla jämförbara länder.

Vad som är särskilt glädjande är att vi under de här åren har kunnat hålla ihop Sverige på ett sätt som många andra länder inte har gjort. Andelen som lever med låga materiella förhållanden har från 2006 till i dag minskat från 2 ½ procent till 1,3 procent. Sverige har i dag den lägsta andelen låglönejobb av alla europeiska länder. Finland har nästan dubbelt så hög nivå som Sverige när det gäller andelen låglönejobb, och Finland är nr 2.

Alltså: tillväxt, sysselsättning, offentliga finanser och sammanhållning. Sverige har klarat den här krisen bättre än de allra flesta andra länder.

Tittar vi på inriktningen på vår politik med stabilitet, drivkrafter och kunskap är det ju en politik som är väl belagd att leda till just lägre arbetslöshet och långsiktigt starkare tillväxt. Med betyg, prov, undervisningstid och läxläsning bygger man en stark skola. Här finns de konflikter som vi ska diskutera fram till valdagen. Det är konflikter som vi välkomnar: ett socialdemokratiskt budgethål, en socialdemokratisk skattechock för ungdomar och en socialdemokratisk kunskapspolitik som underkänner betyg, läxläsning och undervisningstid.

Det finns en politik för tillväxt, och det finns en politik som gör att tillväxten stannar av. Socialdemokraternas politik är en politik för högre arbetslöshet. Det, herr talman, är en god sammanfattning av denna debatt.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på interpellation 2013/14:343 om regionalt utvecklingsansvar

Anf. 145 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Karin Åström har frågat mig när jag avser att hörsamma riksdagens begäran och återkomma med en proposition när det gäller regionalt utvecklingsansvar.

Regeringen har varit tydlig med att eventuella landstingssammanslagningar och överförande av ansvaret för det regionala tillväxtarbetet till landsting eller kommunala samverkansorgan ska kunna ske när det finns brett stöd för sådana förändringar. Sådana förändringar ska vara väl grundade och noggrant analyserade utifrån ett verksamhetsperspektiv. De ska beakta statens roll på regional nivå samt utgå från länens unika förutsättningar.

Regeringen har sedan 2009 beviljat ansökningar om att föra över ansvaret för det regionala tillväxtarbetet till landstinget i Halland och till Gotlands kommun och i två propositioner till riksdagen lämnat förslag om förändringar när det gäller regionalt utvecklingsansvar. Riksdagen sade nyligen ja till regeringens förslag om regionalt utvecklingsansvar i Jönköpings, Örebro och Gävleborgs län. För två veckor sedan föreslog regeringen i proposition att även landstingen i Östergötland, Jämtland och Kronoberg ska överta det regionala utvecklingsansvaret.

Regionfrågan är mångfasetterad. Det handlar bland annat om att den regionala nivån ska vara ordentligt förberedd ur ett verksamhetsperspektiv. Det handlar också om hur ansvaret bäst ska kunna fungera utifrån länets unika förutsättningar. Regeringen gjorde därför bedömningen hösten 2013 att inte förändra kompetensfördelningen mellan stat och landsting i de län som inte har kommunala samverkansorgan, det som brukar kallas regionförbund.

Den statliga förvaltningens organisation bör vara ändamålsenlig med en tydlig ansvarsfördelning. Organiseringen av den statliga förvaltningen är ett viktigt styrinstrument för regeringen. Hur organisationsförändringar genomförs är avgörande för att uppnå syftet med förändringarna och begränsa kostnaderna.

Interpellationen handlar om de län där man inte har kommunala samverkansorgan. För att genomföra så pass omfattande förändringar behöver noggranna analyser göras.

Regeringen noterar riksdagens tillkännagivande och kommer att återkomma till riksdagen.

Anf. 146 KARIN ÅSTRÖM (S):

Herr talman! Egentligen handlar den här frågan om en mycket efterlängtd reform och en startpunkt för att öka medborgarnas delaktighet. Så har det varit hela tiden ända sedan 1996 när man började prata om det regionala utvecklingsansvaret.

Svaret som ministern ger väcker så oerhört många frågor. Vi har i denna kammare debatterat frågan för bara några veckor sedan, och fortfarande går det inte att finna en logisk förklaring till regeringens och ministrarnas ställningstagande, när de bland alla nio inlämnade ansökningar från olika län om att få ta över det regionala utvecklingsansvaret valde ut

endast sex. Tre lämnades utanför, bland annat mitt hemlän Norrbotten. Det här har föranlett många frågor: Varför?

Först vill jag slå fast att det här inte är en ny fråga. Statsrådet känner mycket väl till frågan, precis som flera av oss som har varit med under mycket lång tid i den process som har pågått. Självt har jag varit delaktig från 1996 som fritidspolitiker och senare som riksdagsledamot under många år.

I mitt hemlän är frågan väl analyserad och väl förankrad på många områden under alla dessa år. Ansökningar om att få bilda region har gjorts otaliga gånger, med otaliga avslag tidigare.

Men så hände något förra våren. Kommunerna och landstinget var överens om att bilda ett gemensamt KSO, ett kommunalt samordningsorgan, för att gemensamt kunna hantera utvecklingsfrågorna. Vid kontakter med ministern och hans departement för drygt ett år sedan sade de att Norrbotten inte alls behövde bilda något KSO eftersom en proposition var på väg. Det stod fullständigt klart att Norrbotten skulle beviljas ett regionalt utvecklingsansvar, så man behövde inte göra något mer. Det var oerhört glädjande för hela Norrbotten och för alla dem som hade jobbat med frågan.

En promemoria kom från ministerns departement våren 2013 som sade att Norrbotten uppfyller kraven och kommer att få detta. Och vad gjorde vi i Norrbotten? Ja, vi är ganska lyhörda, och vi brukar följa vad regeringen säger. Vi gjorde som regeringen och ministern sade. Vi lade KSO på hyllan och sade att vi inte behövde införa det. Varför skulle vi införa en fjärde beslutsnivå om vi nu ändå var klara för att överta det regionala utvecklingsansvaret?

Herr talman! Vår planeringsprocess uppe i Norrbotten fortsatte.

Men något hände under sommaren i fjol. Och vad var det egentligen som hände? Jo, plötsligt kom det en artikel på höstkanten där regeringen och ministern meddelade att ett av de tre län som inte fick överta utvecklingsansvaret var Norrbotten. Det hade de lovat tidigare. Skulle vi inte få det?

Det är helt obegripligt vad som har hänt och varför ministern och regeringen svek norrbottningarna på detta sätt. Vi har fortfarande inte fått några svar på de frågorna. Vad var det som var fel? Ministern och hans departement hade tidigare sagt att det var utrett och att Norrbotten var klart att få överta det regionala utvecklingsansvaret. Frågan kvarstår: Vad var det som var fel?

Anf. 147 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Regeringen har inte gett några löften om det ena eller det andra tidigare. Men det är korrekt att regeringen har skickat ut ett förslag på remiss som bland annat inkluderade att Norrbotten skulle kunna bilda en region.

Det som sedan har hänt är att regeringen har gjort en samlad bedömning efter att ha hanterat dels remissomgångarna, dels de ansökningar som kommit in från en rad olika län, sammanlagt nio. Vi har också tittat på ett antal länsstyrelsefrågor och gjort en samlad bedömning av detta.

Vi konstaterade då att för de län som hade fört över ansvaret för regionala utvecklingsfrågor från länsstyrelsen, alltså staten, till regionala samverkansorgan, så kallade regionförbund, var vi i det läget beredda att

löpa linan ut beträffande regionbildningar. Däremot var vi inte beredda att gå vidare med de län som staten fortfarande hade kvar det regionala utvecklingsansvaret för.

Sett över en längre tid har det skett en utveckling av dessa frågor som gör att vi har fler och fler regioner. Vi har också haft en omfattande diskussion runt om i landet om att län kanske kan gå samman för att bilda gemensamma regioner, och vi vet att man i flera områden säger att den diskussionen ska fortsätta även efter valet.

Denna diskussion lever på olika sätt. Men i detta läge var regeringen inte beredd att gå längre än så här. Det var det som meddelades samlat i den artikel som Karin Åström hänvisar till.

Man kan diskutera detta, och man ha olika uppfattningar. Men det var den bedömning regeringen gjorde, och på den har vi levererat propositioner till riksdagen. Sedan har riksdagen uttalat en önskan om att vi ska gå vidare och gå snabbare fram med att exempelvis bilda region även för Norrbotten, och där kommer vi självklart att analysera riksdagsbeslutet och återkomma till riksdagen i sinom tid.

Anf. 148 KARIN ÅSTRÖM (S):

Herr talman! Jag förstår inte – det hänger inte ihop logiskt. Jag känner bara att ministern och departementet har bedragit och svikit Norrbotten, eftersom man gick ut i ett tidigt skede och förklarade: Ni behöver inte alls bilda ett kommunalt samverkansorgan, för ni är klara för att direkt överta ett regionalt utvecklingsansvar.

Det här hänger inte ihop, ministern. Jag måste säga det.

I ditt svar hänvisar du till tre faktorer som varit avgörande för att ansökan inte skulle beviljas. För det första skriver du att det måste finnas ett brett stöd för en sådan förändring. Då kan jag tycka så här.

Det har varit 18 års utredande, otaliga konferenser, debatter med mera där många människor har varit oerhört delaktiga och engagerade. Vi har massor med förtroendevalda ute i vårt län som har varit med och debatterat och som har förväntat sig att vi nu skulle kunna överta utvecklingsansvaret. Vi har hundra procentig enighet i alla våra kommuner och lands ting om att göra denna KSO-organisering.

Vi har också ett landstingsfullmäktige som har sagt att 85 procent av dem röstade för att göra det här, så nog måste jag säga att det är en majoritet, en oerhört bred majoritet, som har sagt ja till det. Det kallar jag verkligen ett brett stöd.

För det andra skriver ministern i svaret att sådana här förändringar ska vara ”väl grundade och noggrant analyserade utifrån ett verksamhetsperspektiv”. Vad är det för analys, och vad menar ministern med verksamhetsperspektiv?

Departementet meddelade förra våren att det här skulle ske. Med experternas och givetvis ministrarnas godkännande skulle då inget mer utredande ske, inget analyserande över huvud taget av någon sorts verksamhet, eftersom allt redan var klart. Vi har hyllmeter med analyser och utredningar som redan är klara, så för vår del är allting färdiganalyserat. Det är bara ett beslut från ministern och regeringen som fattas i frågan.

För det tredje skriver ministern i svaret att avslaget berodde på länets ”unika förutsättningar”. Då undrar jag och jättemånga med mig: Vad då? Vad är det för skillnad mellan oss och de regioner som ni har beviljat

detta? Vad är det för unika förutsättningar som skiljer Norrbotten från till exempel Jämtland när man tänker på struktur och hur uppbyggnaden ser ut? Vad gör de här unika förutsättningarna för skillnad? Det skulle jag vilja ha en förklaring till, för det är de tre faktorerna som ministern anger i sitt svar på varför man denna gång, då på höstkanten, inte var beredd att gå vidare med att ge Norrbotten det regionala utvecklingsansvaret.

Anf. 149 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Vi kanske ska använda orden med viss försiktighet. Jag kan förstå att man upplever besvikelse över att ett antal förväntningar inte infriats, men att säga att vi har svikit norrbottningarna för att vi inte har hörsammat den här ansökan tror jag är att gå väl långt.

Det handlar faktiskt om att titta på allt det som händer i Norrbotten. Jag tror personligen att Norrbotten just nu är i ett känsligare läge än många andra län när det gäller att kasta sig in i stora omorganisationer på det här området. Inte minst med den stadsomvandling som sker i Kiruna och de stora investeringar som görs bland annat i gruvnäringen och på många andra områden tror jag att man ska vara lite försiktig med organisationsförändringar – som dessutom, om jag förstår Karin Åström rätt, helst ska ske oerhört snabbt och dramatiskt.

Norrbotten har, som Karin Åström säger, säkerligen hyllmeter med utredningsmaterial. Ni har under lång tid diskuterat regionalt samarbete. Ni har till och med skickat in en ansökan till regeringen om att få bilda ett fylänssamarbete med Västerbotten, Västernorrland och Jämtland. Även om inte alla de delarna av regionerna var med i den slutliga ansökan var diskussionerna långt framskridna om att bilda en Region Norr.

Det var sedan den diskussionen tog slut som man kom fram till att man ville skicka in ansökan om att bilda en egen region i just Norrbotten. Västerbotten, som också har bildat ett regionalt samverkansorgan, har inte skickat in en ansökan medan Jämtland har gjort det.

Det finns alltså olika lösningar i norra Sverige. Att man då inte på en gång har beviljat Norrbottens ansökan tycker jag inte är så dramatiskt som Karin Åström får det att framstå.

Det viktiga är att vi bedriver en bra verksamhet och att vi ser till att de oerhört goda förutsättningar som just nu råder i Norrbotten kan utvecklas med fullt stöd och full kraft och uppbackning från både statliga myndigheter och berörda kommuner och landsting. Jag tycker alltså att det är lite dramatiska ordval som Karin Åström använder sig av.

Norrbotten kommer att utvecklas positivt, och Norrbotten kommer säkert att fortsätta diskussionerna om hur kommuner och landsting ska organisera sig i relation till staten. Den diskussionen får vi återkomma till. Men den samlade bedömning som regeringen gjorde förra hösten var att man i det här läget inte vill gå vidare med att ytterligare förändra kompetensfördelningen mellan staten och regionala organ.

Där man redan hade gjort den kompetensfördelningen var man dock beredd att löpa linan ut eftersom det innebär att vi kan få bort de kommunala samverkansorganen. De infördes ju en gång i tiden som en försöksverksamhet och inte som något med permanent status.

Jag tycker att man måste se det här över tid och ta diskussionerna steg för steg. Jag är helt övertygad om att vi kommer att återkomma till just Norrbotten längre fram. Det har vi fått en hälsning om från riksdagen, och den kommer vi självklart att beakta i vårt fortsatta arbete.

Anf. 150 KARIN ÅSTRÖM (S):

Herr talman! ”Dramatiska ordval” – det må så vara, men det blev faktiskt väldigt dramatiskt när vi fick reda på regeringens och ministrarnas beslut i frågan genom en tidningsartikel. Vi var dessutom fullständigt på det klara med att departementet och ministern på våren hade sagt: Ni behöver inte bilda något kommunalt samverkansorgan. Därför gjorde vi aldrig det i Norrbotten. Vi var lydiga i det, skulle jag vilja säga, och vi trodde och litade på regeringen och ministern. Men så blev inte utfallet. Det är det som har hänt, och det är faktiskt störande.

Ministern pratar om stora organisationsförändringar. Jag måste säga att jag känner till länsstyrelsen mycket väl. De har oerhört duktiga handläggare som jag tidigare har jobbat ihop med. Det är inga problem med att organisationen skulle bli större, för det kommer den inte att bli. Man flyttar helt enkelt över personal från ett ställe till ett annat. Ibland flyttar man inte ens över dem; de byter bara hatt. Så fungerar det uppe i Norrbotten, och så har de gjort i en del andra län som har fått den här överföringen av det regionala utvecklingsansvaret. Det kommer absolut inte att bli stora organisationsförändringar av den typ som ministern talar om här.

Det är klart att Norrbotten är ett fantastiskt län. Vi har tillväxt så det bara knakar. Jag är oerhört stolt och glad över att alla kommuner nu är socialdemokratiska. De är alla socialdemokratiskt ledda, och landstinget är socialdemokratiskt lett. De har alla stått bakom att vi ska gå vidare och överta det regionala utvecklingsansvaret. Vi tycker nämligen att det är viktigt att de folkvalda i hela länet, även uppe i Kiruna, har möjlighet att vara delaktiga och ha ett större engagemang då det gäller det regionala utvecklingsansvaret.

Anf. 151 Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD):

Herr talman! Jag håller med om att det händer mycket spännande i Norrbotten. Det är extra skojigt eftersom jag har mina rötter på mammas sida i Norrbotten.

Det jag tror att man ska ha klart för sig är att det viktigaste är verksamheten. Vad blir det för verksamhet i praktiken? Då kanske inte organisationsformerna, särskilt inte på kort sikt, alltid är viktigast att diskutera. Det är snarare att hitta bra kontinuitet, bra verksamhet och bra samverkan mellan olika nivåer.

Jag för en ständig dialog med landshövdingen i Norrbotten. Jag vet också vilket viktigt arbete länsstyrelsen bedriver. Men jag tror att Karin Åström lite grann underskattar den omorganisation man skulle tvinga fram om man skulle göra stora förändringar, åtminstone på kort sikt. Jag föreslår att hon gör ett studiebesök och diskuterar just de här sakerna med länsledningen i Norrbotten.

Det är ju inte så att det finns ett visst antal personer som bara över en natt byter arbetsgivare från stat till kommun. Många arbetsuppgifter är fördelade på olika personer. Det krävs omorganisationer, och det krävs formella uppsägningar om inte människor själva säger upp sig. Det innebär en rad olika förändringar som gör att man måste göra sådana saker under ordnade former.

Det är skillnad när man redan har överfört det här till ett kommunalt samverkansorgan. Då har man oftast någon sektion som man kan lyfta från ett kommunalt organ in i ett annat kommunalt organ. Det är ur både facklig synpunkt och arbetsgivarsynpunkt mycket smidigare och enklare. Jag skulle alltså vilja vädja till Karin Åström att inte underskatta de frågorna.

Jag är som sagt helt övertygad om att Norrbotten kommer att utvecklas positivt. Vi ska självklart beakta riksdagens beslut och återkomma så fort det är praktiskt möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Svar på interpellation 2013/14:332 om styrningen av demokratiinstitutet Idea

Anf. 152 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Bodil Ceballos har frågat mig om uppföljningen av de åtgärder som vidtogs från och med 2012 gällande styrningen av Internationella institutet för demokrati och fria val, Idea, samt vad regeringen avser att göra med anledning av den information om Idea som framkommit i svenska medier i början av mars.

I samband med uppmärksamheten kring Idea 2012 vidtogs på svenskt initiativ en rad åtgärder och en multilateral reformprocess initierades för att stärka organisationens rutiner för styrning och regeltillämpning samt för en ansvarsfull bidragshantering. Som en del av denna process tillsattes på svenskt förslag en medlemsstatsbaserad arbetsgrupp om Ideas styrning.

Det kan också nämnas att Sverige var pådrivande till att en extern konsultfirma skulle följa en intern systemrevision. Bland andra konkreta åtgärder som genomförts kan jag nämna reformeringen av planerings- och budgeteringsarbetet, tillsättandet av en internrevisor samt översynen av Ideas visslarpolicy. Som ett resultat av dessa åtgärder har under 2013 Ideas kostnader för konsultupphandling minskat med 30 procent, medan resekostnaderna minskat med 40 procent.

En slutlig rapport om genomförandet av rekommendationerna från den externa systemrevisionen kommer att presenteras för Ideas medlemsländer vid rådsmötet i juni 2014. Regeringen följer utvecklingen inom Idea löpande. Vår bedömning är att en del har gjorts men att mycket återstår att göra.

Lönenivån inom Idea kan visserligen jämföras med lönerna inom liknande internationella organisationer, men regeringens utgångspunkt är att biståndspengar ska användas effektivt och komma världens fattiga och förtryckta till del.

Sverige har mot den bakgrunden begärt att lönen för den nästkommande generalsekreteraren inte ska överskrida företrädarens lön. Regeringen kommer dessutom i samarbete med övriga medlemsstater att bevaka att Ideas löneskalor inte utvecklas åt fel håll.

Uppgifter har förekommit i medierna om att biståndspengar skulle ha använts till att ersätta amorteringar på privata bostadslån. Ideas sekretariat hävdar att så inte har skett, och jag kan inte närmare kommentera exakt vad som hänt i det enskilda fallet. Samtidigt är det ett faktum att nuvarande ersättningssystem möjliggör ersättning för amorteringar, då sådana utgifter finns med i den totala beräkningen av boendekostnaden. Detta är enligt min mening oacceptabelt.

Regeringen begärde med anledning av de uppgifter som förekommit i medierna ett extrainsatt möte med Ideas styrkommitté den 14 mars. Sverige begärde vid mötet att Ideas ersättningssystem skulle ses över för att helt utesluta möjligheten att någon skulle kunna ersättas för amorteringar på bostadslån. Sverige föreslog därutöver att internrevisorn skulle undersöka helheten av policyer som berör förmåner samt undersöka hur stängningen av kontoret i Accra har skett. Sverige framförde också att vi förutsatte att organisationens visslarpolicy efterlevs samt föreslog i detta sammanhang att sekretariatet ånyo skulle informera de anställda om innehållet i visslarpolicyn.

Anf. 153 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret. Det svarar på en hel del av de frågor jag ställde, men det svarar inte direkt på om ministern tycker att 120 000 kronor skattefritt i månadslön, förutom betalda bostadskostnader, är en skälig lön eller inte. Jag konstaterar dock att ministern inte tycker att det är okej att betala amorteringar på lån med hjälp av biståndsmedel.

Jag kan också konstatera att ministern inte tycker att det är okej att nästa chef får en högre lön än den tidigare hade, och det är ju tur, för i min verklighet handlar det om svindlande summor, oavsett om det är vanligt i internationella organisationer, och det rimmar illa med huvuduppdraget i det här fallet, det vill säga att minska fattigdomen.

Herr talman! Jag reser mycket i mitt uppdrag som utrikespolitisk och biståndspolitisk talesperson för Miljöpartiet men också som aktiv i några ideella biståndsorganisationer. Jag har på olika resor i flera sammanhang träffat representanter för Idea och människor som deltar i deras utbildningar. Min bild är att Idea genomför ett mycket viktigt arbete för att stärka demokratin, politiska partier och folkligt deltagande runt om i världen och att efterfrågan på att få delta i deras verksamheter är hög. Därför känns det extra tråkigt att lokala kontor får stänga medan chefer skor sig.

Jag uppskattar förstås att regeringen har tagit initiativ till en systemrevision med mera och att vissa kostnader har minskat, men jag hade önskat att även de oskäliga lönerna hade hamnat på en mer skälig nivå som är mer i paritet med kostnadsläget här i Sverige. Det är ju ändå inte i New York som vi bor och verkar. I och för sig är det dyrt i Norge också, som den tidigare chefen kommer från, men om det visar sig att vinsten för den tidigare chefen på 3,7 miljoner svenska kronor indirekt tillkommit med hjälp av biståndsmedel i stället för med hjälp av den redan sky-

höga lönen är det mycket allvarligt. Nu säger ministern att det inte är klarlagt att så är fallet men att systemet medger det. Jag hoppas att det blir klarlagt vad som faktiskt har skett och att systemet då ändras.

Herr talman! Idea är inte den enda organisation som jobbar med demokratiarbete i världen. Vi har till exempel Awepa, som är en organisation för europeiska parlamentariker som arbetar gentemot afrikanska parlamentariker. Vi har våra svenska PAO, det vill säga partianknutna organisationer som arbetar direkt mot våra kolleger i andra länder. Sedan har vi civilsamhällets organisationer, som också i mångt och mycket arbetar med demokrati och utvecklingen av mänskliga rättigheter. Det finns massor av bra organisationer som arbetar runt om i världen med utvecklingsfrågor av olika slag och som gör ett fantastiskt arbete för demokrati, fattigdomsbekämpning, fred, klimat, miljö, mänskliga rättigheter med mera, men sällan skrivs det i den nationella pressen om allt gott som biståndet faktiskt leder till. Det handlar då inte bara om FN-organ, internationella givare, svenska organisationer utan också om mängder av små helt ideella organisationer som inom sina områden når fantastiska resultat för små pengar. Det läser vi sällan om.

Men eftersom det blivit så krångligt för de små aktörerna att ansöka om medel och sedan redovisa dem från den gemensamma skattefinansierade biståndskassan är det många som enbart använder egna insamlade medel, det vill säga inget från skattebetalarnas gemensamma kassa och biståndsbudgeten.

Men när larmet går dras alla biståndsaktörer över en kam. Det är mycket tragiskt när den verksamhet som människor i Sverige solidariskt bidrar till uppfattas som korrupt, byråkratisk och drivet mer av egen vinning än av en verklig vilja att bidra till minskad fattigdom, mindre förtryck, bättre klimat eller en fredligare värld. Det gynnar inte människors vilja att fortsätta bidra till en värld med mindre orättvisor och jämnare fördelning av världens rikedomar, och det borde ju Ideas chefer ha förstått. Jag skulle vilja veta hur ministern vill sätta bättre fokus på alla de goda resultat som vi ser i biståndet, så att vi inte bara får läsa om skandalerna.

Anf. 154 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Tack, Bodil Ceballos, för interpellationen, som jag tycker är väldigt angelägen. Jag måste hålla med om att det är väldigt mycket inom Idea som man måste förbättra. Det är svindlande summor, skattefria löner på enorma belopp. Det är klart att det finns skäl att ifrågasätta detta.

Vi ska också komma ihåg att Sverige är en av totalt 29 medlemmar i Idea, och vi har en röst. Dessutom är organisationen uppbyggd på ett sådant sätt att det är svårt med styrningen, och det är ett annat problem. Jag har själv besökt Idea, och jag tvivlar inte alls på att det finns en väldigt hög kompetens och att man gör nytta, men det är angeläget att vi också får revision av det slag som vi tycker är viktigt här i Sverige, det vill säga med oberoende internrevision. Vid mitt besök ställde jag just den frågan och fick till svar att det inte var en oberoende internrevisor.

Vi måste fortsätta påverkansarbetet tillsammans med de 28 andra medlemsstaterna. Det är så klart viktigt att inte internrevisorn rapporterar till generalsekreteraren, utan det ska ske till styrelsen. Det finns alltså goda skäl att vara ifrågasättande.

Sverige är den största givaren av basbudgetstöd. Nu har vi inte höjt basbudgetstödet sedan organisationen inrättades 1995, och alltsedan dess har det varit mer eller mindre problem. Tidigare regeringar, även socialdemokratiska regeringar, har också stått här i talarstolen och talat om Idea.

Jag tycker att det är viktigt att det sker förbättringar. Jag håller med Bodil Ceballos om att det finns många andra organisationer som vi kan lägga stora summor på, och det får vi titta närmare på. Det är också viktigt att den organisation som jobbar med demokrati själv är demokratisk, transparent och har en tydlig visslarpolicy. Där har jag ingen annan uppfattning än Bodil Ceballos.

Nu håller Idea på att rekrytera en ny generalsekreterare. Jag tror att det är ungefär 180 personer som har sökt jobbet. Det är några svenskar också. Mitt besked har varit att vi ska sträva efter att få den absolut mest kompetenta personen på den posten, men vi har också sagt att vi inte är beredda på att den personen ska få en högre lön än företrädaren. Det är inte acceptabelt. Men det gäller för oss att påverka de andra medlemmarna också.

Norge är en stor givare. Nederländerna är en stor givare. Danmark är på väg att lämna organisationen. Det är klart att mycket står på spel för Idea och dess medarbetare här i Sverige.

Sedan håller jag med om att det är viktigt att vi sprider goda exempel på vad som görs inom biståndsverksamheten, och det försöker vi göra. Dess värre är det svårt att få ut goda exempel i medierna. Medierna tenderar snarare att fokusera på dem som gör misstag och på dem som inte sköter sig – det är väl ett gemensamt problem vi har. Men de flesta gör faktiskt ett väldigt bra arbete. Det är viktigt att man också gör det ute i fält.

Anf. 155 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Jag håller med om att vi naturligtvis måste ha en väldigt hög kompetens på dem som arbetar på Idea. I vilken biståndsorganisation som helst är det oerhört viktigt att det är hög kompetens.

Ministern tog upp frågan om basbudget. Jag tycker att det är viktigt att organisationerna har ett basbudgetstöd, men vi måste naturligtvis följa den basbudgeten, så att den inte bara går till höga löner. Det är många organisationer som inte skulle klara sig utan en basbudget. Många givare vill bara ge till projekt. Det innebär att man då måste anpassa all verksamhet till de olika projekten och att man inte har någonting för att kunna sköta den dagliga verksamheten. Basbudgetstöd är alltså väldigt viktigt för många organisationer. För Idea, Awepa, PAO och många andra organisationer är det naturligtvis viktigt att vi bibehåller det, men det betyder inte att vi ska tillåta vilka avarter som helst.

Självklart ska chefer och personal ha skäliga löner, men det sticker väldigt mycket i ögonen när lönerna är så höga som de är på Idea samtidigt som viktig verksamhet ute i fält måste skäras ned. Det är ändå ute på fältet som vi i slutändan ska mäta resultaten. Det är inte resultat som vi

ser på Strömsborg, där det dessutom är väldigt dyrt, om jag har förstått saken rätt.

Ministern har nu hunnit sätta sig in i arbetet som biståndsminister. Det var väldigt turbulent under den förra perioden. Då kom också mycket av den kritik som har varit i medierna. Den tidigare ministern tog nämligen inte alltid biståndet, så att säga, i försvar. Självklart ska biståndet granskas, och vi ska lära av de fel som har begåtts. Men man måste också, som vi tidigare var inne på, ta upp de goda exemplen, för det är inte bara sådant som är dåligt som har hänt.

Jag vill komma tillbaka till de riktigt små organisationerna. De arbetar ofta direkt på fältet och direkt med de människor som är berörda. Många som arbetar med bistånd arbetar helt utan lön eller med väldigt modesta löner. De är en oerhörd resurs när det gäller utvecklingen i fattigare länder, eftersom de kan nå ut till de riktigt svåra miljöerna, där de större organisationerna kanske inte alltid når ut på samma sätt. Men ändå är stödet till civilsamhällets aktörer och organisationer relativt litet i den svenska biståndsbudgeten.

För några år sedan, när finanskrisen slog till i Europa, fick vi en minskad biståndsbudget. Då slog det direkt mot civilsamhällets organisationer, som fick minskningar i sin budget. När sedan budgeten höjdes, när ekonomin blev bättre i Sverige, höjdes inte biståndet via civilsamhällets organisationer i samma utsträckning som det tidigare hade dragits ned.

Jag tycker att det var fel. Är ekonomin sämre måste alla vara med och bidra, men när det sedan går bättre bör det andra förhållandet råda, så att det ökar för dem som har varit med och dragit ned.

Jag skulle vilja höra om ministern kan tänka sig den modellen – att civilsamhällets organisationer kan få en större roll när det gäller biståndet framöver och spela den roll som de faktiskt kan göra. Det är förmodligen mindre korruptionsrisk i de små organisationerna än vad det är i de stora. Och när det någon gång är korruption handlar det om väldigt små summor, till skillnad från summorna i de större.

Anf. 156 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Det känns bra, tycker jag, att vi har ett brett stöd för det vi tycker är viktigt när det gäller Idea och de här organisationerna, för det uppfattar jag att vi har.

När det gäller CSO:erna vill jag säga att de, sedan alliansregeringen tillträdde, har fått ökade anslag. Det är ganska stora ökningar. Jag delar uppfattningen att det är väldigt viktigt med kraftfulla och bra civilsamhällesorganisationer.

Vi håller just nu på att förbättra dialogen med civilsamhällets organisationer. Jag träffade ett femtiotal förra veckan vid ett dialogmöte som varade i ett par timmar och som jag tyckte var väldigt angeläget. Vi titlade bland annat på: Vad har de att tillföra som mervärde i det svenska biståndet?

Det är en särskild ambassadör, Gustaf Lind, som är ansvarig för den här CSO-dialogen, som vi hoppas ska mynna ut i en överenskommelse. Det handlar om det som civilsamhället önskar från regeringens sida och från utlandsmyndigheterna när det gäller bättre samarbete. Men det handlar också om att vi kan knyta upp varandra, så att man kan ha möten där

man stämmer av: Har regeringen och utlandsmyndigheterna levererat, och har CSO:erna gjort sin del? Det tycker jag har börjat väldigt bra.

Inom kort kommer regeringen också att fatta beslut om ett uppdrag till Sida som handlar om att man ska titta på hur nya organisationer och mindre organisationer skulle kunna bli aktörer när det gäller det svenska biståndet. I dag är, precis som Bodil Ceballos säger, inträdeskraven ganska höga. Man ska ha någon sorts kapital på 5 miljoner kronor, och man ska ha varit verksam i ett visst antal år.

Vi kommer att ge Sida i uppdrag att titta på om man kan ha andra lösningar för att nya och mindre aktörer, som har väl så goda idéer inom biståndet, ska kunna finnas på plats.

Regeringen kommer inom kort att besluta om det uppdraget till Sida. Det handlar om att lämna förslag på hur ett sådant fönster skulle kunna öppnas – det finns exempel på det i andra länder – så att vi inte bara har de större organisationerna. Även små och nya ska kunna växa sig starkare med nya idéer om hur fattiga och förtryckta människor ska stödjas och få mer hjälp på ett bättre sätt.

Jag är öppen för de diskussionerna. Jag tycker att det är väldigt intressant med den dialog som vi har påbörjat. Det finns ett gott diskussionsklimat. Jag hoppas på att vi kan bygga upp ett ännu bättre förtroende.

Anf. 157 BODIL CEBALLOS (MP):

Herr talman! Jag vill återigen tacka för svaret. Jag vet att det är väldigt uppskattat att ministern har påbörjat den här dialogen. Det är ett avsevärt bättre samtalsklimat nu, sedan ministern tillträdde, än vad det har varit tidigare när det gäller civilsamhällets organisationer. Inte minst gäller det den biståndspolitiska plattformen, som ju drog ut väldigt långt på tiden och som civilsamhället eller vi i riksdagen egentligen inte hade möjlighet att komma med synpunkter på.

Men det är mycket uppskattat att ministern faktiskt har börjat föra de här samtalen med civilsamhällets organisationer och också med oss i riksdagen, tycker jag.

Nu blev jag lite nyfiken på vilka nya och mindre aktörer som ministern tänker på eller vilka man menar. Vi har pratat mycket om näringslivets aktörer, och vi har pratat om de små organisationerna och om de lite större. Men vilka är de nya och mindre aktörer som ministern funderar på?

Anf. 158 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Vi aviserade det här uppdraget i budgetpropositionen. Det kan finnas nya organisationer som inte ens har kommit i gång, men det finns också organisationer som tycker att det är för höga inträdeskrav.

Det finns en del som jag inte vill ge avkall på. Vi ska ha koll på biståndspengarna. Vi ska ha samma krav på att det sköts på ett bra sätt. Men det kan finnas höga inträdeskrav, till exempel att man ska ha ett kapital på 5 miljoner kronor, som är svåra för nya eller mindre organisationer. Därmed kan de inte få tillgång till det här stödet från biståndsbudgeten.

Hungerhjälpen är till exempel en sådan organisation som i dag inte får något stöd. Det finns säkert andra också. Det handlar lite om att se: Hur kan man bredda det här? Kan man tänka nytt?

Jag kan i dag inte ge besked om exakt hur det här kommer att vara. Det är ett uppdrag till Sida att titta på frågan och återkomma till regeringen med förslag på hur ett sådant stöd skulle kunna utformas. Men det syftar helt enkelt till att man ska nå ut på ett annat sätt med biståndet, men utifrån samma biståndsmål.

Jag vill tacka så mycket för frågorna kring Idea. Jag tycker att det känns bra att Bodil Ceballos stöder inriktningen att vi ska ha en återhållsamhet när det gäller löner. Vi ska vara vaksamma. Vi ska ha en seriös diskussion. Och vi ska se till att Idea fungerar ännu bättre. Det är också min ambition.

Överläggningen var härmed avslutad.

21 § Svar på interpellation 2013/14:345 om hbtq-frågor i svensk utvecklingspolitik

Anf. 159 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Hans Linde har frågat mig hur hbtq-frågor hanteras i Sveriges utvecklingspolitik och vilka initiativ jag avser att ta på området.

Frågan om hbt-personers rättigheter är av största vikt för regeringen. Sverige arbetar, både nationellt och internationellt, för att motarbeta diskriminering på grund av sexuell läggning eller könsöverskridande identitet eller uttryck. Den svenska regeringen arbetar konsekvent i såväl utrikes- som utvecklingspolitiken för att uppmärksamma frågan, inte minst inom EU, FN och i Europarådet.

Regeringen har valt demokrati och mänskliga rättigheter som en av tre tematiska prioriteringar för biståndet, vilket innefattar hbt-personers rättigheter. Det stöd som riktas till direkta insatser för hbt ökade från ca 4 miljoner kronor år 2006 till ca 35 miljoner kronor år 2012. Utöver detta är hbt-personers rättigheter en viktig fråga inom SRHR-arbetet. Sveriges stöd till SRHR har mer än fördubblats på tio år, från 836 miljoner 2002 till 2,5 miljarder 2012.

Det är riktigt att man efter en period av kraftig uppgång kunde se en viss stagnation vad gäller Sidas direkta stöd till hbt-insatser år 2012, men stödet 2013 ökade. Nu har bland annat omfattande samarbeten inletts med US Aid och USA:s utrikesdepartement vilket gör att det sammanlagda svenska stödet och engagemanget ökat ytterligare, och nya beslut togs förra året om stöd på 21 respektive 90 miljoner kronor på tre år. Det ska också tilläggas att regeringen i den biståndspolitiska plattformen lyfter hbt-personers rättigheter på ett antal ställen för att markera att frågan ska genomsyra flera biståndsområden.

Som ett led i regeringens uppföljning av hbt-arbetet fick Sida i 2013 års regleringsbrev ett uppdrag att beskriva arbetet för hbt-personers rättigheter inom biståndet. Studien visade på goda resultat. Rapporten lyfter fram det faktum att det finns ett starkt engagemang på politisk nivå och att Sverige jobbar brett med en kombination av åtgärder såsom till exempel politisk dialog, stöd till organisationer och skydd av individer. Bland annat framhävs Sveriges långsiktiga och flexibla engagemang samt kärnstöd till viktiga nyckelaktörer. Regeringens strategi för särskilda insatser för demokratisering och yttrandefrihet syftar till att vara just ett flexibelt

instrument för stöd till bland annat utsatta MR-försvarare i svåra kontexter.

Den 24 juni 2013 antog EU riktlinjer om hbt-personers rättigheter. EU har framhållit vikten av hbt-personers rättigheter vid många tillfällen tidigare, men genom riktlinjerna har EU för första gången på ett systematiskt sätt uttalat hur politiken ska genomföras och hur målen om hbt-personers rättigheter ska uppnås i EU:s externa relationer. Sverige var aktivt i den processen.

Anf. 160 HANS LINDE (V):

Herr talman! Jag vill tacka statsrådet för svaret. Det är alldeles uppenbart när vi tittar på hbtq-frågorna att världen blir alltmer polariserad. I en lång rad länder har vi sett oerhört snabba framsteg, ofta tack vare att det funnits modiga aktivister som har drivit på utvecklingen. Men vi har också sett tydliga bakslag. Bara det senaste året har vi sett exempel från Nigeria, Ryssland och Uganda där man stiftar lagar som tydligt inskränker hbtq-personers mänskliga rättigheter.

Jag har under min tid i riksdagen haft förmånen att träffa många av dessa modiga hbtq-aktivister runt om i världen och här i Stockholm när jag har fått ta emot dem i riksdagen. När de beskriver sin verklighet och vardag blir det tydligt att det är frågor som handlar om grundläggande mänskliga rättigheter.

Att få uttrycka sin sexualitet, sin könsidentitet och sina könsuttryck på sina egna villkor är grundläggande mänskliga rättigheter. Det är rättigheter som jag tror att många som inte är hbtq-personer kanske tar för givet.

Det blir också alldeles uppenbart när man talar med dessa modiga aktivister att ett liv i garderoben alltid kommer att vara ett liv i ofrihet och ett halvt liv. Det blir också tydligt när man talar med hbtq-rörelser runt om i världen att det finns ett tydligt samband mellan diskriminering av hbtq-personer och fattigdom.

Många beskriver hur diskrimineringen stänger ute dem från arbetsmarknader och möjligheterna att förverkliga sig själva och att skapa sig en karriär och inkomster. Jag minns till exempel att jag träffade transaktivister i Nicaragua. De beskrev att för en transperson i dag i Nicaragua fanns det bara två möjligheter att försörja sig, som dansare eller som prostituerad. Andra möjligheter fanns egentligen inte.

Det understryker varför det är så viktigt för Sverige att jobba med hbtq-frågorna i biståndet både ur ett rättighetsperspektiv och som en del av strategin för att bekämpa fattigdom. Ska Sverige kunna vara en kraft som verkligen stöder hbtq-personer i syd krävs det resurser, strukturer och kompetens. Det är vad min interpellation handlar om.

När det först gäller resurserna är det precis som statsrådet säger. Det svenska stödet ökade kraftigt 2006–2012 men från väldigt låga nivåer. Det har aldrig varit så att det svenska stödet till hbtq-personer har uppgått till mer än strax över 1 promille av den samlade svenska biståndsbudgeten. Dock såg vi tyvärr ett trendbrott 2012 med minskat stöd.

Dessutom såg vi i senaste budgetpropositionen hur regeringen valde att inte ens en gång nämna hbtq-frågorna när det kom till biståndet. Det har skapat en oro för att frågorna är nedprioriterade.

Det är bra att statsrådet nu är tydlig med att det kommer att ske ökning. Jag välkomnar de satsningar man gör bland annat med US Aid. Men man får samtidigt komma ihåg att US Aid är en bräcklig allierad i dessa sammanhang. Ett maktskifte i Visa huset skulle kunna spoliera mycket av samarbetet.

Det är viktigt att komma ihåg i sammanhanget att vi har ett flertal frivilligorganisationer som jobbat med de frågorna under lång tid och har en erfarenhet och kompetens som inte får glömmas bort. Jag vill också i sammanhanget lyfta fram att många av de organisationer vi vill stödja finns i länder där situationen är absolut tuffast för hbtq-personer och där man jobbar under väldigt tuffa förhållanden.

Det kan vara omöjligt att registrera sig som en organisation. Man kanske inte kan ha en styrelse som är öppen med vem man är. Man måste jobba i hemlighet. Samtidigt är det väldigt små insatser som man behöver.

Det kan handla om ett par tusenlappar för att kunna ge ut en tidning, betala hyran för en lokal eller snabbt kunna flyga ut en aktivist ur landet när hotbilden blir för allvarlig.

Här är inte det svenska biståndet riktigt anpassat till de små flexibla insatserna. Jag vet att man i Norge har testat andra modeller för att bli mer flexibel och mer anpassad utifrån verkligheten.

Här skulle jag vilja veta mer från biståndsministern om hur man ser på möjligheten att göra det svenska biståndet mer flexibelt just på dessa områden.

Anf. 161 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Tack för interpellationen, som jag tycker är väldigt viktig och behövlig! Jag delar Hans Lindes uppfattning att det finns väldigt många modiga människor som vågar stå upp för sina och andras rättigheter. Det är någonting som vi ska uppmärksamma. Vi har dess värre betydande problem även i vårt eget land när det gäller diskriminering och hatbrott mot hbtq-personer, som är ett särskilt bekymmer.

När det gäller resurser är det väldigt många angelägna saker som ska rymmas och som biståndet ska klara av. Vi integrerar dessa frågor såväl i MR-strategier som i SRHR. Det är betydande summor som satsas. Sedan kan det alltid behövas ännu mer.

Det är viktigt att nu trycka på när det gäller post-2015-agendan och i alla andra övriga sammanhang där vi ser att det blåser väldigt kraftig motvind i frågorna. Jag fick senast häromdagen en föredragning från den öppna arbetsgruppen i New York om arbetet med post-2015-agendan.

Där kämpar vi tillsammans med likasinnade för att få in sexuella rättigheter. Man vill hela tiden få in en sorts hälsoperspektiv. Man kan möjligtvis tänka sig barnmorskor och preventivmedel. Men där någonstans går en gräns. Det är väldigt viktigt att vi fortsätter att stå upp och vara starka.

När det gäller frågan om kompetens är det samarbete som finns med RFSU och RFSL viktigt. Jag skulle gärna se att vi satsade mer på att människor som jobbar med dessa frågor, inte minst inom utrikesförvaltningen, fick del av den utbildningen. Det är ett viktigt kunskapsområde.

Jag vet till exempel att ambassadören i Uganda har haft nere RFSL för att helt enkelt ge ambassaden och personalen hjälp och stöd med hur man kan arbeta i dessa frågor kopplat till aktivister i Uganda inför den fruktansvärda lagstiftning som antogs.

Jag tror att det är viktigt att vi förbättrar det samarbetet. Jag är också öppen för att lyssna på vad RFSL har för åsikter och hur man kan göra detta på ett ännu bättre sätt. Ofta är det tyvärr så med många av de frågor som handlar om värderingar att det är drivande personer som bär upp dem och bär dem med sig. De är något av eldsjälur, och man kan inte ha ett system som är uppbyggt kring eldsjälur inom ett viktigt kunskapsområde.

Frågan om hur man kan göra någonting mer flexibelt är en fråga som vi får återkomma till. Jag tar gärna en dialog om hur man kan tänka sig att resonera. Ytterst är det en fråga för Sida hur man kan göra detta arbete utan att göra avkall på att pengarna verkligen används på rätt sätt. Det kan finnas skäl att se över detta, och jag vet att Sida är angeläget om att jobba med de här frågorna. Jag hade ett samtal senast i dag med Sidas generaldirektör just om hur man arbetar med frågorna utifrån deras utvärdering från november 2013.

Jag ser fram emot en fortsatt bra dialog med dem som kan de här frågorna ännu bättre än vad jag själv kan. Jag har besökt RFSL och lyssnat på dem. De har mycket som de kan bidra med, och jag är villig att helt enkelt lyssna in bra förslag och se vad man kan implementera.

Anf. 162 HANS LINDE (V):

Herr talman! Det är precis som biståndsministern säger: Behoven av bistånd är nästan alltid oändliga. Men det är också viktigt för Sverige att se var vi har vårt svenska mervärde och var Sverige kan göra skillnad.

Precis som biståndsministern säger är detta djupt kontroversiella frågor. Många stora givare är inte beredda att avstå en krona för att stötta hbtq-personer och deras rättigheter. I många fall kan vi tyvärr konstatera att om inte Sverige är på plats och ger ett aktivt stöd kommer det inte att vara några andra givare som är beredda att kliva in och göra det.

Jag tror som sagt att det är viktigt att påminna om att även när vi har haft våra högsta nivåer på stöd till hbtq-personer har det aldrig handlat om mer än strax över 1 promille av den samlade svenska biståndsbudgeten.

Jag välkomnar att biståndsministern ändå är öppen för att se hur stödet kan bli mer flexibelt. Om vi ska nå fram till de hbtq-personer som jobbar under de tuffaste förhållandena – vi kan ta exemplet Uganda eller en ganska lång rad andra afrikanska länder – är det oftast små summor som kan göra stor skillnad. Men det handlar också om små och bräckliga organisationer. Vi behöver nog se hur vi kan vara mer effektiva.

Jag tycker att den modell man har testat i Norge är spännande. Där har man valt att under den tidigare norska regeringen – och jag hoppas att den nuvarande fortsätter med denna politik – ge den norska motsvarig-

heten till RFSL en ganska stor frihet att kunna fördela medel just när det har handlat om de små insatserna till små och bräckliga organisationer.

Jag vill också lyfta frågan om kompetens och kunskap, för den är minst lika viktig som resurserna. När jag har möjlighet att resa runt i världen möter jag många eldsjälur inom Sida, på svenska biståndskontor och på svenska ambassader. Många av de hbtq-aktivister jag träffar vittnar om att de möts med respekt och stort engagemang när de möter svenska företrädare. Men det handlar alltför ofta också om svenska eldsjälur på de svenska ambassaderna och på Sida. Ibland saknas det strukturerade arbetet.

Jag måste tyvärr säga att jag också har mött exempel där jag inte har varit lika nöjd med de svar jag har fått av svenska företrädare. För ett par år sedan besökte jag en svensk ambassad i ett land där vi har ett omfattande svenskt utvecklingsarbete. Jag frågade hur man jobbade med den handlingsplan som man då hade för hbt-frågor. Personalen som jag frågade skrattade åt mig och sade: Från Stockholm skickar man så mycket dokument. Vi lägger dem i en låda någonstans. Man hade inte på något sätt hört talas om den handlingsplan som man skulle arbeta med.

I ett annat land tog ambassadören mig åt sidan och frågade om jag hade tips på några bra svenska heterosexuella som kunde lyfta hbt-frågorna. Han tyckte själv att de svenska homosexuella han kände till var för stereotypa för att kunna användas i hans land.

Detta är några exempel. Jag lastar egentligen inte de enskilda individerna. Det räcker inte med att ha ett engagemang för att kunna jobba med det här; det krävs också kunskap och kompetens. I en hel del kontexter är detta komplicerade frågor att jobba med, och då krävs det strukturerat arbete.

Tidigare fanns det en tydlig handlingsplan för att jobba med hbt-frågor. Den löpte ut 2009, den utvärderades och det visade sig att den hade gett goda resultat. Därför skulle jag vilja veta av biståndsministern: Finns det några planer på att ta fram en ny handlingsplan när det gäller hbt-frågor? När får vi i så fall se en sådan handlingsplan? Jag tror att det är viktigt att den har skarpa och mätbara men också ambitiösa mål.

I väntan på en ny handlingsplan finns ett dialogmaterial om SRHR-frågor som UD har tagit fram tillsammans med RFSU. Jag skulle vilja veta vad biståndsministern vill göra för att materialet verkligen ska användas. Tyvärr är min bild att även detta material används ganska sporadiskt ute i fält.

Anf. 163 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Jag håller med om att utbildning är viktigt. Jag ska ta med mig frågan tillbaka till Utrikesdepartementet just med tanke på att jag så sent som i förra veckan hade ett pass med de nya som har antagits till diplomatprogrammet. Jag ska titta på om de får någon utbildning i hbtq-frågor, och annars ska jag försöka se till att det kan genomföras.

Detta är viktigt. Det handlar om kunskap, och det handlar om egna erfarenheter. Jag tror att många är lite rädda och har något av berörings-skräck för de frågor som de inte är vana vid. Inte för att jag tillhör den yngre generationen, men jag har ändå jobbat med frågorna en del år och känner mig därmed också mer bekväm med dem.

Det handlar mycket om kunskap och kompetens, och jag tror att företrädare för hbtq-rörelsen, för RFSL och för RFSU är viktiga för att beskriva och berätta hur man kan och bör förhålla sig i den mån man inte har egna erfarenheter. Det är viktigt.

Det är också viktigt att en av de mest prioriterade frågorna i biståndet inte bärs upp av eldsjälarna. I mina kontakter med ambassader som har denna typ av frågor på sin agenda har jag sett att det finns ett stort engagemang. När jag mötte företrädarna från Uganda – det var akut när jag besökte landet – uppfattade jag det som att man har jobbat med det här under många år. Man har jobbat strategiskt med påverkan, med den tysta diplomatin men också med mer officiella frågor. Det finns ett stort engagemang, men utbildning är alltid någonting som vi måste bli ännu bättre på. Framför allt är det också lite grann av färskvara i en organisation. En bra dialog är definitivt viktig.

När det gäller det som Hans Linde tar upp i Norge är jag inte insatt i exakt hur de gör, men jag är villig att lyssna in. Jag träffar min norska kollega inom kort och kan då lyssna lite mer på hur de arbetar och vilka erfarenheter de har.

Beträffande handlingsplanen antar jag att Hans Linde menar Sidas handlingsplan som har löpt ut. Jag har fått försäkringar från generaldirektören om att även om de inte gör en ny handlingsplan kommer inte arbetet att nedprioriteras på något sätt. Man kommer att använda andra metoder och andra medel. Det kan vara en bra idé när utskottet träffar Sidas generaldirektör och ledning att ta upp frågan lite mer exakt. Hur kommer man att arbeta då? Jag välkomnar det arbetet.

Anf. 164 HANS LINDE (V):

Herr talman! På den sista punkten kan jag garantera statsrådet att vi, åtminstone jag, kommer att fortsätta att sätta press på Sida att fortsätta arbetet.

Jag tycker att det är bra, och jag välkomnar, att ministern lyfter fram behoven av att titta på utbildningen och se vad man egentligen får för kompetens i dag på diplomatprogrammet när det gäller att jobba med de här frågorna. Så kommer det att vara – nästan oavsett var i världen man kommer att bli stationerad kommer detta att vara frågor man behöver hantera på ett eller annat sätt.

Det beror bland annat på att våra svenska ambassader över hela världen skriver MR-rapporter hem till Sverige. Där ska man i varje land berätta om och beskriva situationen för hbtq-personer. Här har vi tyvärr genom åren sett att rapporter håller varierande kvalitet när det gäller just de här bitarna; det kan man lugnt säga.

Det är bra att man tittar på dem som nu anställs på UD. Men man ska också komma ihåg att vi i dag har tjänstemän och diplomater som anställdes på UD under en tid när homosexualitet var sjukdomsklassat i Sverige. Då krävs det också ett strukturerat arbete med att garantera att den personal som finns i dag har kompetensen. Det är väl bra att man tittar på andra sätt än en handlingsplan, men det viktiga är att det finns en tydlig politisk signal från högsta möjliga nivå om att detta är en central del av arbetet. Det krävs mätbara mål för hur man ska jobba vidare.

När det gäller det dialogmaterial som nu finns om SRHR-frågor – det gäller de breda frågor man har tagit fram tillsammans med RFSU – tror jag att man behöver titta på hur det verkligen ska användas, så att det inte bara blir ett dokument som samlar damm i olika byrålådor. Jag tycker också att det i sammanhanget är oerhört viktigt att understryka att det för varje svensk ambassad borde vara en självklar del av arbetet att ha en dialog med de lokala hbtq-organisationerna. Det ska vara en stående del av arbetet.

Jag ser fram emot att fortsätta diskutera de här frågorna med biståndsmministern. Jag tror och hoppas att det är frågor där vi delar ett stort engagemang och där vi är överens om att Sverige har ett stort mervärde på området.

Anf. 165 Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M):

Herr talman! Tyvärr är det här en fråga som kommer att finnas på agendan under en väldigt lång tid framöver, Hans Linde, oavsett var i världen det gäller. Det kommer inte att vara så att det består när det väl har blivit en bättre situation i vissa länder. Vi vet att det är oerhörda tillbakagångar och att det blåser en kraftig motvind. Tyvärr, om man får säga så, kommer vi alltså att vara tvungna att jobba med de här frågorna.

Jag har förmånen att ha nära medarbetare som har egna erfarenheter och som lär mig saker på det här området varje dag. Jag tycker att det är viktigt att vi håller frågan på agendan inte bara under Prideveckan, då alla är ute och pratar om det här. Jag tycker i stället att fler borde göra som vi har gjort på Utrikesdepartementet, där vi har Prideflaggan hissad i vår korridor året runt. Det visar att man alltid kan ta en diskussion och att det är en bra arbetsplats och ett bra ställe för alla människor, oavsett sexuell läggning, att vara på.

Sedan har vi möten med våra ambassadtjänstemän regelbundet, och då kan det vara bra att ta upp detta. Nu är det inte jag som håller i dem, men det är en viktig fråga jag kan föra fram. Det handlar helt enkelt om att höja kompetensen så att det blir ännu bättre och om att vi även när det blåser motvind ska stå upp tillsammans med likasinnade och flytta fram positionerna.

Jag vill dock säga att jag just nu är allvarligt oroad över vad som händer runt om i vår omvärld. Jag kommer att fortsätta kämpa för hbtq-personers rättigheter även framöver.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Beslut om uppskjutet svar på interpellation

På förslag av tredje vice talmannen medgav kammaren att den på förordningslistan återstående interpellationen 2013/14:297 Tillräckligt många mobilmaster av Isak From (S) skulle besvaras vid ett senare sammanträde.

23 § Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Propositioner

- 2013/14:127 Nya åtgärder som kan genomföras utan krav på bygglov
- 2013/14:128 Samordnad prövning av buller enligt miljöbalken och plan- och bygglagen
- 2013/14:190 Sveriges tillträde till FN:s vapenhandelsfördrag
- 2013/14:197 Ändringar i utlänningslagen med anledning av den omarbetade Dublinförordningens ikraftträdande

Skrivelser

- 2013/14:145 Svenska miljömål visar vägen!
- 2013/14:199 Riksrevisionens rapport om subventionerade anställningar för nyanlända

EU-dokument

- KOM(2014) 174 Förslag till Europaparlamentets och rådets direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagstiftning om kaseiner och kaseinater avsedda som livsmedel och om upphävande av rådets direktiv 83/417/EEG
- KOM(2014) 175 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om fastställande av en justeringsgrad för direktstöd enligt rådets förordning (EG) nr 73/2009 avseende kalenderåret 2014
- KOM(2014) 180 Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om ekologisk produktion och märkning av ekologiska produkter, om ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr XXX/XXX [förordningen om offentlig kontroll] och om upphävande av rådets förordning (EG) nr 834/2007

Motion

- med anledning av prop. 2013/14:125 Avskaffande av den obligatoriska byggförsäkringen och ny lag om färdigställandeskydd
- 2013/14:C5 av Markus Wiechel (SD)

Civilutskottets betänkande

- 2013/14:CU24 Lätt byte – enklare att välja ny leverantör av elektroniska kommunikationstjänster

Konstitutionsutskottets betänkanden

- 2013/14:KU19 Frågor om rösträtt, valsystem m.m.
- 2013/14:KU22 Vallagsfrågor
- 2013/14:KU24 Minoritetsfrågor

Arbetsmarknadsutskottets betänkande

- 2013/14:AU6 Arbetsrätt

Utbildningsutskottets betänkande

- 2013/14:UbU14 Forskning

Socialförsäkringsutskottets betänkanden
2013/14:SfU9 Genomförande av det ändrade direktivet om varaktigt
bosatta tredjelandsmedborgares ställning
2013/14:SfU11 Uppföljning av rörlighetsdirektivets genomförande
2013/14:SfU12 Tydligare regler om fri rörlighet för EES-medborgare
och deras familjemedlemmar

Prot. 2013/14:89
25 mars

24 § Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 21 mars

2013/14:376 Havererad reservdelshantering för JAS 39 Gripen

av *Peter Jeppsson* (S)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2013/14:377 Scenkonspensioner och övergångsregler

av *Tina Ehn* (MP)

till kultur- och idrottsminister Lena Adelsohn Liljeroth (M)

2013/14:378 Skattekontoren i Åmål och Mora

av *Leif Jakobsson* (S)

till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:379 Barnomsorg på obekvämt arbetstid

av *Kerstin Nilsson* (S)

till statsrådet Maria Arnholtz (FP)

2013/14:380 Rymdturism

av *Carina Adolfsson Elgestam* (S)

till näringsminister Annie Lööf (C)

2013/14:381 Vanvårdsersättning till finska krigsbarn

av *Pyyry Niemi* (S)

till statsrådet Maria Larsson (KD)

2013/14:382 EU:s klimat- och energipaket

av *Börje Vestlund* (S)

till statsrådet Anna-Karin Hatt (C)

2013/14:383 Statens ansvar för kontanthantering

av *Börje Vestlund* (S)

till statsrådet Peter Norman (M)

den 24 mars

2013/14:384 Behovet av likvärdig digital utbildning i skolan

av *Désirée Liljevall* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

den 25 mars

2013/14:385 Vinstintresset och kvaliteten i förskolan

av *Ann-Christin Ahlberg* (S)

till statsrådet Maria Arnholtz (FP)

25 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 21 mars

2013/14:511 Kostkunskap i vård- och omsorgsutbildningar
av *Helena Leander* (MP)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2013/14:512 Försvarets ansvar för miljögifter i vattnet

av *Helena Leander* (MP)

till försvarsminister Karin Enström (M)

2013/14:513 Utbildningsförbud för arbetslösa

av *Jasenko Omanovic* (S)

till arbetsmarknadsminister Elisabeth Svantesson (M)

2013/14:514 Miljökonsekvenser för Arlanda

av *Pyry Niemi* (S)

till miljöminister Lena Ek (C)

2013/14:515 Stöd till biodlare

av *Pyry Niemi* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

2013/14:516 Användandet av avlyssningsprogrammet Mystic

av *Peter Rådberg* (MP)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:517 Ensidigt missgynnande fiskeregler

av *Peter Jeppsson* (S)

till landsbygdsminister Eskil Erlandsson (C)

den 24 mars

2013/14:518 Frigivande av civila fångar i Syrien

av *Robert Halef* (KD)

till utrikesminister Carl Bildt (M)

2013/14:519 Politiska ungdomsförbund och valarbete på skolor

av *Hannah Bergstedt* (S)

till utbildningsminister Jan Björklund (FP)

2013/14:520 Fribrev för kommersiell verksamhet i Sveriges nationalparker

av *Jonas Eriksson* (MP)

till miljöminister Lena Ek (C)

2013/14:521 Försök med sänkt rösträttsålder

av *Mats Pertoft* (MP)

till statsrådet Birgitta Ohlsson (FP)

2013/14:522 Ett enhetligt patentskydd

av *Agneta Gille* (S)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

2013/14:523 75 000 enskilda fall

av *Christina Oskarsson* (S)
till statsrådet Ulf Kristersson (M)

2013/14:524 Utförsäkringars effekter för barn

av *Christina Oskarsson* (S)
till statsrådet Maria Larsson (KD)

2013/14:525 Huvudentreprenörsansvar

av *Anders Karlsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

2013/14:526 Rätt till bankkonto

av *Anders Karlsson* (S)
till statsrådet Peter Norman (M)

26 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 24 mars

2013/14:480 Interdepartementalt undanröjande av gränshindren

av *Anders Karlsson* (S)
till statsminister Fredrik Reinfeldt (M)

2013/14:481 Öresundsregionen

av *Anders Karlsson* (S)
till statsrådet Ewa Björling (M)

2013/14:491 Schweiz bakdörr Liechtenstein

av *Hans Olsson* (S)
till finansminister Anders Borg (M)

den 25 mars

2013/14:509 Lagförslag om eftersupning

av *Anders Andersson* (KD)
till justitieminister Beatrice Ask (M)

Prot. 2013/14:89
25 mars

27 § Kammaren åtskildes kl. 22.52.

Förhandlingarna leddes
av tredje vice talmannen från sammanträdet början till ajourneringen
kl. 15.57,
av andre vice talmannen därefter till och med 17 § anf. 109 (delvis) och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS NORIN

/Eva-Lena Ekman

1 § Återrapportering från Europeiska rådets möte.....	1
Anf. 1 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	1
Anf. 2 MARIE GRANLUND (S).....	4
Anf. 3 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	5
Anf. 4 MARIE GRANLUND (S).....	5
Anf. 5 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	5
Anf. 6 GUSTAV BLIX (M)	6
Anf. 7 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	7
Anf. 8 GUSTAV BLIX (M)	7
Anf. 9 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	8
Anf. 10 BODIL CEBALLOS (MP).....	8
Anf. 11 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	9
Anf. 12 BODIL CEBALLOS (MP).....	9
Anf. 13 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	10
Anf. 14 FREDRIK MALM (FP)	10
Anf. 15 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	11
Anf. 16 FREDRIK MALM (FP)	11
Anf. 17 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	12
Anf. 18 KERSTIN LUNDGREN (C).....	12
Anf. 19 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	12
Anf. 20 KERSTIN LUNDGREN (C).....	13
Anf. 21 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	13
Anf. 22 JOHNNY SKALIN (SD).....	14
Anf. 23 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	14
Anf. 24 JOHNNY SKALIN (SD).....	15
Anf. 25 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	15
Anf. 26 JENS HOLM (V)	15
Anf. 27 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	16
Anf. 28 JENS HOLM (V)	17
Anf. 29 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	17
Anf. 30 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	17
Anf. 31 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	18
Anf. 32 DÉSIRÉE PETHRUS (KD)	19
Anf. 33 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	19
Anf. 34 ANNA-LENA SÖRENSON (S).....	19
Anf. 35 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	20
Anf. 36 BÖRJE VESTLUND (S).....	20
Anf. 37 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	21
Anf. 38 BÖRJE VESTLUND (S).....	22
Anf. 39 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	22
Anf. 40 HELÉN ANDERSSON (C).....	22
Anf. 41 Statsminister FREDRIK REINFELDT (M)	22
2 § Justering av protokoll.....	23
3 § Anmälan om kompletteringsval.....	23
4 § Meddelande om frågestund.....	24

5 § Anmälan om uppteckningar vid EU-nämndens sammanträden	24
6 § Anmälan om fördröjt svar på interpellation	24
7 § Anmälan om faktapromemoria	24
8 § Ärenden för hänvisning till utskott och beslut om förlängd motionstid	25
9 § Ärenden för förnyad bordläggning	25
10 § Svar på interpellation 2013/14:333 om åtgärder mot ohälsosam luft i Stockholm	25
Anf. 42 Miljöminister LENA EK (C)	25
Anf. 43 ÅSA ROMSON (MP)	26
Anf. 44 Miljöminister LENA EK (C)	27
Anf. 45 ÅSA ROMSON (MP)	28
Anf. 46 Miljöminister LENA EK (C)	29
Anf. 47 ÅSA ROMSON (MP)	30
Anf. 48 Miljöminister LENA EK (C)	31
11 § Svar på interpellation 2013/14:288 om ren miljö	31
Anf. 49 Miljöminister LENA EK (C)	31
Anf. 50 JENS HOLM (V)	32
Anf. 51 Miljöminister LENA EK (C)	33
Anf. 52 JENS HOLM (V)	34
Anf. 53 Miljöminister LENA EK (C)	35
Anf. 54 JENS HOLM (V)	36
Anf. 55 Miljöminister LENA EK (C)	36
12 § Svar på interpellation 2013/14:344 om säkerhetsarbetet vid svenska reaktorer	37
Anf. 56 Miljöminister LENA EK (C)	37
Anf. 57 LISE NORDIN (MP)	38
Anf. 58 Miljöminister LENA EK (C)	39
Anf. 59 LISE NORDIN (MP)	39
Anf. 60 Miljöminister LENA EK (C)	40
Anf. 61 LISE NORDIN (MP)	41
Anf. 62 Miljöminister LENA EK (C)	41
13 § Svar på interpellation 2013/14:349 om inre gränskontroller	42
Anf. 63 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	42
Anf. 64 SARA KARLSSON (S)	42
Anf. 65 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	44
Anf. 66 SARA KARLSSON (S)	44
Anf. 67 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	45
Anf. 68 SARA KARLSSON (S)	47
Anf. 69 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	47
14 § Svar på interpellation 2013/14:355 om det nazistiska hotet mot våra demokratiska rättigheter	48
Anf. 70 Justitieminister BEATRICE ASK (M)	48
Anf. 71 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V)	48
(forts.)	49
Ajournering	50

Återupptagna förhandlingar	50	Prot. 2013/14:89
14 § (forts.) Svar på interpellation 2013/14:355 om det		25 mars
 nazistiska hotet mot våra demokratiska rättigheter	50	
Anf. 72 JACOB JOHNSON (V).....	50	
Anf. 73 ALI ESBATI (V).....	51	
Anf. 74 LENA OLSSON (V).....	52	
Anf. 75 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	53	
Anf. 76 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V).....	54	
Anf. 77 JACOB JOHNSON (V).....	55	
Anf. 78 ALI ESBATI (V).....	55	
Anf. 79 LENA OLSSON (V).....	55	
Anf. 80 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	56	
Anf. 81 CHRISTINA HÖJ LARSEN (V).....	57	
Anf. 82 Justitieminister BEATRICE ASK (M).....	58	
15 § Svar på interpellation 2013/14:362 om mål och stöd för		
 ekologisk produktion och offentlig konsumtion	58	
Anf. 83 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	58	
Anf. 84 JENS HOLM (V).....	59	
Anf. 85 STAFFAN DANIELSSON (C).....	60	
Anf. 86 KEW NORDQVIST (MP).....	61	
Anf. 87 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	62	
Anf. 88 JENS HOLM (V).....	63	
Anf. 89 STAFFAN DANIELSSON (C).....	64	
Anf. 90 KEW NORDQVIST (MP).....	64	
Anf. 91 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	65	
Anf. 92 JENS HOLM (V).....	65	
Anf. 93 FREDRIK SCHULTE (M).....	66	
Anf. 94 Landsbygdsminister ESKIL ERLANDSSON (C).....	67	
16 § Svar på interpellation 2013/14:341 om vårdnadsbidraget		
 och jämställdheten	67	
Anf. 95 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	67	
Anf. 96 PATRIK BJÖRCK (S).....	68	
Anf. 97 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	69	
Anf. 98 HILLEVI LARSSON (S).....	70	
Anf. 99 EVA-LENA JANSSON (S).....	71	
Anf. 100 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	72	
Anf. 101 PATRIK BJÖRCK (S).....	73	
Anf. 102 ANN-CHRISTIN AHLBERG (S).....	74	
Anf. 103 HILLEVI LARSSON (S).....	75	
Anf. 104 EVA-LENA JANSSON (S).....	75	
Anf. 105 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	76	
Anf. 106 PATRIK BJÖRCK (S).....	77	
Anf. 107 Socialminister GÖRAN HÄGGLUND (KD).....	77	
17 § Svar på interpellation 2013/14:232 om Skatteverkets		
 skattefelskarta	78	
Anf. 108 Finansminister ANDERS BORG (M).....	78	
Anf. 109 JACOB JOHNSON (V).....	79	
Anf. 110 LOTTA OLSSON (M).....	80	

Anf. 111	EVA-LENA JANSSON (S)	80
Anf. 112	Finansminister ANDERS BORG (M)	81
Anf. 113	JACOB JOHNSON (V)	82
Anf. 114	LOTTA OLSSON (M)	83
Anf. 115	EVA-LENA JANSSON (S)	83
Anf. 116	FREDRIK SCHULTE (M)	84
Anf. 117	HILLEVI LARSSON (S)	85
Anf. 118	GUNNAR ANDRÉN (FP)	86
Anf. 119	Finansminister ANDERS BORG (M)	86
Anf. 120	JACOB JOHNSON (V)	88
Anf. 121	FREDRIK SCHULTE (M)	88
Anf. 122	HILLEVI LARSSON (S)	89
Anf. 123	Finansminister ANDERS BORG (M)	89
18 §	Svar på interpellationerna 2013/14:239, 240 och 253 om åtgärder mot svag tillväxt	90
Anf. 124	Finansminister ANDERS BORG (M)	90
Anf. 125	PETER PERSSON (S)	91
Anf. 126	LOTTA OLSSON (M)	91
Anf. 127	HILLEVI LARSSON (S)	92
Anf. 128	EVA-LENA JANSSON (S)	93
Anf. 129	GUNNAR ANDRÉN (FP)	94
Anf. 130	FREDRIK SCHULTE (M)	95
Anf. 131	Finansminister ANDERS BORG (M)	96
Anf. 132	PETER PERSSON (S)	97
Anf. 133	LOTTA OLSSON (M)	97
Anf. 134	HILLEVI LARSSON (S)	98
Anf. 135	EVA-LENA JANSSON (S)	98
Anf. 136	GUNNAR ANDRÉN (FP)	99
Anf. 137	FREDRIK SCHULTE (M)	100
Anf. 138	ANDERS KARLSSON (S)	100
Anf. 139	MONICA GREEN (S)	101
Anf. 140	Finansminister ANDERS BORG (M)	102
Anf. 141	PETER PERSSON (S)	103
Anf. 142	ANDERS KARLSSON (S)	104
Anf. 143	MONICA GREEN (S)	104
Anf. 144	Finansminister ANDERS BORG (M)	105
19 §	Svar på interpellation 2013/14:343 om regionalt utvecklingsansvar	106
Anf. 145	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	106
Anf. 146	KARIN ÅSTRÖM (S)	106
Anf. 147	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	107
Anf. 148	KARIN ÅSTRÖM (S)	108
Anf. 149	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	109
Anf. 150	KARIN ÅSTRÖM (S)	110
Anf. 151	Statsrådet STEFAN ATTEFALL (KD)	110
20 §	Svar på interpellation 2013/14:332 om styrningen av demokratiinstitutet Idea	111
Anf. 152	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	111

Anf. 153	BODIL CEBALLOS (MP)	112
Anf. 154	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	113
Anf. 155	BODIL CEBALLOS (MP)	114
Anf. 156	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	115
Anf. 157	BODIL CEBALLOS (MP)	116
Anf. 158	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	116
21 §	Svar på interpellation 2013/14:345 om hbtq-frågor i svensk utvecklingspolitik	117
Anf. 159	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	117
Anf. 160	HANS LINDE (V)	118
Anf. 161	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	119
Anf. 162	HANS LINDE (V)	120
Anf. 163	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	121
Anf. 164	HANS LINDE (V)	122
Anf. 165	Statsrådet HILLEVI ENGSTRÖM (M)	123
22 §	Beslut om uppskjutet svar på interpellation	123
23 §	Bordläggning	124
24 §	Anmälan om interpellationer	125
25 §	Anmälan om frågor för skriftliga svar	126
26 §	Anmälan om skriftliga svar på frågor	127
27 §	Kammaren åtskildes kl. 22.52	128

